Газета творчай інтэлігенцыі Беларусі

ЛіМ

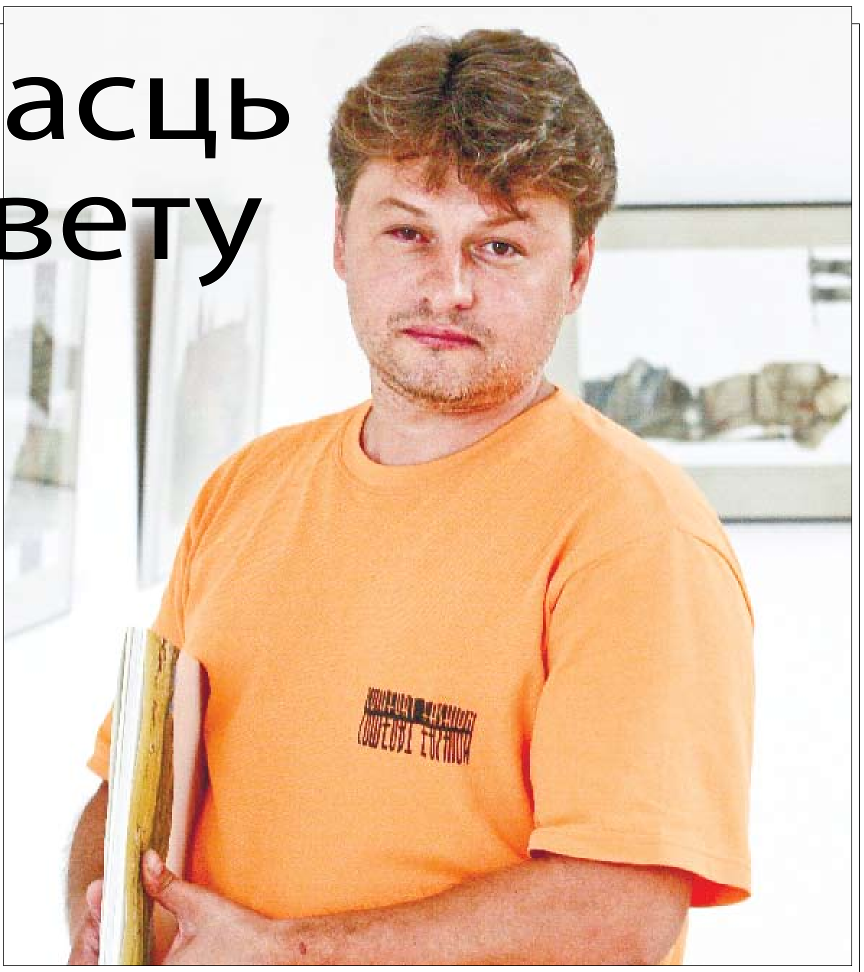
ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ISSN 0024-4686

№ 32 (4976) 13 жніўня 2010 г.

У нумары:

Вобразнасць цэлага свету

У вялікай зале сталічнага Музея сучаснага выяўленчага мастацтва адбылося адкрыццё выстаўкі графікі Паўла Татарнікава «Брама мінулага». Яна наладжана ў рамках грамадскага абмеркавання вылучэння серыі графічных твораў «Брама мінулага» ад Беларускага саюза мастакоў і Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў на атрыманне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь 2010 года ў галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры.

Усе творы серыі, акрамя ўдзелу ў шматлікіх нацыянальных экспазіцыях станковага мастацтва, былі выкарыстаны ў якасці элементаў кніжнага афармлення мастацкай літаратуры. Многія выданні з гэтымі творамі былі адзначаны прэміямі Нацыянальнага конкурсу “Мастацтва кнігі”, дэманстраваліся на міжнародных кніжных кірмашах і мастацкіх конкурсах.

Паводле слоў мастацтвазнаўцы Алесі Белявец, Павел Татарнікаў вольна перамяшчаецца — ва унісон сваёй прафесіі: кнігі не ведаюць межаў, а моўныя бар’еры лёгка пераадольваюць візуальныя вобразы. Сёння ён можа дазволіць сабе выбіраць, дзе працаваць, на чым спыніць сваю творчую ўвагу. Высокі ўзровень валодання рамяством, несумненны талент, прызнанне, а таксама важная для мастака рэч — незашоранасць: ён умее да любой задачы падысці па-новаму, кожны раз натхняецца новай энергіяй. Яго кнігі раскрываюць гледачу свой завершаны і пераканальны свет, гэта цэласныя кампазіцыі — ад вокладкі і да буквіцы. Ілюстрацыі Татарнікава выдатна глядзяцца і ў экспазіцыях любой галерэі — яны сучасныя і выразныя, насычаныя нюансамі сэнсаў; панарама і дэталь, ёмістасць сімвала і эмацыянальнасць фактуры, лёгкасць руху рукі і напружанасць роздуму — усё гэта стварае стыль, почырк і манеру. Перыпетыі яго непаўторнага свету ярка і вобразна раскрываюць нам плынь гісторыі, увасобленай у кнізе.

25 графічных твораў серыі ўвасабляюць прынцыпы сістэмнага творчага асэнсавання гістарычных фактаў ды іх таленавітага мастацкага ўвасаблення праз сучасныя пластычныя сродкі, глыбока спалучаныя з найлепшымі класічнымі традыцыямі айчыннага і сусветнага мастацтва. Грунтоўнае выяўленне праз сродкі мастацтва характэрных рысаў лепшых прадстаўнікоў Беларусі, надзяленне вядомых гістарычных асоб высакароднымі якасцямі прадэманстравана ў графічных творах партрэтнага характару. Аўтар звярнуўся да вобразаў Еўфрасінні Полацкай, Кірылы Тураўскага, Францыска Скарыны, Міколы Гусоўскага, Яна Хадкевіча, Яўхіма Храптовіча, Настассі — князёўны Слуцкай, Соф'і Галыпанскай, Льва Сапегі, Мікалая Радзівіла Сіроткі, Канстанціна Астрожскага, Яна Гаштольда.

Гістарычныя постаці ў творчым метадзе мастака не існуюць у адрыве ад адлюстравання шырокіх народных мас, помнікаў дойлідства і мастацтва, якія ўспрымаюцца як сімвалы нацыянальнай самабытнасці беларускага народа. Гэтак мастак адлюстроўвае беларускія нацыянальныя святыні — крыж Еўфрасінні Полацкай, Тураўскае Евангелле, абраз Маці Божай Жыровіцкай. У творах увасоблены славутыя шэдэўры нацыянальнай архітэктуры — Полацкая Сафія, Барысаглебская (Каложская) царква, Маламажэйкаўская і Сынковіцкая цэрквы-крэпасці, Камянецкая вежа, Мірскі замак і палац Радзівілаў у Нясвіжы, Мікалаеўская царква ў Магілёве і іншыя.

Працуючы над творамі, аўтар дакладна асэнсоўваў задачу арганічна ўпісаць у канкрэтна-гістарычны краявід творы партрэтнага жанру і дасягнуў у гэтым высокага мастацкага ўзроўню. Павел Татарнікаў тлумачыць: “Чаму я атрымліваю асалоду ад творчасці? Я не проста шукаю прыгожы сілуэт, гарманічныя колеры, а стаўлю перад сабой шырэйшыя задачы: вобразна паказаць цэлы свет”.

Віктар КАВАЛЁЎ

На здымках: Павел Пташнікаў работы з серыі “Брама мінулага” “Аршанская кальчуга”; “Софья Гальшанская”.

Фота Кастуся Дробава.

Пунктірам

• Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка даручыў актывізаваць работу па прыняцці ў бліжэйшы час дзяржаўнай праграмы развіцця культуры Беларусі на 2011-2015 гады. Гэтая праграма створыць дадатковыя магчымасці для новага этапу развіцця культуры і мастацтва Беларусі ў бліжэйшай пяцігодзы.

• Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка адобрыў ініцыятыву аб стварэнні пры ўрадзе нашай краіны Грамадскага савета па развіцці культуры і мастацтва. Чакаецца, што ў яго склад увойдуць як усім вядомыя дзеячы культуры і мастацтва Беларусі, так і прадстаўнікі таленавітай моладзі.

• Нацыянальная тэатральная прэмія будзе заснавана ў Беларусі. Прапанову аб яе стварэнні падтрымаў кіраўнік дзяржавы Аляксандр Лукашэнка. На думку міністра культуры Рэспублікі Беларусь Паўла Латушкі, установа такой прэміі створыць ддатковыя магчымасці для стымулявання развіцця тэатральнага мастацтва ў нашай краіне.

• Беларуская чыгунка распрацоўвае праект гісторыка-турыстычнага комплексу на ўчастку Гродна—Парэчча. Менавіта тут у 1851—1862 гадах пабудавалі першы чыгуначны ўчастак у нашай краіне. Адметнасцю музея пад адкрытым небам стане рэтра-цягнік. Падчас яго руху экскурсавод раскажа пра гісторыю Беларускай чыгункі і архітэктурныя славутасці Гродзеншчыны.

• У пачатку верасня ў незвычайны паход "2000 кіламетраў гісторыі" па месцах Вялікага княства Літоўскага адправяцца 10 літоўскіх коннікаў . Удзельнікі паходу наведаюць каля 20 найбольш значных аб'ектаў ВКЛ, збяруць матэрыял для дакументальнага фільма пра культурную спадчыну Вялікага княства Літоўскага.

• Беларускія тэатры — частыя госці міжнародных фестываляў. Артысты Рэспублінканскага тэатра беларускай драматургіі выступяць на аглядах "Тэатр. Чэхаў. Ялта" (Ялта, Украіна), "Галасы гісторыі" (Волагда, Расія), "Смаленскі каўчэг")(Смаленск, Расія), "Hiqh fest" (Ерэван, Арменія).

• Кінастужка "Ваўкі" Аляксандра Колбышава, знятая на Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" летась, заяўлена ў конкурснай праграме XIII Бярдзянскага міжнароднага фестывалю (Украіна). Беларуская карціна будзе аспрэчваць пальму першынства з 13 кінастужкамі з 11 краін.

• 17-18 верасня ў Лепельскім раённым краязнаўчым музеі адбудзецца чацвёртая навукова-практычная канферэнцыя «Лепельскія чытанні». На канферэнцыі будуць заслуханы даклады, прысвечаныя гісторыі, культуры, прыродзе і экалогіі Лепельшчыны, якія раней не друкаваліся.

• Каля 100 юных беларусаў з 16 па 22 верасня прымуць удзел у міжнародным фестывалі "Моладзь за Саюзную дзяржаву", які ўжо ў пяты раз пройдзе ў Растове-на-Доне. Плануецца, што на творчым форуме выступяць маладыя людзі з усіх рэгіёнаў Беларусі — харэаграфічныя калектывы, вакалісты, прадстаўнікі моладзевых субкультур.

Падрыхтавалі
Бажэна СТРОК і
Марына ВЕСЯЛУХА

У Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Візітоўка Дня горада

"Чытацкі бульвар" — яшчэ летась гэтак назвалі свята кнігі, прысвечанае Дню горада, супрацоўнікі Брэсцкай гарадской бібліятэкі імя. А. С. Пушкіна. Сёлета яно набыло куды большы размах і засведчыла: мераприемства пераўвасабляецца ў выдатную традыцыю.

…Стометровая галерэя па-майстэрску падрыхтаваных стэндаў раптоўна перанесла ў дзіўны свет кніжнага царства. Выданні розных гадоў засведчылі самую шырокую тэматычную палітру: "Бібліятэка паміж мінулым і будучым", "Ад Бярэсця да Брэста", "Вякоў мінулых успамін", "Брэст на скрыжаванні эпох і дарог", "Наш добры дом, наш любы горад Брэст" (кнігі брэсцкіх пісьменнікаў з аўтографамі). Побач — стэнд "Суквецце нацыянальных літаратур" (Расія, Украіна, Польшча). Тут жа прадстаўлены вітрыны брэсцкіх выдавецтваў, аўтарская фотавыстава М. Чаберкуса "Горад, які мы любім".

Падоўгу затрымліваліся наведвальнікі ля стэнда "Я так жыву, так і пішу свабодна..." (пра А. С. Грыбаедава). І невыпадкова. Два гады жыцця будучы паэт правёў у Брэсце. Тут пачыналася яго літаратурнае ўзыходжанне да сусветнай славы. А зараз "Чытацкі бульвар" вітаў класіка рускай літаратуры, драматурга, паэта, дыпламата, кампазітара і піяніста Аляксандра Грыбаедава ў тэатралізаваным прадстаўленні.

Са словамі прывітання да ўдзельнікаў і гасцей кніжнага свята звярнуліся дырэктар Цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы горада Святлана Сямашка і старшыня Брэсцкага аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Анатоль Крэйдзіч. Выступілі пісьменнікі Брэстчыны Зінаіда Дудзюк, Любоў Красеўская, Алесь Паплаўскі, Лявон Валасюк, Галіна Гедзік, Іван Мельнічук, Расціслаў Бензярук ды іншыя. Уразілі і бардаўскія песні ў выкананні Вольгі Сідарук і Таццяны Рэпчавай.

Георгій ТАМАШЭВІЧ

Паэзія маладых — навідавоку

Завершана двухгадовая праца па ўкладанні і падрыхтоўцы да выдання кнігі "Маладая паэзія Беларусі". Упершыню ў гісторыі нашай літаратуры падрыхтавана такая кніга. Складальнік і рэдактар — паэт, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Міхась Башлакоў.

Мастацкае афармленне кнігі выканана вядомым беларускім графікам, уладальнікам сярэбранага медаля Еўрапейскай акадэміі мастацтваў, лаўрэатам міжнародных конкурсаў Міхаілам Барздыкам.

Кнігу склалі лепшыя вершы 180 маладых літаратараў Беларусі, якія пішуць на беларускай (95 аўтараў) і рускай (85 аўтараў) мовах. Сярод іх ёсць ужо вопытныя аўтары, чые імёны вядомыя чытачу, але ў большасці сваёй і тыя, хто ўпершыню прыходзіць да чытача.

Многія маладыя літаратары — студэнты і школьнікі — удзельнікі літаратурных студый і аб'яднанняў. Так, у Гомелі ўжо некалькі гадоў дзейнічае Школа маладога літаратара, якую ўзначальвае Ніна Шклярава. Паэт Іван Бісеў акрамя таго, што чытае лекцыі і праводзіць семінарскія заняткі ў гэтай школе, актыўна дапамагае яшчэ і ў выданні кніг маладых. Сярод удзельнікаў гомельскай школы варта адзначыць перш за ўсё Вольгу Астапенку, Анастасію Кацюргіну, Марыю Маліноўскую, Іну Спасібіну.

Больш як 30 гадоў кіруе літаб'яднаннем "Крокі" ў Беларускім дзяржаўным педагагічным універсітэце імя Максіма Танка кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры беларускага мовазнаўства Мікола Шабовіч. Гэта, відаць, самае моцнае літаб'яднанне ў рэспубліцы. Творы больш чым 50 маладых аўтараў, удзельнікаў літаб'яднання "Крокі", пададзены ў гэтай кнізе.

У кнізе пададзены таксама і творы ўдзельнікаў літаратурных студый "Маладзік", "Малінавыя галасы", "Агмень" і літаб'яднання "Красавік", якімі кіруе паэт Міхась Башлакоў.

Кніга цікавая яшчэ і тым, што побач з вершамі маладых пад рубрыкай "Семінар паэзіі. Урокі майстэрства" даюцца лепшыя творы 39 вядомых паэтаў Беларусі, чый літаратурны вопыт можа быць карысным для сталення і прафесійнага росту маладых літаратараў.

Аб'ём кнігі складае больш як 20 аркушаў. Выданне разлічана на ўсіх, хто любіць паэзію, цікавіцца яе сучасным станам і каму неабыякавыя лёс і будучыня нашай літаратуры. Выхад кнігі "Маладая паэзія Беларусі" плануецца ў гэтым годзе ў рэдакцыйна-выдавецкай установе "Літаратура і Мастацтва".

Міхась СТУПАКОЎ

Звесткі пра дзейнасць Саюза пісьменнікаў Беларусі можна знайсці на інтэрнет-сайце СПБ: www.oo-spb.by

Фестывалі

Кліч Палесся

Верасень — месяц, багаты на святы. Акрамя ўсім вядомых Дня беларускага пісьменства, Дня ведаў, сёлета адбудзецца яшчэ народна-этнаграфічны фестываль "Кліч Палесся". Гэта першы адкрыты фестываль такога кшталту, які будзе праходзіць на Палессі, і цяпер ужо створаны арганізацыйны камітэт для яго падрыхтоўкі і правядзення. Фестываль разгорнецца 17-18 верасня на тэрыторыі Нацыянальнага парку "Прыпяцкі" ў вёсцы Ляскавічы Петрыкаўскага раёна.

Старшынёй аргкамітэта з'яўляецца віцэ-прэм'ер Рэспублікі Беларусь Іван Бамбіза, яго намеснікамі — міністр культуры Беларусі Павел Латушка і старшыня Гомельскага аблвыканкама Аляксандр Якабсон.

Нацыянальны парк "Прыпяцкі" размешчаны ў міжрэччы Прыпяці, Сцвігі і Убарці на тэрыторыях Жыткавіцкага, Петрыкаўскага і Лельчыцкага раёнаў Гомельскай вобласці.

Аблічча палешука ўсім вядомае. Ён спрадвеку неабходныя навыкі працоўнага жыцця, асвойваў цяслярства, вучыўся плесці з лыка і лазы, каваць у кузні, вырабляць аўчыну і скуркі звяроў. Летам з самай раніцы правяраў сеткі на рыбу, касіў сена, займаўся бортніцтвам, гнаў дзёгаць і смалу, сек лес. А яшчэ вязаў сеткі, вырабляў посуд. Жанчыны ткалі і вышывалі, увіхаліся каля печы, рыхтуючы народныя стравы. Дарэчы, усім вядомы лыкавы абутак, які ў паўночна-ўсходніх абласцях называўся "лапці", а ў паўднёва-заходняй часткі Палесся — "пасталы". Мела свае асаблівасці і палескае жаночае адзенне, некаторыя з элементаў якога зусім невядомы ў адзенні жанчын іншых абласцей Беларусі.

Усё гэта мусіць стаць асновай фестывалю, дзе плануецца ва ўсёй іх шматаблічнасці і харастве паказаць народныя рамёствы, мастацкую самадзейнасць рэгіёнаў і абласцей нашай краіны. Зразумела, шчыраваць будуць сапраўдныя майстры, якія скрозь гады змаглі захаваць унікальную аўтэнтычную культуру беларуса. Вырабам майстроў можна будзе не толькі падзівіцца, а і паспрабаваць нешта зрабіць самому, павучыўшыся ў майстар-класе. І, вядома, на ўсю моц будзе гучаць каларытная паляшуцкая мова.

Ірына ТУЛУПАВА

На здымку: рака Прыпяць.

Фота

Арт-пленэр

Тры дні з Язэпам Драздовічам

Арт-пленэр "Прысвячэнне Язэпу Драздовічу" адбыўся ў межах міжнароднай выставы "ДАХ-11", што праходзіла ў Палацы мастацтва ў Мінску. Для большасці тых людзей, якія прынялі ўдзел у пленэры, імя Я. Драздовіча заставалася хутчэй сімвалам, вакол якога яны збіраліся. Але пра тое, што Язэп Нарцызавіч быў не толькі мастаком, але афарміцелем першых беларускіх газет ды часопісаў, гісторыкам, збіральнікам беларускага фальклору, наведвальнікі даведаліся ад куратара пленэру Юрася Малаша.

Язэп Драздовіч — аўтар унікальных малюнкаў па гісторыі роднага краю, сярод якіх "Полацкія князі", "Замкі Беларусі", "Піншчына", жывапісных карцін па гісторыі Полаччыны, касмічных краявідаў разумнага жыцця на Месяцы, Марсе, Сатурне, пісьменнік і... аматар астраноміі. Менавіта Драздовіч напісаў першую беларускую кнігу па астраноміі "Нябесныя бегі", даслаў у бібліятэку Акадэміі навук БССР першую касмалагічную тэорыю "Паходжанне планет сонечнай сістэмы з парназоркавых сістэм", — яшчэ на пачатку 1930-х...

Кожны дзень прыносіў новыя адкрыцці для ўдзельнікаў пленэру. Як фотамастакоў — Антаніну Рашчынскую, Таццяну Федарэнка, — так і аматараў мастацтва і творчых людзей — Ганну Шэвандзіну, Віталя Пахоменку, Тамару Далуд, Алега Тарасенку, Юлію Вайцяхоўскую, — і нават самога арганізатара "ДАХу" Зміцера Юркевіча здзіўлялі некаторыя старонкі жыцця "вечнага вандроўніка".

Першы дзень удзельнікі працавалі ў Мінску, другі — ў Заслаўі, а на трэці дзень адбылася выстава прац удзельнікаў, прагляд дакументальнага фільма "Летуценні Я. Драздовіча", пасля якога быў прачытаны даклад Ю. Малаша "Я. Драздовіч — волат беларускага мастацтва". Былі выказаны пажаданні стварыць музей імя Я. Драздовіча ў Мінску, каб кожны беларус ды госці нашай краіны адкрылі для сябе незвычайны беларускі космас і унікальнага творцу, які ўсё свае жыццё прысвяціў нястомнай працы дзеля Беларусі.

Юрась НЯСТОМНЫ

За падзеяй

Для чытачоў СНД

У серыі "Класіка літаратур СНД" маскоўская выдавецтва "Художественная литература" выйшаў у свет зборнік «Кладезь мудрости и благодати. Фольклор и литературные памятники Беларуси", прысвечаны беларускаму эпасу і старажытнай літаратуры Беларусі X—XVIII стагоддзяў.

У гэтай кнізе, выданне якой ажыццёўлена пры падтрымцы Міжнароднага фонду гуманітарнага супрацоўніцтва (МФГС), у перакладзе на рускую мову і ў адаптаваным выглядзе прадстаўлены беларускія эпічныя творы — легенды, паданні, замовы і шэдэўры старажытнага беларускага пісьменства. У кнігу ўвайшлі найбольш значныя творы знакамітых майстроў слова — Кірылы Тураўскага, Францыска Скарыны, Сымона Буднага, Сімеона Полацкага. У выданні — асноўныя жанры і віды старажытнай беларускай літаратуры, пачынаючы ад эпохі Готыкі — летапісы і хронікі, воінскія і містычныя аповесці, дыярыушы і мемуары, дыдактычныя словы і павучанні, пасольскія дзённікі і сатырычныя творы, катэхізісы і палемічныя трактаты, свецкая і духоўная паэзія.

Нягледзячы на сваю шматвяковую гісторыю і разнастайнасць беларускай літаратуры, яна, на вялікі жаль, застаецца амаль незнаёмай для замежнага чытача, у тым ліку і для рускамоўнага. Таму значэнне дадзенага выдання відавочнае. Яно складаецца з літаратурных твораў розных эпох, звязаных з рознымі рэгіёнамі Беларусі. Многія з надрукаваных твораў на рускай мове гучаць упершыню.

Кніга падрыхтавана спецыялістамі Інстытута мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы НАН Беларусі, а таксама ВНК краіны. Уступнае слова "Наш абавязак — захаваць запаветы продкаў" належыць міністру культуры Рэспублікі Беларусь Паўлу Латушку, уводны артыкул "Духоўная і мастацкая спадчына нацыі" — яе складальніку доктару філалагічных навук Івану Саверчанку.

Марыя ЖЫТКОВА

Літ-абсягі

Пра летапісца эпохі

У 2004 годзе ў выдавецтве "Мастацкая літаратура" выйшла першая кніга з серыі "Жыццё знакамітых людзей Беларусі", прысвечаная Уладзіміру Мулявіну. З таго часу ў гэтай серыі былі выдадзены кнігі, прысвечаныя Уладзіміру Караткевічу, Леаніду Шчамялёву, Міхаілу Фінбергу ды іншыя. І літаральна тыдзень таму ў мінскіх кнігарнях з'явілася новае выданне серыі "ЖЗЛ": "Іван Шамякін. Летапісец эпохі". Укладальнікам выдання з'яўляецца дачка пісьменніка, Алеся Іванаўна Шамякіна.

Нагодай для стварэння кнігі стаў 90-гадовы юбілей пісьменніка, які прыпадае на наступны год. Да гэтай даты прымеркаваны і пачатак працы над дваццаціхтомным зборам твораў Івана Шамякіна, прычым першыя тры кнігі выйдуць ужо на пачатку восені. Тады ж адбудзецца і прэзентацыя кнігі, прысвечанай Івану Пятровічу, з якой ужо сёння могуць пазнаёміцца чытачы "ЛіМа".

Па словах галоўнага рэдактара выдавецтва "Мастацкая літаратура" Віктара Анатольевіча Шніпа, успамінаў пра Івана Пятровіча Шамякіна магло б хапіць на пяць тамоў: такім цікавым і таварыскім быў вядомы пісьменнік. У кнігу ж з серыі "ЖЗЛ" былі ўключаныя не толькі ўспаміны пра жыццё Івана Шамякіна, але і інтэрв'ю з пісьменнікам, вершаваныя прысвячэнні, творы з неапублікаванай спадчыны. Кніга мае і тры ўклейкі з фотаздымкамі — каля двухсот кадраў, на якіх можна бачыць Івана Пятровіча з сям'ёй, з сябрамі, на адпачынку, на дачы.

Падбіраючы тэксты і фотаздымкі, выдавецтва імкнулася змясціць найперш тыя ўспаміны, дзе пісьменнік апісваецца як чалавек — з пэўнымі звычкамі, адмысловым характарам, у побыце, падчас вырашэння розных будзённых праблем. "Так, каб і праз пяцьдзесят гадоў рэжысёр мог паводле гэтай кнігі зняць фільм пра пісьменніка," — заўважыў Віктар Анатольевіч.

Успаміны пра Шамякіна пакінулі яго сямейнікі, знаёмыя з пісьменнікам літаратары і журналісты, сярод якіх Мікола Мятліцкі, Навум Гальпяровіч, Мікола Старчанка, Ніна Чайка. Шмат для каго, магчыма, будуць цікавымі раней не друкаваныя тэксты пісьменніка: "З дзённікаў апошніх гадоў" (дзённікавыя запісы з 25 ліпеня 2000 г. па 6 сакавіка 2001 г.), "Выпрабаванне пачуццяў" (ваенна-лірычная аповесць, напісаная ў 1945 г., але так і не змешчаная ў часопісе "Беларусь"), "Даваенны сшытак" (дзённік за сакавік — май 1939 г.). "Ой, Пятровіч! Пры немцах, калі не было чаго чытаць, мы вашы дзённікі чыталі. Цікавей за любы раман!" — прызнаваліся Івану Шамякіну сястра Марыі Філатаўны і некаторыя яе школьныя сяброўкі.

"Даваенны сшытак" апісвае пачатак кахання між Іванам Шамякіным і яго будучай жонкай, Марыяй Філатаўнай, таму тэкст сапраўды цікавы — найперш таму, што мае светлы рамантычны настрой. У інтэрв'ю з пісьменнікам — адказы Івана Пятровіча на пытанні пра яго лёс, творчыя пошукі, стаўленне да надзённых праблем. Трэба думаць, што кніга дасць магчымасць чытачам убачыць Івана Шамякіна ў новым ракурсе і паспрыяе павелічэнню ўвагі да творчасці гэтага аўтара.

Алеся ЛАПІЦКАЯ

Арт-лінія

Сонечнае люстэрка батлейкі

Калі горад, здавалася, зніякавеў ад невыноснай гарачыні, Тэатр беларускай драматургіі не пабаяўся паклікаць публіку на прэм'еру спектакля "Адамавы жарты", насычанага добрым гумарам, аздобленага выдатнай харэаграфіяй. Не дзіўна, што гледачы напружана сачылі за развіццём, няхай і знаёмага многім, сюжэта.

Закаханых Саўку і Марысю безвыніковa цэлы год пасля вяселля намагаецца пасварыць Чорт, што пасяліўся ў куфэрку. Нячысцік нават звяртаецца па дапамогу да зайздроснай Бабы, і Саўка з Марысяй пачынаюць высвятляць адвечнае пытанне нашых сем'яў — хто ў хаце галоўны. Яркія вобразы, створаныя Кірылам Навіцкім, Анастасіяй Бабровай, Веранікай Буслаевай і Аляксандрам Марчанкам, абяцаюць спектаклю шчаслівае тэатральнае жыццё. І як арганічна ў кантэксце дзеяння гучаць спевы у выкананні Таццяны Мархель!

Калі на прайшоўшым не так даўно Міжнародным фестывалі лялечных тэатраў зіралася масавая тэндэнцыя адцягнення гледацкай увагі ад лялькі на асобу лялькавода, то ў "Адамавых жартах" уразіла тэндэнцыя супрацьлеглая. Людзі, нібыта лялькі, наўмысна схематычна рухаючыся па сцэне, прымушалі залу ўбачыць не канкрэтную гісторыю, а сур'ёзна паразважаць над акрэсленай праблемай (харэаграфія Юрыя Саламонава). І паступова падводзілі гледача да высновы — няма чаго ківаць на таго, хто сядзіць у куфэрку, гэта мы, нашчадкі Адама, самі аматары сапсаваць сабе жыццё. Самі ж, дарэчы, і віртуозна выбіраемся са створанай сітуацыі. Такія вось жарты…

Рэжысёру тэатра Святлане Навуменцы ўдалося ўзяць высокую планку мастацкай задачы, удала скарыстаўшы набыткі лялечнага тэатра ад самага яго пачатку — батлейкі. На пытанне, як ствараўся спектакль, Святлана Навуменка адказвае: "Натхніла выданне "Беларуская драматургія дакастрычніцкага перыяду" — столькі цудоўных п'ес, у якіх беларусы так шчыра смяюцца над сваімі недахопамі, сквапнасцю, зайздрасцю… Сцэнарый "Адамавых жартаў" напісаны паводле п'ес Францішка Аляхновіча і Леапольда Родзевіча. Мы паспрабавалі вярнуцца да вытокаў тэатра, да батлейкі, паспрабаваць увайсці ў гэты жанр, у гэту стылістыку, утрымацца ў ёй. Нялёгка было акцёрам, можа быць, цяжкавата і гледачам успрымаць, падстроіцца да дзеяння — мы адвыклі ад некалькі фармальнага, канструктарскага тэатра".

Можа, і сапраўды, убачыўшы сябе ў тэатральным люстэрку "Адамавых жартаў", мы паставімся адзін да аднаго з большай павагай і паразуменнем. І перад тым, як высвятляць адносіны паміж сабою, разважым — здольныя мы адказваць за свае ўчынкі ці ў пэўны момант падобны на лялек, якімі кіруе нехта са старога куфэрка…

Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА

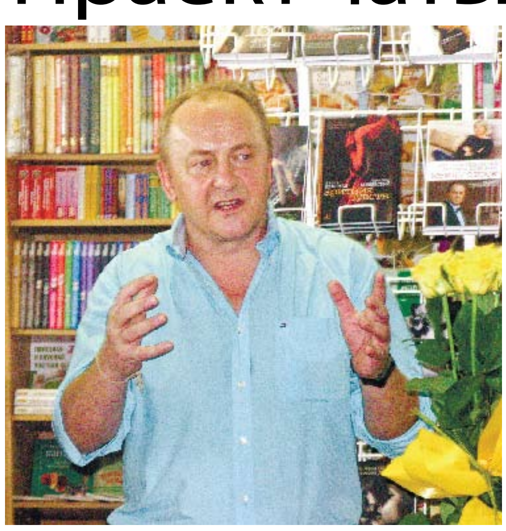
На здымку: фрагмент спектакля" Адамавы жарты".

Фота Віктара ЗАЙКОЎСКАГА

Повязі

Праект чатырох дзяржаў

У Доме кнігі "Светач" прайшла аўтограф-сесія аднаго з найбольш папулярных пісьменнікаў сучаснай Польшчы Януша Леона Вішнеўскага. Акрамя запланаванай сустрэчы з чытацкай аўдыторыяй, пісьменнік паведаміў, што асноўная прычына яго прыезду ў Мінск — гэта абмеркаванне міжнароднага кінематаграфічнага праекта, які плануюць стварыць па ініцыятыве бакоў беларускага, польскага, рускага і ўкраінскага. У гэтым праекце спадар Вішнеўскі прыме ўдзел як аўтар сцэнарыя. Фільм будзе расказваць пра гісторыю кахання паляка і рускай жанчыны. Першыя перамовы ўжо адбыліся.

Пра маштаб і папулярнасць гэтага аўтара можна гаварыць доўга, але ўжо той факт, што на сустрэчу ў Беларусі прыехалі нават чытачы з Томска, гаворыць сам за сябе. У яго кнігах час і прастора непарыўна з'яднаны, каханне і смерць нібы вечныя сяброўкі, а веданне жаночай псіхалогіі дасягае такой глыбіні, што міжволі здзіўляешся: няўжо гэта напісаў мужчына-вучоны? Яго кніга "Адзінота ў сеціве" выйшла ў 2001 годзе. У 2006-м па ёй зняў фільм польскі рэжысёр Вітольд Адамек, а ў лютым 2009-га на сцэне тэатра "Балтыйскі дом" (Санкт-Пецярбург) быў пастаўлены спектакль. Сустрэча ў "Светачы" насіла адкрыты фармат, таму пан Януш не толькі расказаў пра сябе, але і адказаў на пытанні журналістаў і прыхільнікаў сваёй творчасці. Аўтар "Адзіноты ў сеціве" наведаў Мінск упершыню.

Як зазначыў сам Вішнеўскі, яго вельмі ўзрадавала і здзівіла, што і ў Беларусі яго кнігі карыстаюцца такой папулярнасцю сярод чытачоў. Януш Вішнеўскі не лічыць сябе пісьменнікам, бо галоўным сваім заняткам у жыцці лічыць навуку. Займаецца фізікай і інфарматыкай у Германіі, дзе жыве ўжо 20 гадоў. "Цяпер, падчас напісання кніг, я перажываю новыя эмоцыі, такой магчымасці не існуе пры стварэнні камп'ютэрных праграм, — зазначыў Вішнеўскі, а затым дадаў: — На працягу яшчэ нейкага часу я буду і навукоўцам, і пісьменнікам, але аднойчы давядзецца рабіць выбар".

Калі яго першая кніга з'явілася на свет, ён нават не ўяўляў, які будзе яе далейшы лёс. Але адбылося так, што яна прынесла яму вядомасць. І з той пары Януш Вішнеўскі піша "казкі для дарослых", хаця ёсць сярод напісанага ім кніга "Марцэлінка" — навуковая казка для дзяцей, якая распавядае пра стварэнне свету. У 2009 годзе свет убачыла яго новая кніга "Бікіні" і адзінаццаць краін купілі яе, каб перакласці на родную мову. Але што б ні напісаў пан Вішнеўскі, перадусім яго ўспрымаюць як аўтара "Адзіноты ў сеціве", на што пісьменнік адказаў: "Магчыма, нават калі мяне не будзе на гэтай зямлі, "Адзінота ў сеціве" ўсё роўна застанецца".

Алена ДРАПКО

На здымку: Януш Леон Вішнеўскі.

Фота Кацярыны Сіман

З-пад пяра

У Інстытуце тэалогіі імя святых Кірылы і Мяфодзія адкрылася выстаўка работ вядомага мастака Віктара Васюковіча. Назва ў прадстаўнічага знаёмства з новымі працамі майстра досыць лаканічная — "Свята". Ужо першы погляд на карціны, якія адкрываюць духоўную дабрыню, гармонію выявы і мастацкай ідэі, прыцягваюць да вынайдзеных мастаком колераў і адценняў. "Узнікненне", "Адкрыццё", "Дыханне", "Матрыца", "Блакітнае свята", "Акіян любві" — літаральна кожная з работ бярэ ў палон бясконцасцю і неабсяжнасцю прасторы, незвычайнымі складанымі рэчаіснасці і фантазіі. Выстаўка "Свята" чакае гледачоў да 26 жніўня. Жадаеце адкрыць нешта новае, узбагаціцца неспадзяваным мастацкім вопытам — не абмініце знаёмства з новымі работамі Віктара Васюковіча.

Дар'я ШОЦІК

У Іванаўскай раённай бібліятэцы імя Ф. Панфёрава адкрылася выстаўка, прысвечаная творчасці старэйшыні Брэсцкага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі, галоўнага рэдактара іванаўскай раённай газеты "Чырвоная звязда"Анатоля Крэйдзіча і прымеркаваная да яго юбілею. Тут і кнігі, і часопісныя ды газетныя публікацыі (у тым ліку прысвечаныя гэтай асобе), па якіх можна прасачыць творчую дзейнасць Анатоля Мікалаевіча на працягу многіх гадоў. Немагчыма абмінуць увагай і дакументальна-мастацкую аповесць А. Крэйдзіча "Богаў сон" — пра вядомага беларускага мастака Янку Рамановіча, якая друкавалася ў часопісе "Маладосць".

Яна РАМАНЮК

Пяру Мікалая Леўчанкі — пісьменніку, галоўнаму рэдактару быхаўскай раённай газеты "Маяк Прыдняпроўя" — належаць паэтычны зборнік "Шчырасць", кнігі прозы "Пад знакам зялёнай ружы", "Зеленое золото", "Уроки мужества". І вось новая яго кніга — "Непраходзячы боль", якая выйшла ў Мінску, у выдавецтве Віктара Хурсіка. Мовaю добрага і памятлівага сэрца ў ёй расказваецца пра лёс дзяцей Быхаўшчыны, апаленых Вялікай Айчыннай вайной, пра малалетніх вязняў фашысцкіх канцлагераў, пра тых, хто быў вывезены ў Германію ў рабства. Кніга напісана на аснове журналісцкага праекта М. Леўчанкі "Малалетнія вязні". Дарэчы, аўтар узнагароджаны за гэты праект Гран-пры VI рэспубліканскага Нацыянальнага конкурсу друкаваных СМІ "Залатая літара". І яшчэ адна важная дэталь. Сродкі для выдання кнігі выдаткаваў Быхаўскі райвыканкам.

Іван ПЕХЦЕРАЎ

Добры падарунак землякам зрабіў маскоўскі літаратар Валерый Калінічэнка — нядаўна ён перадаў бібліятэкам Гомельшчыны 500 асобнікаў сваёй паэтычнай кнігі "Зорны дазор". Валерый Калінічэнка — ураджэнец Буда-Кашалёўскага раёна. Але яго жыццёвы лёс склаўся так, што сёння ён жыве ў Маскве. Там наш зямляк завяршыў і выдаў раман «Асуджаныя на шчасце», аповесць «Тайнае галасаванне», працаваць над якімі ён пачынаў яшчэ ў Беларусі. Неўзабаве яму было прысвоена званне «Заслужаны работнік культуры Расійскай Федэрацыі», што з'явілася прызнаннем прафесійнага майстэрства не толькі як рэдактара і журналіста, але і як выдаўца і літаратара.

Сяргей ДАНІЛАЎ

Помнік Аляксандру Пушкіну ў горадзе Калуга

Азірнёмся, выкажамся!

У недалёкім мінулым, якое высвечваецца яркімі фарбамі ва ўспамінах пра часы росквіту нашага красамоўства, пісьменнікі досыць актыўна шчыравалі ў галіне публіцыстыкі. Гэта ўспрымалася натуральна: як хлеб на стале, як соль побач з хлебам... Існавала разуменне: пісьменнік і ёсць той чалавек, які стварае сістэму маральных каштоўнасцей, поглядаў на гісторыю, развіццё грамадства. Таму, як гаварыў Расул Гамзатаў, літаратура не можа быць, падобна царкве, аддзеленая ад дзяржавы. Тым больш, што мы маем цяпер рэальную магчымасць назіраць і ацэньваць выдатныя праекты ўзаемадзеяння грамадскіх структур з царквой.

Побач з творамі мастацкай літаратуры па-ранейшаму важныя, і нават, можа, больш чаканыя, шчырыя і адкрытыя развагі лепшых з творцаў пра тое, што адбываецца сёння з чалавекам, грамадствам, асобай. Такія публікацыі нікога і ніколі не пакідалі раўнадушнымі. Згадайма: доўгія гады рубрыка "Пісьменнік і жыццё" была, як кажуць, візітоўкай папулярнай на ўвесь Саюз "Литературной газеты".

Сёння мы прэзентуем новую рубрыку "Камертон". Назва рубрыкі — ад вядомага шмат каму прыстасавання, якое ўтварае гук пэўнай пастаяннай вышыні і выкарыстоўваецца пры настройцы музычных інструментаў. Ці не бачацца тут паралелі між словам пісьменніка і душой чытача?.. Прынамсі, існаваць такія паралелі павінны!.. Хто ж як не пісьменнік — эмацыянальна, шматколерна і пераканаўча — можа выказаць свае адносіны да ўсяго, што ўскалыхнула яго душу?

Друкуючы заклапочанае пісьменніцкае слова рускага празаіка Станіслава Куняева, мы спадзяёмся, што беларускія творцы таксама прапануюць у "ЛіМ" свае нарысы, роздумы пра наша сучаснае жыццё.

Ірына ТУЛУПАВА,
рэдактар аддзела публіцыстыкі
e-mail: tulupova_05@mail.ru

"Племя младое, незнакомое..."

Увесну 2009 года са мной у роднай Калузе адбыўся нейкі дзіўны выпадак.

Спачатку я сустрэўся са старым сваім таварышам Сяргеем Капранавым.

— Прывітанне! — Прывітанне!

І пачалося: "Як жывёш? Што пішаш? Як здароўе?" — але ж у нас, у рускіх, словамі не абмяжуешся. "Ну, дзе вып'ем? Давай, як у маладосці, у парку на лавачцы!" Але Сяргей палічыў такую прапанову легкадумнай.

— Не, давай "Путинку" возьмем, а вып'ем вунь у тым бары, у мяне там бармен знаёмы, ён нам дазволіць са сваёй бутэлькай.

Бармен, аднак, ахоўваючы інтарэсы свайго прадпрыемства і дазваляючы нам распіць "Путинку", усё ж высунуў умову: "Хоць па сто грамаў вазьміце ў бары. Ну, і перакусіць, безумоўна"...

Карацей кажучы, да нашай "Путинки" дадаліся яшчэ па 100 казённых, але мы шчыра пагутарылі ў пустым бары, ва ўтульным кутку пры стале, і задаволеныя нечаканай сустрэчай, падчас якой узгадалі маладосць, старых таварышаў і чыталі вершы, як у лепшыя часы: Ясеніна, Блока, Рубцова...

...Дамоў я вяртаўся па сцяжыне ўздоўж парослага таполямі, вязамі і чаромхай Беразуеўскага яра і амаль ужо выйшаў да Каменнага моста, як нешта незвычайнае прымусіла мяне запаволіць крок, а пасля і спыніцца...

Ля высокай стэлы, увянчанай бюстам Пушкіна, сядзела шумная маладзёжная кампанія. Помнік паэту быў пастаўлены ў легендарным 1937 годзе, падчас стогадовых угодкаў з дня яго смерці. Помнік быў абыякі: стэла цэментавая, а сам бюст, падобна на тое, што гіпсавы, шэранькі... Аднак за 70 з гакам гадоў ён урос у гарадскі пейзаж і зрабіўся яго выбітнай мясцінай.

На лавачцы ля стэлы сядзелі тры хлопцы і тры дзяўчыны. Шумныя, нецвярозыя, расхлістаныя. Бутэлькі і бляшанкі з-пад піва, пустыя цыгарэтныя пачкі і акуркі — адходы іх балявання — ляжалі на нягеглай клумбе з кветкамі каля стэлы, утвараючы невялікі сметнік...

Я не змог прайсці міма: запаветнае месца было дарагім для мяне: усё жыццё, пачынаючы з даваенных часоў, з 1937 года, са свайго пяцігадовага ўзросту, я праходзіў міма гэтага майго Пушкіна, штораз задзіраючы галаву і ўзіраючыся ў выразныя паэтавы вочы, у яго каменныя кучары і бакенбарды на гіпсавых шчоках. А тут матпераматі смецнік...

— Хлопцы, дзяўчаты! А ці ведаеце вы, чый гэта помнік побач з вамі?

Самы адносна цвярозы хлопец не адразу, але ўсё ж такі зразумеў пытанне.

— Ну, і чый?

— Гэта ж Пушкін Аляксандр Сяргеевіч! Можа, хто з вас памятае: "Мороз и солнце, день чудесный!", "Я помню чудное мгновенье".

Мае суразмоўцы, раззлаваныя ўмяшаннем у іх жыццё, варожа агледзелі мяне. Я адарваў іх ад важнай справы: яны выварочвалі кішэні, збіраючы апошнія грошы на пару бляшанак піва.

Аднак самы цвярозы з іх устаў з лаўкі, павярнуўся тварам да Пушкіна, паўзіраўся ў яго і прамовіў:

— Дзядок! А твой жа Пушкін панк! У яго іракез!

Я зразумеў, што хлопец звярнуў увагу на каменную хвалю валасоў, што застыла на паэтавай галаве.

— Ну, і што? Ён пры жыцці быў кучаравым, у жылах яго мелася адна шаснаццатая частка афрыканскай крыві... — адказаў я.

— А! — узрадавана закрычаў мой суразмоўца. — Твой Пушкін не толькі панк, але яшчэ і нігер! — І дэманстратыўна кінуў акурак да п'едэстала.

Што было з ім рабіць? Не біцца ж у мае 76 гадоў! І пайсці, пакідаючы Пушкіна на здзек, было ганебна. Трэба было неяк знайсці агульную мову з гэтым страчаным пакаленнем. І тут мяне натхніла адна думка.

— Вы ведаеце, хлопцы, што такое армрэстлінг? — сказаў я, выкідваючы наперад руку і згінаючы яе, нібыта кладучы на стол уяўнага ворага. Мае суразмоўцы ажывіліся: яны ведалі, што такое армрэстлінг.

— Прапаную вам спаборніцтва. Хто з вас самы дужы? Відаць, ты? — звярнуўся я да хлопца, які абазваў Пушкіна панкам і нігерам, відаць, быў у іх аўтарытэтам.

— Высветлім, у каго рука дужэйшая. Калі ты мяне пакладзеш, я куплю табе піва. Калі я цябе — ты папросіш прабачэння ў Пушкіна!

Мой малады сапернік, не доўга думаючы, скінуў з сябе куртку, сцягнуў майку, на якой быў намаляваны нейкі кудлаты яго кумір; карацей кажучы, загаліўся да пояса, паспрабаваў пайграць мускуламі, але я бачыў, што біцэпсаў амаль няма, грудзі худыя, наколкі фальшывыя — татуаж. У нас пасля вайны наколкі былі натуральныя, павыколваныя наборам іголак спіртавой тушшу, — як кажуць на ўсё жыццё, з адвечнымі ісцінамі кшталту: "не забуду мать родную" ці "они устали", калі на нагах. А ў цяперашніх, цьфу! — звялося і гэта майстэрства, страціла сваю простанародную сутнасць... Але ўсё роўна, я ж старэйшы за яго гадоў на шэсцьдзесят, ці адужаю? Апусціліся мы кожны на калена па розныя бакі лавачкі, уперліся ў яе локцямі, далонь да далоні. А я ліхаманкава думаю: ну, стары дурань, давядзецца табе купляць піва! Азірнуўся я на Пушкіна, узмаліўся: ратуй, Аляксандр Сяргеевіч, — і рашуча спрацаваў кісцю ўлева. Галоўнае ў армрэстлінгу — кісць заламаць праціўніку, астатняе — лягчэй...

Не без цяжкасці, але ці то з Боскай, ці то з Пушкінскай дапамогай праз хвіліну-другую я прыцісну-такі руку маладога нахабніка да лавачкі. І кажу: "Прасі прабачэння ў Пушкіна!" Але тут двое яго сяброў, разумеючы, што халяўнае піва выслізгвае ад іх, закрычалі: "Дзядок! Давай і з намі армрэстлінг!"

Аднак абодва яны былі цо то зусім п'яныя, ці то слабейшыя за першага, але з імі я разабраўся значна хутчэй і падсумаваў: "Хлопцы, трэба слова трымаць, да Пушкіна падысці і папрасіць прабачэння".

Узяў я іх за рукі лагодна так, ласкава, зрабілі мы крок да стэлы, двое апошніх, якія прайгралі, проста схілілі галовы, а галоўны — ці то сумленне прачнулася, ці то ногі не трымалі — на калені апусціўся перад Пушкіным, а ўстаць не можа, давялося дапамагчы, падхапіць пад рукі і прыўзняць...

Вяртаю іх на лавачку, і шкада мне іх няшчасных. Ну, думаю, чаго радавацца, падсаладжу іх няўдачу грашыма, і кажу: — Вось, хлопцы, у гонар маёй перамогі вам на піва! — А разам з грашыма выцягнуў і пашпарт. І тут мяне нібыта нейкі нячысцік тузануў за язык: я звярнуўся да дзяўчат, якія сядзелі на лавачцы:

— Дзяўчаты, вось мой пашпарт, прачытайце, якога я года нараджэння!

Адна з іх узяла і чытае:

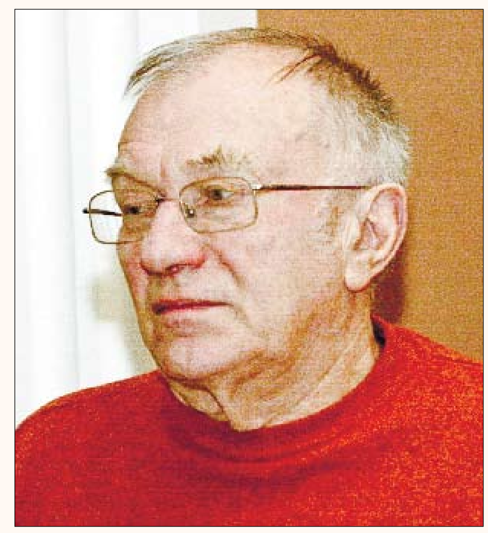
— Нарадзіўся 27 лістапада 1932 года!

Тут у іхніх кавалераў сківіцы паадвісалі: сцяміпі, што яны прайгралі армрэстлінг 76-гадоваму старому...

А дзяўчаты запляскалі ў ладкі і пачалі лашчыць мяне поглядамі, якіх я даўно на сабе не адчуваў. Зняважаны гэтымі праявамі ўвагі да мяне з боку сваіх сябровак, галоўны загаласіў:

— Ты, дзед, выйграў у нас несумленна, пакарыстаўся, што мы ўсе п'яныя! А Пушкін твой усё роўна панк і нігер!

Я ўжо аддаляўся ад п'янай кампаніі па дарозе дадому, але адразу ж парыраваў гэты выпад: "Ды калі б я быў цвярозы, хіба я б да вас падышоў? — і неабачліва дадаў, звяртаючыся да дзяўчат, якія прыхільна глядзелі мне ўслед: — А вы, дзяўчаты, кідайце іх, вы ж самі бачылі: нічога яны не вартыя, ні ў справе, ні ў ложку..." Апошнія словы былі лішнімі, таму што троіца кінулася за мной і мне давялося ўспомніць, што апрача армрэстлінга я калісьці ў маладосці займаўся лёгкай атлетыкай, гэта значыць добра бегаў...

Мае праследавацелі, паспрабаваўшы перайсці на бег, зразумелі, што ў іх з гэтага нічога не атрымаецца, успомнілі, што ў іх, дзякуючы дзіўнаму старому, ёсць сто рублёў, і адразу ж павярнулі да шапіка па жаданае піва, якое дасталася на халяву....

А я павярнуў з алеі да Каменнага моста і, азірнуўшыся, убачыў трох дзяўчат, якія махалі мне на развітанне сваімі вузкімі далонькамі.

...Беднае, абрабаванае, пазбаўленае будучыні пакаленне, мае няшчасныя маладыя землякі, знявечаныя подлым рынкавым часам!.. З чатырохметровай калоны на іх глядзеў выразнымі вачыма "панк і нігер", вялікі рускі паэт Аляксандр Пушкін. Глядзеў і шаптаў пульхнымі каменнымі вуснамі знакамітыя ўжо амаль што два стагоддзі словы, звернутыя да рускіх людзей: "Здравствуй, племя, младое, незнакомое!"

Станіслаў КУНЯЕЎ

("Общественная литературная газета", № 5, 2010г.). Пераклад для "ЛіМа" Ірыны Качатковай
Фота Кастуся Дробава

Анкета пісьменніка

Знайсці свайго героя

Творцы заўсёды былі актыўнымі, неабыякавымі, дасведчанымі і інфармаванымі людзьмі. Чатыры пытанні для літаратараў — гэта спроба распачаць вялікі палілог з майстрамі пяра.

1. Існуе меркаванне: калі раней літаратар быў настаўнікам, вяшчальнікам ісціны, то цяпер стаў прыватнай асобай, якая рэдка з'яўляецца нават на ТБ. І яшчэ радзей — у газетах. Чаму?

2. Падзенне нораваў — міф ці рэальнасць? Ці павінны кнігі "вучыць жыць"?

3. Як грамадская актыўнасць пісьменніка ўплывае на яго літаратурную працу?

4. Якія характэрныя рысы сучаснага нарыса вы б вызначылі?

Васіль ТКАЧОЎ, пісьменнік, драматург (Гомель):

1. Калі параўнаць з мінулымі часамі, пісьменніцкая актыўнасць знізілася, і прыкметна. У першую чаргу за кошт таго, што няма па сутнасці бюро прапаганды мастацкай літаратуры, хіба мо толькі на паперы яно існуе; прапалі літаратурныя перадачы з блакітных экранаў і з праграм радыё. Гэта — раз. Ну, а па-другое, сёння пісьменнік не мае магчымасці бываць у школах свайго ж раёна ці сваёй вобласці. Хаця ў душы і застаецца ён настаўнікам... Бо хто ж з нас не верыць, што яго вершы ці прозу чытаюць? Дык вось, каб і сапраўды нам, пісьменнікам, не быць прыватнымі асобамі, у гэтым павінны быць зацікаўлены таксама і адпаведныя дзяржаўныя структуры. Пісьменнік — не мядзведзь, ён не можа сем месяцаў сядзець у бярлозе. А, па-трэцяе, тыражы беларускіх выданняў — курам на смех, інакш не скажаш. Той жа альманах "Вожык" мае 1891 экзэмпляр. А колькі ў рэспубліцы бібліятэк? Што ж яны тады выпісваюць?! Губляем чытача, адным словам, не па гадах, а па днях. Жах!

2. Канечне, рэальнасць. Толькі адно незразумела, як могуць вучыць кнігі тых, хто іх не чытае? Нават у рукі не бярэ?

3. Не ведаю, як і хто, а я павінен рухацца, павінен сустракацца з чытачамі, удзельнічаць у самых розных мерапрыемствах, куды запрашаюць. А калі запрашаюць — і мне плюс: значыць, патрэбны людзям. Ды і дзе чэрпаць тэмы, калі не сярод людзей?

Тут такая сітуацыя год колькі таму атрымалася. Ляжу ў бальніцы, прыходзіць сваячка праведаць. І дзівіцца — вочы па яблыку: дык ты што, у агульнай палаце ляжыш? Не паверыла, відаць, што сам папрасіўся, каб не клалі ў "блатны" нумар. Бо ў агульнай палаце я столькі пачую ад суседзяў, такі атрымаю зарад, што мне хопіць на год пісаць.

4. Няпроста сказаць, якія рысы вызначыў бы... Па-першае, трэба знайсці свайго героя. Хто ён? Рабочы? Вясковец? Бібліятэкар? Ці гэта — банальна? Прасцей сказаць, а хто ён, наогул новы беларус сёння? Бо тое, пра што мы пісалі ўчорапазаўчора, сёння мала каго будзе цікавіць. Прыйшлі іншыя людзі, з іншым светапоглядам, з іншымі жыццёвымі крытэрыямі і прынцыпамі. І расказаць пра іх чытачам альбо слухачам не будзе лёгкай забавай. Асабліва, пагадзіцеся, творцам майго ўзросту...

Раней я не думаў, пра каго пісаць. Было шмат цікавых вакол цябе людзей. Мы аднолькава думалі. Сёння, пагадзіцеся, іншы час. Таму прыклад — камп'ютэр: многія пісьменнікі баяцца яго, як чорт ладана. "Ці агораю?" А наш жа сёння герой — менавіта чалавек гэтага кшталту.

Усё ж сам бы я з задавальненнем папрацаваў у жанры нарыса. Для мяне ў свой час настаўнікамі тут былі Ігнат Дубровскі, Міхась Герчык, Васіль Якавенка, Васіль Праскураў, Васіль Макаравіч, Іван Кірэйчык, Валянцін Мыслівец і іншыя пісьменнікі. Сёння, калі гэты жанр у заняпадзе, і назваць няма каго.

Давайце ўсё ж вернем нарыс на старонкі газет і часопісаў, на радыё. Агульнымі намаганнямі.

Марына Калашнікава: “У Беларусі я не госць…”

Колькі цікавых сустрэч падарыў віцебскі фестываль! У паўсядзённым жыцці наўрад ці пашчасціць адразу сустрэцца з такой колькасцю знакамітых людзей — артыстаў, кампазітараў, мастакоў, журналістаў. У прэс-клубе міжнароднага свята мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску” пазнаёмілася з журналісткай Марынай Калашнікавай з Аўстрыі.

— Марына, вы вельмі добрае размаўляеце на рускай мове, ды і прозвішча ў вас не замежнае.

— Я звязана з Беларуссю не толькі нараджэннем, (нарадзілася ў Оршы Віцебскай вобласці), а і духоўна — гэта мая Радзіма, мая зямля. Мой тата быў вайскоўцам. Мы вельмі шмат ездзілі, у выніку спыніліся ў Мінску, дзе дагэтуль жывуць мае бацькі. А ў Аўстрыю я патрапіла дзякуючы мужу — фізіку Уладзіміру Леанідавічу Калашнікаву. Яго, доктара фізічных навук, прафесара, запрасілі ў Аўстрыю, дзе прапанавалі кафедру ў Венскім універсітэце. Мы туды і перахалі 10 гадоў таму ўсёй сям'ёй — сын тады вучыўся ў 5-м класе, а дачка ў 3-м.

— Вы абралі Аўстрыю месцам свайго сталага жыхарства?

— Спадзяюся, што не! У Аўстрыі добра, але душа наша ў Беларусі. Дзеці за гэты час ужо прывыклі да Аўстрыі, ім там камфортна. Сын Аляксей скончыў курсы Эканамічнага ўніверсітэта, а зараз захапіўся камп'ютэрнымі тэхналогіямі, займаецца камп'ютэрным дызайнам. Дачка вучыцца ва ўніверсітэце на факультэце “Міжкамунікатыўныя зносіны”. Яе будучая спецыяльнасць — перакладчык-сінхраніст. У яе пяць актыўных моў: англійская, нямецкая, італьянская, руская, беларуская. Дома мы глядзім расійскае і беларускае тэлебачанне. Дзеці глядзяць толькі рускія фільмы, хоць добра валодаюць нямецкай, англійскай. Мы чытаем рускія і беларускія кнігі. У Мінску бываем кожнае лета, і калі едзем сюды, гаворым: «Едзем дахаты». У нас у Мінску ёсць і кватэра. А калі вяртаемся ў Аўстрыю, вязём чамаданы, набітыя кнігамі. Мы з мужам вельмі любім чытаць. А муж, хоць і фізік, піша шмат літаратуразнаўчых артыкулаў і захапляецца філасофіяй.

— Марына, калі ласка, раскажыце пра газету, у якой вы працуеце. Пра што пішаце?

— У рускамоўнай газеце “Соотечественник”, дзе працую намеснікам галоўнага рэдактара, мы расказваем пра культурныя падзеі, пра літаратуру. Яна прызначана для рускамоўнай дыяспары. Выходзіць адзін раз у месяц на 24 палосах. Тыраж у яе невялікі — ад трох тысяч, бывае і пяць. Нас падтрымліваюць падпісчыкі і фонд «Рускі свет». Я пішу ў ёй з нумара ў нумар пра Беларусь. Там, за мяжой, руская мова аб'ядноўвае і рускіх, і беларусаў. Мы разам адзначаем святы. У нас ёсць літаратурны дадатак — часопіс «Венскі літаратар». Друкуем на яго старонках літаратурныя творы, абмяркоўваем іх.

— Якія ў вас уражанні ад “Славянскага базару” — пра што будзеце расказваць чытачам?

— Мне гэта падзея цікавая яшчэ і таму, што сама праводжу фестывалі. Праўда, літаратурныя. А ад фестывалю ў Віцебску я проста ў захапленні. Добрыя пачуцці ад сустрэч з віцябчанамі. Мне здаецца, яны вельмі добрыя людзі. Літаральна сёння я сядзела на прыпынку, да мяне падышоў малады чалавек і гаворыць: “Вы сумуеце, можа, вам нешта падказаць або дапамагчы даехаць. Давайце я вас на маршрутку пасаджу”. Насамрэч, вельмі выдатна, калі так уважліва да цябе ставяцца ў чужым горадзе. Вельмі шмат прыгожых людзей. Гаворaць, багацце краіны — нафта, карысныя выкапні... Не, на мой погляд, самае галоўнае багацце — гэта душа, людзі, талент людзей. А тут талент на таленце. Такая канцэнтрацыя!

Вось, здавалася б, не дужа прыемны момант: у цэнтры горада, дзе збіраецца шмат людзей, правяраюць на наяўнасць выбуховых рэчываў. Бываюць чэргі, але ніхто не раздражняецца, усё разумеюць, што ўсё для нашай жа бяспекі, ставяцца з разуменнем, усміхаюцца. Мне вельмі падабаецца, што тут людзі вельмі добразычлівыя. І яшчэ я здзівілася, што ў Віцебску, калі я прывіталася ў маленькай краме, — так прынята ў Аўстрыі — ветліва ўсміхнуліся і адказалі, а вось у Мінску, калі я прывіталася, прадавец паглядзела на мяне і спытала: «А што, мы з вамі знаёмыя?». Вось пра ўсе гэтыя ўражанні я і раскажу сваім чытачам — пра горад Віцебск, яго жыхароў, пра атмасферу свята і сам фестываль.

— Марына, раскажыце, калі ласка, падрабязней пра літаратурныя святы, якія вы праводзіце.

— Тры гады таму арганізавала Саюз рускамоўных пісьменнікаў Аўстрыі і з'яўляюся яго кіраўніком. Пакуль у саюз уваходзіць афіцыйна 12 чалавек. Але ў нашых мерапрыемствах удзельнічае значна больш. Мы пастаянна праводзім літаратурныя вечары, два разы ў год — літаратурныя конкурсы. У красавіку, напрыклад, правялі конкурс, прысвечаны 65-годдзю Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне. Больш за 300 чалавек прынялі ў ім удзел. Лепшыя творы мы апублікуем у кнізе.

Мне, як кіраўніку саюза, прыходзіцца часта ездзіць на літаратурныя мерапрыемствы, якія праводзяцца ў іншых еўрапейскіх краінах. Сёлета за тры месяцы я ўжо пабывала ў Чэхіі, Бельгіі, Грэцыі, адразу пасля Віцебска еду ў Польшчу, у горад Гданьск, на штогадовыя, ужо 14-я, літаратурныя чытанні. Усе рускамоўныя пісьменнікі за мяжой зараз заклапочаны, у асноўным, станам рускай мовы, пытаннямі духоўнасці культуры. І гэта вельмі важна. Мне падаецца, што на Захадзе нават больш беражліва ставяцца да гэтых праблем, чым у нас у Беларусі і Расіі. Крыўдна, што ідзе спрошчванне мовы, з яе знікаюць нейкія фарбы, у літаратуру ўсё больш пранікае слэнг, што вядома ж, яе збядняе.

— Марына, а як вы прыйшлі ў літаратуру? Калі адчулі жаданне пісаць?

— З дзяцінства вельмі шмат чытаю. А з класа 9-га ўвесь час нешта пісала, і тата нават раіў паступаць на журфак. Але мяне цікавіла яшчэ і фізіка, таму паступіла на фізфак Белдзяржуніверсітэта. Потым закончыла яшчэ і юрыдычны. Але мяне цікавіла яшчэ і фізіка, таму я паступіла на фізфак Белдзяруніверсітэта. Потым закончыла яшчэ і юрыдычны. Калі прыехала ў Аўстрыю, па няводнай з гэтых спецыяльнасцей не магла ўладкавацца на працу, а паколькі я чалавек актыўны і сядзець без справы не магла, пачала пісаць апавяданні і выкладваць напісанае ў Інтэрнэт. Пайшлі водгукі... Пад творамі падпісвалася сваім дзявочым прозвішчам — Марозава. І мая першая кніга выйшла пад гэтым прозвішчам. Калі я падарыла бацькам кнігу, тата сказаў: «Я заўсёды гэта ведаў. Ты страціла шмат часу». Кніга «Я прыдумала цябе» выйшла ў Расіі па рэкамендацыі Саюза пісьменнікаў Расіі.

Потым была серыя казак пра «Сиреневое Чудушко». Нават сама не ведаю, што гэта такое, але гэтыя казкі дапамаглі перамагчы хваробу дзяўчынцы. Па Інтэрнеце знаёмы сказаў, што ў яго цяжка захварэла ўнучка, тады я і пачала пісаць казкі, у якіх хворая дзяўчынка здаравее. Шторанку пісала, як хворая дзяўчынка сустрэла “Чудушко” і як клапацілася пра яго. Тэксты адпраўляла па Інтэрнеце хворай дзяўчынцы, і яна, перасільваючы сябе, уставала шторанку і бегла да камп'ютэра, каб даведацца, як сябе адчувае дзяўчынка з казкі. Яна, як і дзяўчынка з маіх гісторый, павінна была нешта зрабіць для «Сиреневого Чудушки» — сшыць яму штонікі, пачытаць кніжку... Не ведаю, можа, супадзенне, але дзяўчынка акрыяла....

— У вашых кніг па-ранейшаму аўтар — Марозава?

— У мяне выйшлі тры кнігі пад прозвішчам Марозава, потым стала падпісвацца Калашнікавай. А ў студзені 2010 года была ў Маскве на Асамблею рускага свету і заехала ў Мінск, тут і даведалася, што мяне аднагалосна прынялі ў Саюз пісьменнікаў Беларусі. Рэкамендацыі далі старшыня СПБ Мікалай Чаргінец і пісьменнік Аляксандр Валковіч.

— Ці ведаюць творы беларускіх пісьменнікаў за мяжой?

— Пачну з таго, што мяне ў самым пачатку жыцця ў Аўстрыі раззлавала. Памятаю, пайшла на курсы нямецкай мовы і калі сказала, што з Беларусі, яны сталі глядзець на карту Афрыкі. Пытаюся: «Я хіба падобная на афрыканку?» Тады яны папрасілі перакласці назву краіны на нямецкую мову — гэта гучала як «Вайсрусланд — белая краіна», значыць, вырашылі яны, гэта Сібір. А калі я паказала на карце, дзе насамрэч знаходзіцца мая радзіма, яны прыйшлі ў захапленне — гэта ж Еўропа!

Мне вельмі важна, каб тут даведаліся як мага больш пра маю краіну, каб убачылі, як тут шмат таленавітых людзей. Увосень буду арганізоўваць літаратурны фестываль, на які абавязкова запрашу беларускіх пісьменнікаў, перакладчыкаў на нямецкую мову, каб аўстрыйскія чытачы маглі пазнаёміцца з нашай літаратурай.

Гутарыла Тацццяна КУВАРЫНА
Мінск—Віцебск—Мінск

На здымку: Марына Калашнікава.

Маюць глебу спадзяванні

“Дарагія суседзі, браты-палякі!… Беларускі народ і народ польскі — спрадвечныя суседзі, народы аднаго славянскага племя…”
Якуб Колас

Вырашаецца ўзнятае Міністэрствам культуры Беларусі пытанне, ці патрэбна ўстанаўліваць помнік Якубу Коласу ў сталіцы Польшчы. Хаця, здавалася б, адказ ляжыць на паверхні, хоць Якуб Колас Варшаву ніколі не наведваў.

Галоўнае, ад чаго можна адштурхоўвацца пры абгрунтаванні, — гэта цесная знітаванасць беларускай і польскай культур, асабліва прыгожага пісьменства. Прычым яна сапраўды настолькі цесная, што ўвасобілася ў сімвалічнае супадзенне прозвішчаў двух вялікіх паэтаў народаў-суседзяў — Міцкевіч. Супадзенне тое, відаць, усё ж мае нейкі метафізічны, сакральны сэнс.

Польскі рамантык Адам Міцкевіч нарадзіўся на ліцвінскай Наваградчыне, непадалёк ад якой меней чым праз стагоддзе прыйшоў на свет Кастусь Міцкевіч. Абодва ўзгадаваліся на адной зямлі.

З надаўняга часу Мінск, у якім таксама наўрад ці бываў Адам Міцкевіч, мае шыкоўны яго помнік. (І не толькі Мінск, але і іншыя гарады Беларусі ўвекавечылі вялікага рамантыка помнічкамі, бюстамі, назвамі вуліц.) А вось павага да беларускага Міцкевіча яшчэ не ўвасобілася ў такі

знак на польскай зямлі. Між тым беларушчына ў нашых заходніх суседзяў апошнім часам пашырыла свае межы, выйшла за рамкі традыцыйна беларускай Беласточчыны: сёння ў Варшаўскім універсітэце функцыянуе цэлае аддзяленне, а непадалёк — таксама беларуская кнігарня. Таму ўслаўленне найвыбітнейшага паэта Беларусі ў польскай сталіцы стане хутчэй лагічным працягам абазначанай тэндэнцыі, сімвалам таго, што беларушчына на польскай ніве не проста прывілася, але і прыгожа закаласілася. Тым больш што творчасць Якуба Коласа выдатна прадстаўлена ў перакладах на польскую мову, перадусім адзначым самы славуты твор — паэму “Новая зямля”, цалкам перастворaную па-польску ў 2002 годзе Чэславам Сенюхам.

Сам жа Якуб Колас зрабіў важкі ўнёсак у развіццё польскай літаратуры і культуры. Беларускі паэт вельмі любіў творчасць свайго земляка і аднафамільца, таму не толькі рабіў пераклады яго твораў, але і не абыходзіў увагай юбілейныя даты, звязаныя з жыццём Адама Міцкевіча. “Радасна ўсведамляць, што любоў да творчасці народа і веданне яе прывілі Міцкевічу ў маленстве простыя людзі нашай добрай Навагрудчыны, што яго музу многія гады натхнялі беларускія азёры і лясы. Тут ён упершыню пачуў ад жанчыны, якая працавала ў доме бацькоў, песню і казку, палюбіў і запомніў іх, і праз вялікі час, гартаючы зборнікі фальклору, гаварыў, што яму гэта ўсё знаёма, што мог бы аднавіць усе мелодыі, і папраўляў тэксты песень так, як ведаў іх з маленства. Тут азнаў ён першае і, можа, адзінае каханне з усімі яго смуткамі і радасцямі. Тут ён на ўсю шырыню маладой душы палюбіў народ”, — пісаў Якуб Колас.

Дый самі заходнія суседзі карысталіся высокай пашанай у беларускага Песняра, які адзначаў гістарычную, культурную і ў цэлым светапоглядную агульнасць нашых народаў. Казаў Якуб Колас і пра жыватворнасць беларускай зямлі для культуры польскай, і пра яе супольную абарону “ад тэўтонскіх драпежнікаў”, і пра “гнёт царскага самаўладства”. “Няхай жыве дружба народаў!” — менавіта такім заклікам заканчвае беларускі класік артыкул, адрасаваны “братам-палякам”.

Сёння мы чакаем спаўнення спадзяванняў, што ў хуткім часе следам за ўстаноўленым помніка Янку Купалу ў Гданьску польскі і беларускі народы ўзбагацяцца на тоеснае ўшанаванне яшчэ аднаго народнага паэта Беларусі, гэтым разам у Варшаве.

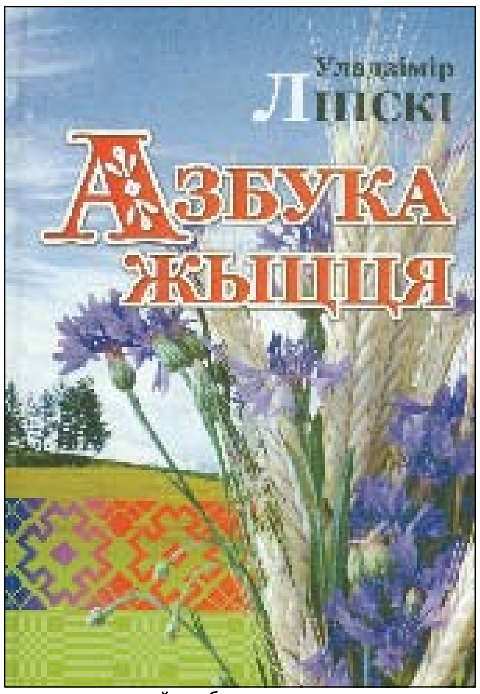
Анатоль ТРАФІМЧЫК,
старшы навуковы супрацоўнік Літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа

На здымку: М. Лужанін, М. Танк, Л. Левін, Я. Брыль, І. Шамякін і польскія пісьменнікі В. Кубацкі і Я. Браноўская на прыёме ў Якуба Коласа (сядзяць, справа ад Я. Коласа).

Фота з архіва Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа.

СПАСЦІЖЭННЕ АЗБУКІ ЖЫЦЦЯ

Азбукі, як вядома, бываюць розныя. Самыя галоўная сярод іх, канечне ж, тая, па якой адбываецца навучанне ўменню чытаць. Іначай кажучы, звычайны буквар. Праўда, паэты ствараюць для дзяцей яшчэ і пазнавальныя, займальныя азбукі. Напісаныя ў форме вясёлых вершаў, дасціпных загадак, а то і складзеныя з арыгінальных скорагаворак і каламбураў, яны дазваляюць хлопчыкам і дзяўчынкам лепей засвоіць тую ці іншую літару алфавіта, адчуць, наколькі ў яе вялікія магчымасці, калі неабходна азначыць пэўныя паняцці, ці стварыць надзіва насычаны малюнак, узяты з самой рэчаіснасці. Прынамсі, у стварэнні займальных азбук немалыя набыткі ў Максіма Танка, Васіля Віткі, Рыгора Барадуліна, Артура Вольскага. Цяпер у гэтым накірунку плённа працуюць Міхась Пазнякоў, Мікола Чарняўскі, Уладзімір Мазго. Дый іншыя паэты таксама.

Празаікі, праўда, ад стварэння мастацкіх азбук знаходзіліся як бы ў баку. Толькі нездарма кажуць: святое месца пустым не бывае. Знайшоўся, нарэшце, пісьменнік, які даказаў, што і ў жанры прозы можна стварыць адметную азбуку. Безумоўна, маючы важную перадумову — добрую фантазію. Чаго-чаго, а яе Уладзіміру Ліпскаму не займаць. Як і талентам ён не тое, што не абдзелены, а працуе настолькі плённа, што застаецца толькі па-добраму пазайздросціць яму. Таму ў рэшце рэшт і нарадзілася ва Уладзіміра Сцяпанавіча "Азбука жыцця", якую выдавецтва "Адукацыя і выхаванне" нядаўна выпусціла асобнай кнігай.

Адразу засведчу: "Азбука жыцця" зусім непадобная на тыя займальныя азбукі, якія дагэтуль пісаліся нашымі паэтамі. Рэч у тым, што яна — і свайго роду азбука (прадстаўлены ў алфавітным парадку ўсе асноўныя літары і адпаведна тлумачацца паняцці, што пачынаюцца з той ці іншай літары), але, паколькі ахоп матэрыялу шырокі, то адначасова атрымалася і своеасаблівая невялікая, кампактная энцыклапедыя, на што, дарэчы, звяртае ўвагу і доктар філасофскіх навук, член Еўрапейскай асацыяцыі "Адораныя дзеці", ён жа член Саюза пісьменнікаў Беларусі Юрый Гусеў.

Звяртаючыся да юнага чытача, ён піша: «Ты держишь в руках удивительную во всех отношениях книгу известного писателя Владимира Степановича Липского, автора многих книг для детей и юношества. Эта книга среди них занимает особое место, ее можно без преувеличения назвать малой детской энциклопедией, которая откроет перед тобой чудесный мир новых знаний […] Эта книга обогатит твой словарный запас, будет способствовать развитию твоего мышления, сообразительности, лучшему усвоению нового учебного материала, ты сможешь стать активным участником популярной игры «Что? Где? Когда?»

Безумоўна, з падобным сцвярджэннем слыннага навукоўца нельга не пагадзіцца. Але, думаецца, да месца невялікае, аднак, як на маю думку, істотнае дапаўненне. Важна тое, што У.Ліпскі, пішучы сваю "Азбуку жыцця", пастаянна памятаў пра тых, хто найперш стане ягоным чытачом. Несумненна, гэтая "энцыклапедыя" зацікавіць і старшакласнікаў, яе з карысцю для сябе выкарыстаюць у сваёй рабоце настаўнікі, а таксама выхавацелі. Дый бацькі, якія клапоцяцца аб пашырэнні кругагляду сваіх дзяцей, дбаюць аб іх усебаковым развіцці, пастараюцца гэтую кнігу набыць.

Тым не менш самым удзячным чытачом "Азбукі жыцця", несумненна, стануць малодшыя школьнікі. Таму, улічваючы іхні ўзрост, аўтар адпаведным чынам і падае фактычны матэрыял: даходліва, у чымсьці займальна, але разам з тым так, каб не губляўся ягоны пазнавальны патэнцыял. Пры гэтым У. Ліпскі, тлумачыць значэнне пэўных пацяццяў, з якімі часта сутыкаюцца дзеці, абавязкова прыводзіць такія прыклады з жыцця паўсядзённага ўвогуле, але часам і са свайго асабістага, што надаюць ягонаму аповеду не проста жывасць, але і ўводзяць ва ўжытак і дадатковую інфармацыю.

Узяць, скажам, тлумачэнне значэння такога паняцця, як "дэпутат". Гаворка пачынаецца з таго, што аўтар кнігі знаёміць з Анатолем Нятылькіным (на жаль, ужо нябожчыкам), які двойчы выбіраўся дэпутатам Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь. Пры гэтым У.Ліпскі прызнаецца, што ў свой час пра Анатоля Іванавіча ён напісаў кнігу "Сын дня". Дый як было і не напісаць яе, калі Нятылькін — з людзей, у якіх не толькі ёсць чаму павучыцца, а і трэба вучыцца. Страціўшы зрок, узяўшы ў рукі баявы ўзрывальнік, а падобнага «багацця», на беларускай зямлі пасля вайны засталося вельмі шмат, ён не зламаўся, выстаяў. У апошнія гады свайго жыцця ўзначальваў Рэспубліканскае таварыства інвалідаў па зроку.

Ужо гэтага прыкладу дастаткова, каб упэўніцца ў парламент Рэспублікі Беларусь выпадковыя людзі не выбіраюцца. Следам за артыкулам дзецям прапануецца дамашняе заданне, пытанні якога дазваляюць удакладніць некаторыя моманты, звязаныя з дзейнасцю вышэйшага заканадаўчага органа краіны. А яшчэ ў якасці дадатку прапануецца разгадаць рэбус, дзякуючы якому можна даведацца, што раней Парламент Беларусі называўся Вярхоўны Савет.

Дарэчы, заданні, а таксама рэбусы змешчаны пасля тлумачэння сэнсу многіх паняццяў, прыведзеных у "Азбуцы жыцця". Адметнасць гэтых заданняў і ў тым, што ў асобных выпадках чытачам прапануецца разабрацца ў тым, што мае на ўвазе тая ці іншая вядомая беларуская прыказка, альбо прымаўка. Гэта, безумоўна, яшчэ ў большай ступені актывізуе лагічнае мысленне, развіваецца ў хлопчыка і дзяўчынак уменне суадносіць розныя з'явы, каб зрабіць адзіна правільную выснову.

Што тычыцца саміх паняццяў, якія трапілі ў поле зроку аўтара, то У. Ліпскі падабраў іх такім чынам, каб не абысці ўвагай найперш тыя з іх, якія, як кажуць, на слыху. Пры гэтым знайшлося месца і такім, да якіх не адназначнае стаўленне. Хоць гледзячы з якога боку да іх падыходзіць. Напрыклад, сяму-таму, ужо пры ўпамінанні слова "нацыяналізм" становіцца не па сабе, а ведаць, што яно азначае на самай справе, ніколі не лішне. Тым больш дзецям будзе карысна глыбей зразумець сутнасць такіх паняццяў, як "бюджэт", "дыпламатыя", "канстытуцыя", "рэферэндум", "цывілізацыя", "эканоміка".... Не абыдзены ягонай увагай і, калі можна так сказаць, традыцыйныя: "Айчына", "абавязкі", "гісторыя", "краязнаўства", "мова","сям'я","спадчына","школа" і іншыя.

Увогуле, чытаючы кнігу неаднаразова пераконваешся ва ўменні У. Ліпскага пісаць так, што нават пра, здавалася б, добра вядомае ён можа сказаць не проста па-свойму, а арыгінальна, а таму і запамінальна. Найлепшы таму прыклад — вытлумачэнне паняцця "Беларусь". Здавалася б, няма аніякай неабходнасці на ім засяроджваць асаблівую ўвагу. З другога боку — паспрабуй асэнсаваць яго літаральна на двух кніжных старонках.

Аднак для аўтара кнігі "Азбука жыцця" няма немагчымага. Больш за тое, прамовіўшы ўсхваляванае слова пра нашу краіну, ён яшчэ прапаноўвае чытачу і арыгінальную казку "Браты". Як і мае быць у гэтым даўнім жанры, у творы фігуруе лічба "тры". Але гэта гаворка ідзе зусім не пра традыцыйных братоў — старэйшага, сярэдняга і малодшага. Узрост іх проста не згадваецца, бо для маці ўсе яны аднолькава любыя. Тым не менш адрозніваюцца адзін ад аднаго.

На вопратцы першага сына ззяў "вясёлы ўзор-арнамент бел-чырвонага колеру". Другому сыну маці спляла вянок-эмблему "са спелых каласоў, збажыны, кветак канюшыны, ільну, якімі багата наша ўрадлівая зямля. І перавязала іх чырвона-зялёнай стужкай...". Трэцяму сыну маці падарыла ноты і словы песні, якую лічыла для сябе самай дарагой, а ў ёй ёсць і такі радок: "Мы, беларусы — мірныя людзі".

Без асаблівай цяжкасці хлопчыкі і дзяўчынкі адкажуць, як завуць гэтых братоў. Не сакрэтам для іх стане і назоў іхняй маці. Канечне ж, гэта Беларусь, а таксама нашы дзяржаўныя сімвалы Герб, Сцяг і Гімн Рэспублікі Беларусь.

Пра "Азбуку жыцця" можна казаць яшчэ шмат ухвальнага і ўсе гэтыя словы ніколькі не будуць лішнімі, бо, хочацца гэта падкрэсліць яшчэ раз, падобныя выданні сёння, калі многія школьнікі не ўяўляюць сабе жыцця без камп'ютэра, вельмі неабходы. Дзякуючы сваёй актуальнасці, яны ўспрымаюцца свайго роду падручнікам на штодзень, а падручнік тым і адметны, што ён для тых, хто хоча болей і многае ведаць, тым і прыцягальны, што ў ім без асаблівых цяжкасцей можаш знайсці патрэбную для сябе інфармацыю.

А яшчэ ў канцы кнігі змешчаны артыкул вядомага беларускага даследчыка дзіцячай літаратуры Маргарыты Яфімавай "Верны сябра дзяцей", у якім падрабязна прасочваецца жыццёвы і творчы шлях У.Ліпскага. Гэта, безумоўна, паспрыяе таму, што зацікаўлены чытач захоча пазнаёміцца з некаторымі з тых кніг пісьменніка, пра якія ідзе гаворка.

Алесь МАРЦІНОВІЧ

САГРАВАЦЬ ЗАІНЕЛЫЯ ДУШЫ

Каб душа чалавечая не замерзла ад сцюдзёна-ледзянога дыхання нашай планеты, Бог падарыў людзям МАСТАЦТВА. Але колькі агню патрэбна мастаку-творцу, каб сагрэць заінелыя душы?.. І колькі іх, мастакоў-творцаў, згарала, прагнучы растапіць крыгі ў чалавечых душах?.. Творчасць Міколы Шабовіча, аўтара паэтычных кніг "Дом", "Падары мне сваю адзіноту", "Яшчэ пакуль не лістапад…", "Мая надзея", наскрозь пранізана звышадчувальнай чысцінёй, у якой патанаюць і родныя мясціны, і людзі з неадчужанымі вачыма, і светаадчуванне паэта, і Жанчына — "вясна дзён", "мар паланянка", "высокага неба абранніца"…

Выпешчаныя надарванай душой радкі, народжаныя, бы доўгачаканыя дзеці, ствараюць свята сапраўднай паэзіі, пакліканай ацаляць і саграваць. У вершах, прысвечаных бацькоўскай зямлі, паўстае рэальны, не рамантызаваны свет. Боль паэта народжаны ўчарашнім і сённяшнім днём, знямелымі вуснамі роднага краю, адзінотаю дастасаваных да хрысціянскай сімволікі трыццаці трох двароў роднай вёскі Бадзені, сярод якіх туліцца на непрыветным свеце пакінуты дзед Пракоп, дзе затоена чакае мама…

…У нашай вёсцы —
трыццаць тры двары.
І, нібы назаўсёды выпраўляючы,
Глядзіць мне ўслед
задумлівы стары,
З вачэй далонню слёзы выціраючы.

Аднак непрытоены, аголены боль не захінае дзівосныя, чароўныя малюнкі жыцця. Журба паэтычнага радка Міколы Шабовіча светлая, гаючая: яна дакранаецца да сумлення, ачышчаючы яго, як пераплаўленае золата, і боль набывае нязведаныя ўласцівасці асвячэння, збавення.

…Ты — збавенне, мой востраў,
Куточак зялёны,
Я прыходжу сюды,
Каб спазнаць таямніцы жыцця.
<…>
…Боль мой востры-
Мой востраў…

Сапраўднае, ачышчанае, без кроплі фальшу шчасце паэта заяўляе пра сябе толькі адолеўшы выпрабавальны шлях асвячэння болем. Няхай жыве такі боль, ад якога світае ў сэрцах.

…Наводшыбе мяне сустрэне хата,
Сустрэне мама.
І сярод радні
Мне стане міла,
хоць ніякавата
Ад цішыні, балючай цішыні.

Філасофскія радкі Міколы Шабовіча сведчаць пра нястомны пошук адказаў на пытанні, ад пачатку дзён раствораныя ў глыбінях Сусвету. Пачуць гэтыя пытанні, якія прагнуць калі не адказу, то хаця б прызнання іх права на голас, можа толькі аголенае сэрца.

Не спіцца. Хочацца мне мець
Адказ на ўсё, што ёсць, што будзе,
Каб назаўсёды зразумець,
Што значу я, што значаць людзі.

Лірычны герой Міколы Шабовіча бачыць у кожным дні апошні. Аднак такое светаадчуванне не зведала подыху трагізму — наадварот, яно ўзводзіць у ступень каштоўнасць кожнай асобнай хвіліны і — адпаведна — адказнасць перад такой каштоўнасцю.

У небе зорак — не злічыць,
Люстэркам — поўня.
А ці запоўніў дзень я чым?
І ці запомніў?

Паэтычныя набыткі Міколы Шабовіча, што супрацьстаяць "хлуснясневу", сагрэты чуйнасцю да слова, адказнасцю за "вершаваных дзяцей": як павернецца лёс, калі прыйдзе няўхільная пара адпускаць іх у вялікі, не заўсёды лагодны свет?

Мае ласкава-сумныя радкі,
Народжаныя сумнымі начамі,
Запісаныя спешна ад рукі,
Сустрэнуцца не хутка з чытачамі.
<…>
…Няхай раса астудзіць ім бакі,
А потым сонца высушыць ласкава.
Народжаным, дай Бог ім жыць вякі!
А колькі пражывуць яны, цікава,
Мае ласкава-сумныя радкі,
Напісаныя сумнымі начамі?

У кожным чалавеку адчайна і бясспрэчна затоена прага знайсці адзіна-прызначаную яму душу. Біблія, скарбніца мудрасці, любові, суцяшэння, невыпадкова пачынаецца гісторыяй пра Адама і Еву, адораных першым пачуццём на зямлі — каханнем. У самай сярэдзіне Свяшчэннага Пісання — Песні Песень Саламона, што апяваюць свята мілосці, судакранання зродненых душ мужчыны і жанчыны. Апошнія ж старонкі Бібліі — прароцтва пра вырашальную, апошнюю вясельную ўрачыстасць Зямлі. Творчасць Міколы Шабовіча — гэта перш за ўсё сугучная з біблейскай музыка кахання, служэнне чыстаму каханню. Часам мелодыя паэта ўзмацняецца, каб потым суцішыцца, правяраючы чытача на чуйнасць… З верша ў верш пераходзяць умілаваныя жаноцкія абрысы. "Шчымліва нараджаецца жанчына" паэтычных радкоў, якой наканавана расквечваць свет сваёй пяшчотай, чысцінёй, прыгажосцю.

ЖАНЧЫНА як лірычны герой набывае значэнне філасофскай катэгорыі — асабістай знаходкі Міколы Шабовіча. Інтымная лірыка паэта унікальная сваёй двухаблічнасцю: яна ўбірае ў сябе "вершы пра дваіх" (мужчыну і жанчыну) і "вершы пра АДНУ, АДЗІНУЮ, АДЗІНКАВУЮ, АДЗІНОКУЮ" (жанчыну), якая заўжды была "не святошай, але святою". Такі падзел абумоўлены тым, што жанчына для паэта — на недасяжным алтары святасці, дзе месца адведзена толькі ёй.

Аднак у гэтай шчымлівай субардынацыі — не мужчынская нерашучасць альбо слабасць, а сакральная павага да добрай, свабоднай волі жанчыны. Толькі гэтай павагай і вымяраецца мужчынская годнасць.

…Не знаю, што са мной,
Маўчу, бы немаўля.
Мо для цябе адной
І круціцца зямля.
У вочы я гляджу,
Яны не маюць дна…

Каханне ў вершах Міколы Шабовіча настойліва супрацьстаіць аднадзённасці, пошуку хвіліннай асалоды, забыцця.

Зямныя шляхі закаханых лірычных герояў паэта рэдка нітуюцца, пераплятаюцца. Найчасцей непазбежнасцю паўстае расстанне, якое прарочыць нязрушную повязь сэрцаў, пакуль ёсць жыццё на зямлі.

Закаханыя Міколы Шабовіча маюць найвялікшы дарунак — цёплыя воды памяці, у якіх яны ацаляюцца ў расстанні, каб зноў жыць паасобку з адным пачуццём на дваіх. Гэтыя воды памяці назапашваюць гаючыя крышталікі-ўспаміны.

…Мне гэты сон да скону берагчы,
Хоць застанецца тайнаю навекі:
На шчасце ці на гора ўпала вейка?
Мне гэты сон да скону берагчы.
Ты спіш нячутна на маім плячы.

Паэзія Міколы Шабовіча — як шматпланавая, так і скандэнсаваная ў першым пачуцці на зямлі — ачышчаная глыбока-сакральным болем, адказнасцю, чуйнасцю, насамрэч пакліканая саграваць нашыя душы. Думаецца, гэтыя ўлюбёныя "паэтычныя дзеці" заснавальніка новай для беларускай паэзіі філасофскай катэгорыі, імя якой — Жанчына, прайшлі і праз ачышчэнне часам, што выступае самым справядлівым крытыкам і аналітыкам. Яшчэ чакаюць належнай ацэнкі метафары-рэбусы, залатазвонныя эпітэты, чуйныя наватворы, жыццяпісны гукапіс, песенная словатворчасць, шматуладныя вершаваныя памеры Міколы Шабовіча, які застанецца паэтам, што апяваў і апявае першае дадзенае Богам пачуццё, якое дазваляе камусьці падарыць сваю спрадвечную адзіноту, пагадзіўшыся,

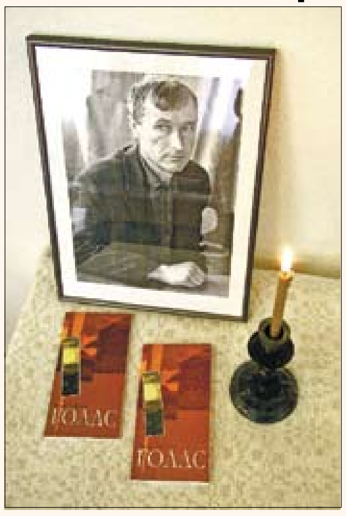
што "двое" —
Гэта не значыць
"Адзін" і "адна",
Бо "двое" —
Калі па адным
Немагчыма.

Тацццяна ВЫСКВАРКА

Калаж Віктара Калініна

Светлая трагедыйнасць паэзіі Васіля Гадулькі

Творчасць мастака з'яўляецца вобразным увасабленнем яго светапогляду. Форма, праз якую перадаецца светапогляд творцы, адлюстроўвае яго псіхалагічны стан, або, дакладней кажучы, якасць яго светаадчування. Светаадчуванне Васіля Гадулькі, калі гаварыць пра яго без нюансаў, было трагічным. Калісьці Іосіф Бродскі раіў свайму сыну не захапляцца паэтызацыяй трагічнага боку рэчаіснасці, бо гэта першае і самае простае, што прыходзіць у галаву, калі пачынаеш пісаць вершы. Але адна справа — парада Нобелеўскага лаўрэата, і зусім іншая — уласнае стаўленне да жыцця.

Людзей з трагічным светапоглядам даволі многа. Амаль ніхто з іх не становіцца паэтам, тым больш буйным, бо гэта разбуральна для жыццятворнай сутнасці паэзіі. Часам здараюцца выключэнні (якія пацвярджаюць правіла), і ў літаратуру трапляе цэлая плынь мастакоў слова, якія культывуюць у сваёй творчасці трагедыйнасць. Напрыклад, кагорта "выклятых паэтаў" Францыі. Аднак, аналізуючы іх вершы, нескладана заўважыць элементы гульні і эпатажу, пры дапамозе якіх трагізм у нейкай ступені набывае фіктыўны выгляд і пераадольваецца.

У беларускай літаратуры Гадулька з яго амаль нязменнай і чыстай нотай роспачы існуе паасобку. Ён адзінокі тут, якім быў і пры жыцці.

Паэзія — стыхія пачуццяў, у якой сэнсу ніколі не адводзіцца галоўная роля. Аднак сказанае не азначае, быццам паэзія наогул пазбаўлена змястоўнасці. Не, гаворка ідзе толькі пра меру наяўнасці сэнсу ў лірычным масіве, меру, якая ў кожнага творцы свая, індывідуальная. Гэтая заканамернасць вымушае нас звярнуць увагу на тое значэнне, якое надае сэнсаваму складніку паэзіі менавіта В. Гадулька. Так, у вершы "Годзе мудраваць: дачка хлусні..." паэта абурае "канчатковай ісціны бясспрэчнасць", таму ён скептычна ставіцца да розуму і магчымасцей пазнання:

Розум! Ён жа першы
б'е ў званы:
адкрыццё зрабіў.
А гэта значыць —
цудаў стала менш. Але ж яны
побач з ім! Ды розум іх
не бачыць.

Паводле В. Гадулькі, чалавек не ведае праўды, ён гнасеалагічна бяссільны, ён перш-наперш істота для перажывання пакуты. У цэлым такую пазіцыю можна ахарактарызаваць як экзістэнцыялісцкую, але гэтая выснова ўсё ж даволі павярхоўная, бо яна дазваляе выявіць спецыфіку гадулькаўскай творчасці толькі ў самых агульных рысах.

В. Гадулька лічыць выратавальным ірацыянальны спосаб існавання і адстойвае яго гегемонію: "Няведанне ратуе нас — // дае нам жыць і спадзявацца...". Такім чынам сродкамі культуры — арсеналам паэзіі і разважаннямі на філасофскія тэмы — аснова культуры адсоўваецца на перыферыю чалавечага быцця. А што ўзамен? На гэтае пытанне дае адказ верш "Чорная госця". У ім аўтар, выкарыстаўшы фабульную канву балады амерыканскага паэта Эдгара По "Крумкач", прыходзіць да ўласнай высновы:

...няма куды дзявацца
ад жудаснага адкрыцця,
калі знянацку — таямнічы
ў тваіх вачах — падман жыцця
ў пачварным паўстае абліччы.

Пазнанне звязана з адкрыццём не толькі змрочных, але і светлых бакоў быцця. Аднак Гадульку мала цікавяць апошнія (у яго нават пейзаж — пераважна начны і асенні); ён пясняр роспачы і носьбіт апакаліптычнага светаўспрымання.

В. Гадулька бліскуча валодае майстэрствам увасаблення трагічнага зместу, і ў гэтым яму дапамагае крыштальная шчырасць інтанацыі. Для яго "Памяць сэрца — крыніца пакут невычэрпных, // успамінаў аб страчаным шчасці нясцерпных". І нават калі паэт пачынае распавядаць пра штосьці светлае, кожны, хто знаёмы з яго творчасцю, ужо чакае пераходу да адценняў цемры і амаль ніколі не памыляецца. Верш "Люба мне, калі ў прыціхлым садзе...", у якім чуецца адгалосак ясенінскага смутку, — паказальны прыклад лірычных разважанняў В. Гадулькі. Пачатак — урачыста-элегічны.

Люба мне, калі ў
прыціхлым садзе
ў кронах дрэў
не згас яшчэ агонь.
Ліст пажоўклы прыляціць
і сядзе
матыльком на золкую далонь.

Аднак у другой страфе адбываецца інтанацыйны пералом і змена настрою. Аўтар узнімаецца да паэтычнага абагульнення, у якім прасочваецца прыхільнасць да апакаліптычнага светаўспрымання:

Ветрык з ім свае
спыняе гульні...
Ці не для таго, каб нагадаць:
усяго жывога лёс агульны —
пакрысе мярцвець і ападаць?

Нельга сказаць, што Гадулька радыкальна не заўважае светлых фарбаў жыцця, але з яго пункта гледжання "час цвіцення — лічаныя дні", і ніяк інакш.

Творчае крэда Васіля Гадулькі, канечне ж, паходзіць ад яго светапогляду. Нават прыгожы верш з аднайменнага твора "...ўспыхнуў і згарэў // феерверкам асляпляльных промняў // і нікому сэрца не сагрэў, // і ніхто нічога не запомніў". Тут відавочна расчараванне рамантыка ў неабходнасці паэзіі. Прыгажосць, якая, паводле Шылера, павінна была ратаваць свет, у Гадулькі марна знікае ў агні.

Вядома, што рамантык — гэта зачараваны цынік, а цынік — расчараваны рамантык. Аднак Гадулька пры ўсіх яго расчараваннях ніколі не спакушаецца ступіць на тэрыторыю цынізму. І гэта ратуе душу паэта ад самавынішчэння і дорыць яго лірыцы непадробленую празрыстасць. Але да яе Гадулька рухаецца складанымі шляхамі.

У вершы "Да крытыкаў" прызыў да аб'ектыўнасці ("Не дагаджайце. Патрабуйце, // каб песня песняю была...") саступае затоенай скарзе на нялёгкую долю паэта, якая гучыць нібы выклік: "А лепей самі паспрабуйце // вырошчваць кветкі — без святла". Варта ўвагі тое, што ў гэтых словах перададзены не толькі вядомая і чаканая аўтарская ўстаноўка на творчае пакутніцва, але і пратэст супраць цемры. Нават жывучы ў змроку, паэт не згодзен ні на які іншы занятак, апроч культывавання прыгажосці. Так, трагічная муза В. Гадулькі імкнецца да святла і адмаўляецца апяваць морак.

Насамрэч гадулькаўская трагедыйнасць, нягледзячы на яе распаўсюджанасць, не з'яўляецца інфернальнай. Яе зброя — ваяўнічасць і інвектыўнасць — прымяняецца не вельмі часта, хаця і трапна. Гадулька ўражвае і сваёй магутнай роспаччу, і сваімі выпадамі супраць вяршыцеляў зла. Ім ён адмаўляе калі не ў праве "людзьмі звацца", то ва ўласнай паэтычнай прыхільнасці (верш "Неспакой"):

Мне б свой край апяваць.
Ад Заходняй Дзвіны
і да Брэстчыны
мне б прайсці і з надзеяй
заглянуць у кожны куток,
а я бачу вялізны натоўп
прагавітых, нахабных,
разбэшчаных
і ласкавага слова для
іх не знайду
і не ўцісну ў радок.

Аднак часам гадулькаўская інвектыўнасць амаль губляе мяжу паміж дабром і злом, і тады паэт рызыкуе скаціцца ў небяспечную бездань. У вершы "Самагубцы" ён, на першы погляд, дыскрэдытуе прагу да жыцця і ўсхваляе смерць як збавіцельку ад пакут:

У проціборстве сіл дабра і зла
тупы інстынкт
цярплівасці жывёльнай
не спрацаваў —
душа перамагла,
і суджана ёй стаць,
як птушцы, вольнай.

Сімптаматычна, што ў прыведзеных радках перамога душы не становіцца перамогай дабра. Але аўтарскі намер не быў зласлівым, і Гадулька пацвярждае гэта фінальнымі радкамі, у якіх дасягаецца галоўная мэта верша, аснова яго мастацкай сілы, — рамантызацыя пакутнікаў лёсу:

Уцеклых не ў
выратавальны сон,
а ў Вечнасць, у якой
свае законы,
іх возьме Ноч пад
зорны парасон
і зберажэ ад глуму іх імёны.

Матыў спачування ахвярам людзей і лёсу — скрозны ў творчасці В. Гадулькі, ён цесна пераплецены з уласцівым мастаку пачуццём справядлівасці ("…не для ўсіх прыносіць радасць сонца, // калі яно ўзыходзіць не для ўсіх" ("Ранак у лесе")), а таксама з той наіўнасцю светапогляду, якая характарызуе людзей чулых і незласлівых. Паэт спачувае жывым істотам ("Чорны кот", "Смерць") і нават "...звычайнай пешцы, // што заўжды трапляе ў лік ахвяр, // той, якую шахматысту ў спешцы // не шкада падвесці пад удар" ("Шахматы і жыццё"). Але ўсё гэта, безумоўна, — праекцыя адносін да людзей, бо праз сэрца паэта праходзіць сукупны чалавечы боль.

У цяжкія хвіліны жыцця лірычны герой Гадулькі горка наракае на сваю долю, аднак пры гэтым нікому не пасылае папроку ("Зноў душу апякае ўспамінам..."):

...маю тут свой куток
і ў кутку тым
мушу, сын шматпакутнай
зямлі,
зноў і зноў заставацца —
прыкуты
лёсам продкаў да чорнай раллі.

Вельмі важныя для разумення трагедыйнасці гадулькаўскага светаадчування матывы падманлівасці кахання, ключавыя ў інтымнай лірыцы паэта ("Рака", "Не выдумляй, што для цябе я не памру...", "Ноч пакінула цёмны закутак...", "Вэртумн і Памона", "Гамер і Гелена"). Ён лічыць: "Каханне — гэта светлы сон душы" ("Санет ІІ") — і пераносіць сваю мару аб гэтым пачуцці ў трансцэндэнтную сферу: "Сустрэнемся мы ў іншым тым жыцці, // дзе нас з табой нішто ўжо не разлучыць" ("Развітанне"). І ўсё ж паэтава душа жыве надзеяй на каханне ("На хвалях пяшчоты...", "Усміхніся"), а яго прага пульсуе ў хвалююча-эратычным вершы "Спёка". Нездарма нават вянок санетаў "Зорка радасці", у якім расказаная гісторыя нешчаслівага кахання, мае аптымістычна-ўзнёслую назву і завяршаецца ў адпаведнасці з ёю: "І не страшны мне цемра і гора — // сэрца знойдзе і ў цемры святло".

Магістральную сувязь з жыццём самотны лірычны герой Гадулькі падтрымлівае праз любоў да Радзімы. Ён не афішуе свае патрыятычныя пачуцці, а проста жыве на роднай зямлі і дыхае родным паветрам. Але пра многае сведчаць арганічная злітнасць яго душы з беларускай прыродай і клапатлівая дэталёвасць, з якой у Гадулькавых вершах апісаны берасцейскі пейзаж. Пра запаветнае — пра сваю непарыўную сувязь з Радзімай — паэт гаворыць у звыклай для сябе алегарычнай манеры: "...хай кропелькай сонца згублюся ў траве — // мне ў памяці жыць, покуль дрэва жыве" ("Роднае дрэва"). І хаця ён расчараваны ў магчымасці асабістага шчасця, аднак верыць у прыстойную будучыню свайго народа: "Пачакай: яшчэ сонца выгляне. // Сонца выгляне — будзем жыць" ("Па-над хатамі, па-над гумнамі...").

Безумоўна, у лірыцы Васіля Гадулькі ёсць і недахопы. У яго крыху просталінейна і прастадушна ўвасобленыя грамадзянскія матывы ("Голас", "Па-над хатамі, па-над гумнамі…", "Неспакой"), не заўсёды ўдалым аказваецца пераасэнсаванне "вечных тэм" і вядомых сюжэтаў ("Вертэр, Ева і Дон Жуан", "Ранкам клён зялёны на маім падворку…"). Не на вышыні свайго таленту паэт і ў творы буйнога жанру — "Паэме без назвы". Аднак усе пералічаныя хібы не фатальныя. Яны — знакі неўсталяванасці паэтычнага майстэрства, а не творчай немачы. Няма сэнсу засяроджвацца і на недасканаласці стылю некаторых вершаў Гадулькі: гэта не столькі індывідуальны, колькі аб'ектыўны недахоп, бо ў прыватнасці такім чынам на літаратуры адбіваецца незавершанасць станаўлення мовы і нацыі.

Што ж тычыцца песімізму, эмацыйнай квінтэсенцыі Гадулькавай паэзіі, то гэта таксама з'ява пераважна агульнага плана, дакладней, характарыстыка самаадчування беларуса. Дарэчы, цёзка берасцейскага паэта Быкаў — чалавек і пісьменнік сонечнай душы, якога, тым не менш, цяжка назваць аптымістам. Але галоўнае, што аб'ядноўвае такіх розных творцаў — празаіка Васіля Быкава і паэта Васіля Гадульку — гэта тое, што, кожны па-свойму, яны прыкмецілі ў беларускім менталітэце яго станоўчую рысу: глыбока затоеную ("партызанскую") цягу да святла ва ўмовах навакольнага змроку, нястрымнае імкненне "вырошчваць кветкі — без святла". Своеасабліва гэты момант адлюстраваны ў вершы "Увосень", адным з лепшых узораў Гадулькавай лірыкі. Абраны аўтарам энергічна-працяжны пяцістопны анапест дакладна адпавядае высокаму ладу паэзіі. Гарманічны па змесце і форме, верш "Увосень" вылучаецца сваёй пранікнёнай канцоўкай:

Крывяню сабе вусны
калінавай ягадай спелаю.
П'ю ляснога паветра
духмяны смалісты настой.
І ўплятае мне восень
яшчэ адну нітачку белую —
урачыстага смутку —
у мой жураўліны настрой.

Аляксандр ГАРБАЧОЎ

Калонка
Міхася ЮЖЫКА

Чалавечы фактар

Беларускія пісьменнікі часта — як дзеці малыя. Дадуць ім цукерку ў выглядзе станоўчай рэцэнзіі на іх кнігу ці твор — і пяюць яны салаўямі, дзякуючы крытыку за "справядлівасць", залічваюць яго ў свае вечныя сябры, упадаюць у нірвану эйфарыі і замілавання сваёй значнасцю. А дадуць ім крыху перцу нюхнуць у выглядзе адмоўнай рэцэнзіі на іх тварэнне — дык ашчэрваюцца не па-дзіцячы, і бэсцяць, і праклінаюць рэзкага крытыка. Усё гэта вельмі празрыста і забаўна староннямy назіральніку.

Неяк Сяргей Грышкевіч асмеліўся пакрытыкаваць аповесць паспяховага (мяркуючы па колькасці публікацый) празаіка N. ды — што зусім ужо кепска — узяў ды надрукаваў гэты артыкул у "ЛіМе"! Чым прывёў шаноўнага празаіка ў стан афектацыі. З таго часу Грышкевіч — самы нялюбы літаратар для спадара N. з усіх беларускіх. Пра яго ён не ўпускае ніводнага шанцу выказацца ў Інтэрнеце, зразумела, у адмоўным ключы. Нараканў N. і мне на гэтага "страшнага" чалавека і на яго жахлівы артыкул. Я той артыкул прачытаў, і мне ён прынамсі не здаўся разносным, а даволі карэктным і ў нечым справядлівым. Пра што я і давёў празаіку. Але, вядома ж, не пераканаў. Бо каму, як не нам самім, ведаць, чаго мы насамрэч вартыя? І паспрабуй нехта ўсумніцца ў нашай літаратурнай бязгрэшнасці!

Потым сталі з'яўляцца іншыя водгукі на творчасць гэтага пісьменніка, дзе разам са станоўчымі момантамі прысутнічала і крытыка творчай манеры пісьменніка. N. палічыў гэта ледзьве не наўмысным цкаваннем, замяшаным на зайздрасці да яго поспеху і — падкопамі, каб кніга яго аповесцей не пабачыла свет. Усе літаральна паўсталі супраць пісьменніка!

Ведаючы, што ў "ЛіМе" чакаецца шырокі крытычны разгляд яго твора (рубрыка "Абмеркаванне"), я, для таго, каб праверыць сваю аб'ектыўнасць, напісаў і змясціў на сваім ЖЖ разгорнутую рэцэнзію на гэтую аповесць. Праз тыдзень выйшла "Абмеркаванне", і я з усцехаю зазначыў, што абсалютная большасць маіх крытычных заўваг да N. супала з заўвагамі чатырох розных крытыкаў. А галоўнае — крытыкі пагадзіліся і з ранейшымі заўвагамі "страшнага" Грышкевіча! Пра што я і паведаміў спадару N., калі падчас чарговай нашай з ім спрэчкі адстойваў сваю крытычную аб'ектыўнасць. За адсутнасцю аргументаў у сваю абарону пісьменнік тады прамаўчаў. Але маўчанне, спадары, далёка не знак згоды, калі справа тычыцца беларускіх пісьменнікаў! Таму што большасць літаратараў чамусьці апрыёры лічыць сябе ідэалам і ставіць сябе ў самы цэнтр светабудовы. І тым не менш для іх важна не ісціна, а яе сурагат у выглядзе ацэнак іх творчасці соцыумам праз артыкулы крытыкаў. Соцыум для іх не раўнуючы Гасподзь Бог. Што з'яўляецца недаравальнай памылкаю, якая надалей вядзе да невыносных творчых пакутаў і псіхалагічных комплексаў.

Пры канцы адно пытанне да ўсіх. Скажыце, навошта літаратару, упэўненаму ў сваёй значнасці (не маю на ўвазе канкрэтна N.), так нервавацца ад ацэнак крытыкаў — звычайных зямных і грэшных людзей, якія ні ў якім разе не валодаюць абсалютнай ісцінай? Ці варта так глядзець у рот крытыкам, калі ты творыш і жывеш на зямлі зусім не для іх, не для таго, каб яны цябе пахвалілі ці зганілі? А калі няма ўнутранага пачуцця мастацкай ісціны — то ці варта займацца літаратурай? Як можа пісьменнік тварыць, калі ён пастаянна азіраецца і прыслухоўваецца да таго, што пра яго хто сказаў? Ды мала хто там што напісаў!

Таму і застануцца ў літаратуры — у сэрцах чытачоў, а не ў літаратуразнаўчых рэестрах — толькі адзінкі імёнаў, якія тварылі дзеля мастацтва, якія служылі Слову, а не спадарам крытыкам, якія не ганяліся за станоўчымі рэцэнзіямі ды прэміямі, за ўсімі гэтымі атрыбутамі зямнога, часовага, што толькі ўздымае па сацыяльных прыступках, але — не па рэальных прыступках Мастацтва. Багдановіч, Караткевіч, Разанаў, Гадулька і яшчэ зусім няшмат... Так думаецца.

Ірына ВОЙТКА

***

Шукаю слова,
цяжка так знайсці.
Куды яшчэ мне
па яго пайсці?..
Яно маё, яно тут
побач ёсць.
Яго лаўлю
і думкай, і паглядам.
Яно як той
доўгачаканы госць,
якому, нібы сыну свайму,
рада.

***

Прад вечнасцю і сутнасцю быцця
спыні свой бег, імклівае імгненне.
Дай твой знайсці пачатак і працяг,
дай мне тваё адолець прыцягненне.

І покуль не заспела мітусня,
сагрэй душу мне святам нараджэння.
Дай зразумець, дзе праўда, дзе хлусня
і дзе маё пад небам прызначэнне.

Тваю з жыццём гармонію зліцця
хачу адчуць праз сэрца узрушэнне.
Прад вечнасцю і сутнасцю быцця
спыні свой бег, імклівае імгненне.

***

І кожны — мураш,
бо на месцы сваім будуе.
І кожны — пчала,
бо збірае нектар для іншых.
І толькі паэт —
і мураш, і пчала адначасна,
бо на месцы сваім будуе
і збірае нектар для іншых.

***

інаку Мікалаю
(адказ на прывітанне)

— Чым мацуешся, рыфмарка? —
Так спытаў мяне рыфмар.
— Я вясной жыву ўладаркай,
да яе прыпала чар.
Ну, а ты, сівы мой дружа,
бачу, ў старасці не тужыш
і мацуешся у слове,
што з святых пайшло крыніц.
Я па-добраму зайздрошчу
манастырскай тваёй келлі,
бо святла там значна болей,
чым ва ўсіх маіх святліц.

***

Т.І.Белуш

Я цябе пусціла у душу,
дзе між слоў хавае крылы вецер.
На крыжы, дзе каюся й грашу
у зялёным захмялелым леце.
Дзе чакаю звонкую вясну,
узняла каб зноў мяне з калень,
дзе няма ні болю і ні сну
і гарыць адвечны мой агмень.
Дзе Пегас нагою росы б'е,
дзе ў дарозе выспявае лета,
дзе ваду з крыніцы месяц п'е
і ляціць зялёная планета.
Я цябе пусціла у душу,
каб і ты сказала сваё слова:
я чаму і каюся, й грашу,
і гатова ўсё зрабіць нанова?..

У бараве

Якая цішыня,
якая прыгажосць…
У гэтай цішыні
я сёння слынны госць.
Між ліпамі хаджу,
ля плоту рву рабіну.
Я гэту прыгажосць
з сумотаю пакіну.
За полем дрэмле лес,
даруе лісце долу.
Я буду помніць край
гасцінны і вясёлы.
Зямля маіх бацькоў,
пад сонца яркай кветкай,
о, колькі ж у цябе
яшчэ куточкаў гэткіх!?.

***

О, гэты белы снег —
дзятвы вясёлай песня,
празрысты лёгкі баль
пушыстых чараўніц.
То плаўна пойдзе ўніз,
то косіць, а то крэсліць ,
або крыху пакружыць
і ляжа долу ніц.
О, гэты белы снег —
дзявочы вэлюм мілы,
з табою мне кружыць
да сіняе зары.
Тваю мне песню пець,
ляцець на тваіх крылах,
табою узрушацца,
з табою гаварыць.
Ляці, ляці, мой снег,
узрадуй маё поле.
Кладзіся долу плаўна,
і крэслі, і круці…
А я адчай забуду,
а я не дамся болю,
душою пасвятлею…
Ляці, мой снег, ляці!

***

А на плошчы Сапегі — дождж.
А на плошчы Сапегі — слота.
Ад Ружанскай да цэнтра мяне
атуляе адна адзінота.
Не згубіць мне на вулках яе,
не пакінуць у цеснай краме.
Адзіноце мяне нестае,
за маімі стаіць плячамі.

***

з нагоды адыходу

Дзе далёкі ў полі вецер —
там мая душа гуляе.
Дзе у цёмным небе зоры —
сэрца там маё сумуе.
Можа, Бог мяне прыкмеціць —
я зраблюся птушкай белай,
я сасной высокай стану.
Можа, Бог мяне пачуе.
А ад болю і да болю
б'е халодная крыніца
маёй роспачы і жалю,
майго суму над зямлёю.
Трэба мне нагбом напіцца,
трэба мне з яе памыцца,
каб ніколі не забыцца,
што з'ядняла нас з табою.
Дзе далёкі ў полі вецер —
там мая душа гуляе.
Дзе у цёмным небе зоры —
сэрца там маё сумуе.

***

Аклікаецца поле і лес адзінотаю.
Загучыць праз гады паланэз
дзіўнай нотаю.
Клікне горычу адбалелае.
А нязбыўнае стогне нясмелае.
Дыяментамі неба дзіўнага —
аклікаецца незабыўнае.

***

Еду ў Мінск
не па набыткі,
не ў рэдакцыі, выдавецтвы,
не да ўрачоў.
Больш за дваццаць гадоў
шукаю цябе
на вуліцах,
у метро,
у машынах.
Маладога.
…Бо іншага не пазнаю.

Восеньскі верш

Апошнія кветкі. Зямля і надзея.
Зямля і надзея. Паэма і лёс.
Святло у цямрэчы. І цені на плечы.
І сонца, як дзіва, аслепіць да слёз.
Іду да світання, дзе неба і доля.
Мой крыжам, бы знічам,
пазначаны шлях.
Дарога не зманіць,
дарога спатоліць,
і стане, як дзіва,
святло у вачах.

***

Я хацела шукаць словы —
а яны ўпалі ў мокрую траву
жоўтым лісцем
і зіхцелі лупатымі
кветкамі восені.
Я хацела знайсці іх у полі,
а яны ў рукі зляцелі сініцай
і глядзелі ў твар нябёсамі.
Бо словы тыя табе, Госпадзе.

***

Вечнасць жыве на свечы –
існа ёсць такая.
Вечнасць, бы вольны вецер,
лёгкім крылом махае.
Вечнасць у хаце, і ў маці,
і у расе, і ў касе.
Вечнае – у дзіцяці,
Вечнае – у красе.
Вечнасць бязмежжам ходзіць
спрадвеку ад краю ў край.
Вечнасць цябе знаходзіць,
ты на яе зважай.

***

Пачула зноў:
"Паэт памёр".
Калі ж пачую:
"Нарадзіўся!"?

Фота Віктара Кавалёва

Марыя ПАЎЛОЎСКАЯ

Дэбют

Студэнтка філалагічнага факультэта БДУ. Сябра літаратурна-музычнай гасцёўні "Натхненне" студгарадка БДУ. Друкавалася ў часопісе "Маладосць". У штотыднёвіку "ЛіМ" – упершыню.

Прыгожая

ператваруся ў галактыку
каб стаць
цішынёю
з нічога
каб знікнуць
каб за мной назіралі
з зямлі
і казалі
"прыгожая"

Сланечнікі

я памятаю
як сланечнікі
мне ў дарунак слалі багі
іх тапталі босыя ногі
тады ўпіваліся стрэмкі
балюча

я памятаю
як гумовыя боты
мне на ногі нацягвала мама
і я бегла ў поле
каб таптацца
па сланечніках

я памятаю
як мяне хавалі
ад пераследаў зладзеяў
мае усё такія ж жоўтыя
усёдаравальныя
сланечнікі

Без усяго

і прайшло Ўчора
і настала Сёння
але нічога не змянілася
акрамя
некалькіх
літараў
і яшчэ пульс
стаў чамусьці нямым
а канцэпцыя "звыш"
стала "пад"
і прайшло Сёння
і настала Заўтра
але нічога зноў
не змянілася

Паэт

Вочы – суклон.
Сэрца – ўзыход,
так і жыву паміж дзвюма сонцамі.
Якое даражэй?
А вы спытайце ў маці пра ўлюбёнага сына…
А. Сыс

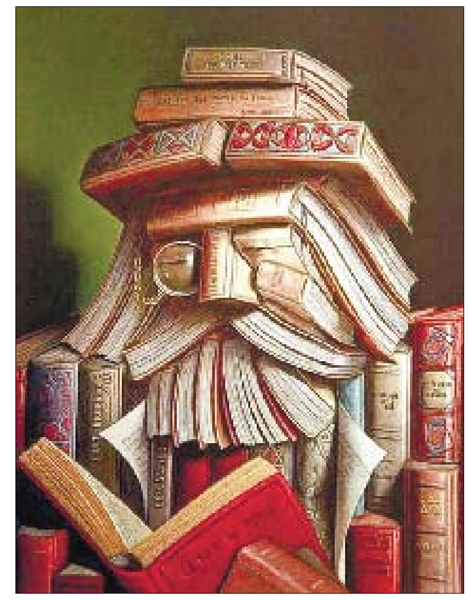
Я пракляты. Я пракляты душою
засмучанай.
Быццам келіх, поўна яна…
Не віном,
А вадою атручанай…
І ваду раз'ядае зямля
з рук матулі.
А рукі шаўковыя
Абдзіралі траву і быллё
ля душы маёй жорсткай і змучанай,
налівалі у келіх віно.
Мае вершы, як дзеці,
спявалі мне.
Я й цяпер чую іх галасы.
І касою, касою кляпанаю
пазразаю свае каласы.
Я пракляты?
Я пракляты душою акрыленай.
Храмам немачы поўна яна.
А ваду, што атручана – вып'ю!
Як кагору з гарла…

Сумесны праект штотыднёвіка «ЛіМ»
і Нацыянальнай кніжнай палаты Беларусі

КНІЖНЫ СВЕТ

13 жніўня 2010 г. Выпуск 9

Гогаль-горад у Кіеве

З 18 да 21 жніўня пляцоўка плошчай 4 тысячы квадратных метраў Міжнароднага выставачнага цэнтра сталіцы Украіны будзе літаральна завалена кнігамі — тут пройдзе VI Кіеўскі кніжны кірмаш. Па словах арганізатара кірмаша старшыні Дзяржкамітэта тэлебачання і радыёвяшчання Украіны Юрыя Плаксюка, у ім прымуць удзел больш як сто прадстаўнікоў украінскіх выдавецтваў, госці з 22 краін свету — Ірана, Ізраіля, Турцыі, Італіі, Венгрыі, Індыі, Літвы. Па традыцыі ў міжнародным кніжным форуме прыме ўдзел і беларуская дэлегацыя, у складзе якой — прадстаўнікі вядучых айчынных выдавецтваў:"Беларуская энцыклапедыя імя Петруся Броўкі", "Вышэйшая школа", "Народная асвета" і інш.

Ганаровым госцем кірмашу ўпершыню стане Расія. Такая ўвага да паўночнага суседа арганізатара форуму не выпадковая: украінскім кнігавыдаўцам ёсць чаму павучыцца ў расійскіх калег, бо калі на кожнага расіяніна ў гэтым годзе выдалі 5,4 кнігі, то украінцу ў 2010 дасталася толькі адна.

Стэнд ганаровых гасцей кірмашу будзе размешчаны каля ўваходу ў выставачны цэнтр. На пляцоўцы 30 самых буйных расійскіх выдавецтваў будзе прадстаўлена ў агульнай колькасці больш як 5 тысяч найменняў кніг, якія наведвальнікі тут жа змогуць набыць па цэнах выдавецтваў. Акрамя таго, будуць арганізаваны тэматычныя кніжныя экспазіцыі, прысвечаныя 65-годдзю Перамогі, юбілеям Антона Чэхава, Аляксандра Блока, Іосіфа Бродскага, сучаснай рускай літаратуры, кнігам для дзяцей, вучэбным выданням. У межах кірмашу пройдуць сустрэчы з папулярным празаікам Яўгенам Грышкавцом, "шкодным дарадцам" Рыгорам Остэрам, дзіцячым пісьменнікам Эдуардам Успенскім, Людмілай Петрушэўскай, Захарам Прылепіным, Таццянай Масквіной, Валерыем Папповым, а таксама з журналістам Леанідам Парфёнавым. Адбудуцца шматлікія прэзентацыі кніжных навінак і "круглыя сталы".

Таксама ў межах праграмы расійскага ўдзелу пройдуць прафесійныя "круглыя сталы" і семінары, на якіх будуць абмяркоўвацца пытанні аўтарскага права ў галіне лічбавых выданняў, тэмы электронных бібліятэк, праблемы і перспектывы развіцця сучаснай дзіцячай літаратуры.

На расійскім стэндзе тры дні запар будзе выступаць тэатр Пятрушкі. А ў дзень адкрыцця форуму — 18 жніўня будзе паказаны арыгінальны спектакль тэатра "Жаніцьба" — дастаткова вольная сучасная інтэрпрэтацыя адразу некалькіх гогалеўскіх сюжэтаў. Сам галоўны герой балаганнага дзейства на гэты раз прадстане ў вобразе моднага пісьменніка, лаўрэата прэстыжных прэмій, які па-хлестакоўску будзе хваліцца сваімі фантастычнымі поспехамі і дасягненнямі. Наведвальнікі выставы, якія завітаюць на спектакль, стануць не толькі гледачамі, але і ўдзельнікамі вясёлага прадстаўлення.

У гэтым годзе арганізатары расійскай праграмы кніжнага кірмашу вырашылі звярнуць асаблівую ўвагу на дзіцячую літаратуру і яе маленькіх чытачоў. Так, на кірмашы аб'яўлены аж два дні сямейнага чытання. У адзін з іх акцёры тэатра Пятрушкі правядуць з дзецьмі вясёлую віктарыну "Хто лепш ведае Гогаля?", а таксама Конкурс юных чытальнікаў, удзельнікамі якога змогуць стаць усе ахвочыя. Кожнаму маленькаму ўдзельніку будзе прадастаўлены час, каб прачытаць урывак з любімай рускай кнігі.

Варта адзначыць яшчэ адзін сюрпрыз стэнда ганаровага госця кірмашу. У гэтым годзе тут будзе экспанавацца унікальная інтэрактыўная выстава па творах Мікалая Гогаля, створаная пецярбургскім тэатральным мастаком Віктарам Грыгор'евым. Яна дасць магчымасць наведвальнікам апынуцца ў фантасмагорыі гогалеўскіх вобразаў. Па задумцы мастака на вачах гледачоў вырасце Гогаль-горад, дзе лётаюць Шынелі, Насы ездзяць у карэтах, а кіеўскі Днепр цячэ побач з піцерскай Нявой.

Дні рускай літаратуры ў Кіеве выйдуць за межы кніжнага кірмашу. Вечарамі жыхары горада змогуць наведаць сустрэчы з пісьменнікамі ў Расійскім цэнтры навукі і культуры, кнігарні "Чытай горад", завітаць у кабарэ Людмілы Петрушэўскай на адкрытай сцэне ў Марыінскім парку або наведаць творчы вечар Яўгена Грышкаўца.

У той жа час арганізатары форуму выказваюць спадзяванне на тое, што дзякуючы ўзаемадзеянню Расіі і Украіны на кірмашы ў Кіеве, якое прадоўжыцца ў верасні ў Львове, сучасныя украінскія пісьменнікі стануць больш шырокавядомымі расійскаму чытачу, чым, на жаль, яны не могуць пахваліцца зараз, бо калі імёны Тараса Шаўчэнкі і Лесі Украінкі яшчэ ведаюць, то сучасныя ўкраінскія празаікі, няхай іх творы і перакладаліся на рускую мову, знаёмы толькі абмежаванаму колу асоб.

Марына ВЕСЯЛУХА
Фота з інтэрнэт-сайта

Дадатак — справе пачатак

Зміцер КОЛАС, перакладчык і выдавец:

— Патрэба ў выданні, прысвечаным пытанням выдавецкай справы і кніжнага гандлю, была заўсёды, і чым далей, тым яна рабілася больш пільнай. Кожны год (калі браць толькі назвы) выходзіць безліч кніг, і арыентавацца ў гэтай плыні, знаходзіць навінкі ў кнігарні чытачу вельмі цяжка. Без спецыялізаванага выдання няма як даведацца, якія кнігі выйшлі. Таму, мабыць, было б добра, каб такі дадатак да "ЛіМа" існаваў не проста як укладка, але як асобная газета.

Мяркую нават, што на ўсю краіну аднаго выдання, якое ацэньвае кніжны рынак, прапаноўвае рэцэнзіі і агляды кніг, — вельмі мала, іх трэба некалькі, бо і погля-ды на розныя кнігі могуць быць розныя. У ідэальным варыянце кожная вялікая газета павінна мець сваю рубрыку, прысвечаную кнізе, літаратуры. "Беларусь сёння", напрыклад, хоць раз на месяц павінна была б даваць такі ўкладыш. Вось як, напрыклад, у Францыі газета "Monde" (Свет), якая мае ўкладыш "Monde Litéraire" (Свет літаратурны). І шэраг іншых французскіх перыёдык вядуць кніжныя рубрыкі, будуюць свае рэйтынгі, выдаюць ацэнкі творам і аўтарам у адпаведнасці са сваімі крытэрыямі, назначаюць літаратурныя ўзнагароды. Часопіс "Elle", напрыклад, мае сваю вельмі прэстыжную прэмію за найлепшы жаночы раман. Сённяшні новы праект "ЛіМа" толькі ў пачатку свайго існавання, і я вельмі спадзяюся, што ён будзе развівацца.

Запісала Марына ВЕСЯЛУХА

Вітрына

Выпрабаваныя акцэнты

Кніжны магазін, які знаходзіцца ў горадзе Пінску па вул. Леніна, 4а, абраў "Полымя" сваёй назвай яшчэ ў 1964 годзе. Працуючы ўжо столькі год, прадпрыемства дасягнула значных поспехаў у справе. Крама па сваім асартыменце разлічана на розныя ўзроставыя і сацыяльныя групы пакупнікоў. Асаблівая ўвага надаецца школьнікам. Вялікі аддзел канцтавараў дазваляе набыць усё неабходнае да навучальнага года.

Тут можна набыць і тавары, якія не маюць прамога дачынення да кніг, але спрыяюць усебаковаму развіццю дзяцей і моладзі. Так, у магазіне прадстаўлены бадай самы шырокі ў горадзе выбар прадукцыі для мастацкіх школ і гурткоў.

На паліцах кнігарні — і гульні для дзяцей розных узростаў, аднак абавязковы крытэрый — развіваючае ўздзеянне на дзіця. Таму іх асноўную колькасць складаюць пазлы, гульні на вывучэнне алфавіта і падліку.

Аднак нельга адназначна сказаць, што дзеці і моладзь — асноўная катэгорыя пакупнікоў. Як заўважыла дырэктар кнігарні Ларыса Чэкмарова, папулярнасць той ці іншай кнігі залежыць ад сезона: у першай палове лета актыўна купляюць дэтэктывы і раманы невялікага памеру ў тонкай вокладцы — так званыя "кнігі ў дарогу", у другой палове лета — падручнікі, метадычную літаратуру, атласы і карты.

Размяшчэнне крамы даволі ўдалае — самы цэнтр горада, што, на першы погляд, павінна даваць шэраг пераваг перад іншымі кнігарнямі, але, як высветлілася ў размове з Ларысай Уладзіміраўнай, гэта памылковая думка. Большую перавагу маюць крамы, што знаходзяцца ў "спальных" раёнах: там можна ўсё набыць, не ад'язджаючы далёка ад дома. Асабліва гэта адчуваецца ў час падрыхтоўкі да школьнага сезона.

Кнігарня прапаноўвае пакупнікам не толькі метадычныя кнігі. Вялікі аддзел мастацкай літаратуры можа задаволіць чытача нават з самым вытанчаным густам. Не засталіся без увагі і дзеці дашкольнага ўзросту: шырокі выбар казак падаецца ў аддзеле дзіцячай літаратуры.

Юлія БЯЛКО

На здымках: знешні выгляд кнігарні "Полымя"; Святлана Шмырова, прадавец-кансультант; у гандлёвай зале кнігарні.

Фота аўтара

Навінкі кнігавыдання

Айчынныя выданні, зарэгістраваныя Нацыянальнай кніжнай палатай Беларусі апошнім часам

Агульная школьная адукацыя

Королева, Т. П. Методика музыкального воспитания: учебно-методическое пособие / Т. П. Королева; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка. — Минск: БГПУ, 2010. — 215 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-501-817-0.

Кухарев, Н. В. Мониторинг качественных показателей в деятельности руководства и педагогического коллектива школы и процесс их диагностики: научно-методическое пособие / Н. В. Кухарев; [Управление образования Гомельского облисполкома, Государственное учреждение образования «Гомельский областной институт развития образования»]. — Гомель: Гомельский областной институт развития образования, 2010. — 22 с. — 200 экз.

Половое воспитание подростков и профилактика инфекций, передаваемых половым путем: учебно-методическое пособие / [О. В. Панкратов и др.]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусская медицинская академия последипломного образования. — Минск: БелМАПО, 2010. — 49 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-499-404-8.

Ротмирова, Е. А. Портфолио педагога-проектировщика: (пособие для учителя) / Ротмирова Е. А.; Государственное учреждение образования «Минский областной институт развития образования». — Минск: МОИРО, 2010. — 73 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-6907-38-1.

Со здоровьем мы дружны: уроки Мойдодыра, советы Айболита, о клятве Гиппократа, в объятиях Нептуна / [редактор-составитель Л. И. Жук]. — Минск: Красико-Принт, 2010. — 126 с. — 8900 экз. — ISBN 978-985-405-567-1.

Социально-психологический потенциал педагога / [авторы-составители: Л. В. Пенкрат, Н. В. Самусева, О. В. Шунейко]. — Минск: Красико-Принт, 2010. — 125 с. — 1800 экз. — ISBN 978-985-405-569-5.

Учебник математики, физики, информатики и астрономии в системе среднего и высшего образования: сборник материалов республиканской научно-практической конференции, 22–23 октября 2009 г. — Могилев: МгГУ, 2010. — 278 с. — Часть текста на белорусском языке. — 113 экз. — ISBN 978-985-480-599-3.

Арганізацыя выхавання і адукацыі. Школьная арганізацыя

Былино, М. В. Непослушные краски: методическое пособие для педагогов и родителей / М. В. Былино; [Представительство Международного детского фонда в Республике Беларусь, Швейцарское управление по развитию и сотрудничеству SDC]. — Минск: Альтиора — Живые краски, 2010. — 48 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6831-48-8.

Захожая, Н. Н. Специальное образование. Организация воспитательного процесса / Н. Н. Захожая, И. С. Дубовик. — Минск: Бестпринт, 2010. — 143 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6963-10-3 (ошибоч.).

Миненкова, И. Н. Развитие познавательной деятельности младших школьников с нарушениями зрения: учебно-методическое пособие / И. Н. Миненкова; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка. — Минск: БГПУ, 2010. — 59 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-501-863-7.

Одаренные дети: выявление, обучение, развитие: материалы межрегиональной научно-практической конференции, 11–12 ноября 2009 г., [Витебск]. — Минск: МОИРО, 2010. — 336 с. — Часть текста на белорусском языке. — 150 экз. — ISBN 978-985-6907-24-4.

Савицкая, Т. В. Развитие системы специального образования Республики Беларусь: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Т. В. Савицкая; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра социально-педагогической работы. — Витебск: ВГУ, 2010. — 123 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-517-207-0.

Шурпан, О. В. Основы коррекционной педагогики: учебно-методическое пособие для студентов психолого-педагогического факультета (специальности: 1-01 02 02-09 «Начальное образование. Социальная педагогика»; 1-01 02 02-03 «Начальное образование. Музыкальное искусство»; 1-01 02 02-05 «Начальное образование. Иностранный язык»; 1-03 01 06-01 «Изобразительное искусство и черчение. Народные художественные ремесла»; 1-01 02 01 «Начальное образование») / О. В. Шурпан; Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина. — Брест: БрГУ, 2010. — 87 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-473-528-3.

Прафесійная адукацыя. Каледжы. Палітэхнікумы

Абитуриент 2010. Учебные заведения профессионально-технического образования Республики Беларусь: справочник / [составитель П. И. Новодворский]. — Минск: Вышэйшая школа, 2010. — 238 с. — Часть текста на белорусском языке. — 5000 экз. — ISBN 978-985-06-1841-2.

Справочник о профилях подготовки и специальностях в ПТУ, ССУЗах и вузах г. Гродно и Гродненской области в 2010 г.: (по состоянию на 5 апреля 2010 г.) / Министерство труда и социальной защиты РБ, ГУ «Гродненский областной центр профессиональной ориентации молодежи», Комитет по труду, занятости и социальной защите Гродненского облисполкома. — Гродно: Гродненская типография, 2010. — 112 с. — 100 экз.

Вышэйшая адукацыя

Актуальные проблемы бизнес-образования: материалы IX Международной научно-практической конференции, 8–9 апреля 2010 г., Минск / [редколлегия: В. В. Апанасович (главный редактор) и др.]. — Минск: НБ Беларуси, 2010. — 368 с. — 200 экз.

Высшее образование Республики Беларусь: информационное и нормативно-методическое обеспечение приема в высшие учебные заведения в 2010 году: справочник / Министерство образования Республики Беларусь, Государственное учреждение образования «Республиканский институт высшей школы»; [составители: И. В. Титович и др.]. — Минск: РИВШ, 2010. — 171 с. — Часть текста на белорусском языке. — 200 экз. — ISBN 978-985-500-354-1.

Высшее образование Республики Беларусь: нормативно-правовое регулирование: сборник нормативных правовых актов / Государственное учреждение образования «Республиканский институт высшей школы», Отдел нормативного правового обеспечения высшей школы; [составители: И. В. Титович, С. В. Мирошникова, С. В. Цедрик]. — Изд. 3-е, переработанное и дополненное. — Минск: РИВШ: Центр охраны труда и промышленной безопасности, 2010. — 187 с. — 250 экз. — ISBN 978-985-500-349-7 (РИВШ). — ISBN 978-985-6915-18-8 (Центр охраны труда и промышленной безопасности). — ISBN 978-985-691-518-8 (ошибоч.).

Грезе, А. В. Конкурс «Алло, мы ищем таланты!» — первый шаг на пути формирования творчески активной личности: сборник материалов для организации внеаудиторной работы студентов в вузе / А. В. Грезе; Министерство образования Республики Беларусь, Барановичский государственный университет. — Барановичи: БарГУ, 2010. — 42 с. — 40 экз. — ISBN 978-985-498-291-5.

Качество подготовки специалистов в техническом вузе: проблемы, перспективы, инновационные подходы: тезисы докладов: научно-методическая конференция, 29 апреля 2010 г. / [редколлегия: Носиков А. С. (отв. редактор) и др.]. — Могилев: МгУП, 2010. — 179 с. — Часть текста на белорусском языке. — 55 экз.

Кучерова, А. В. Планирование и организация физкультурно-оздоровительной работы в летнем лагере: методические рекомендации / А. В. Кучерова; Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет им. А. А. Кулешова. — Могилев: МгГУ, 2010. — 108 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-480-611-2.

Медведев, В. А. Физическая культура студентов специального учебного отделения: учебно-методическое пособие для преподавателей физического воспитания и студентов / В. А. Медведев, В. А. Коледа, О. П. Маркевич; Белкоопсоюз, Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации. — Гомель: БТЭУПК, 2010. — 235 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-461-732-9.

Межкультурная коммуникация и современные технологии обучения иноязычному профессионально ориентированному общению в неязыковом вузе: сборник научных статей преподавателей кафедры иностранных языков УО ФПБ МИТСО / Международный институт трудовых и социальных отношений; [редколлегия: Н. А. Круглик, А. З. Цисык, Т. Е. Титовец]. — Минск: МИТСО, 2010. — 247 с. — Часть текста на английском, белорусском, испанском и французском языках. — 50 экз. — ISBN 978-985-497-137-7.

Методика обучения техническим приемам игры в мини-футбол: методические рекомендации / Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра физического воспитания и спорта; [составители: Ю. М. Кабанов и др.]. — Витебск: ВГУ, 2010. — 57 с. — 60 экз.

Мирзаянова, Л. Ф. Первичная профилактика наркопотребления в студенческой среде: методическое пособие для кураторов студенческих групп высших учебных заведений / Л. Ф. Мирзаянова; Министерство образования Республики Беларусь, Барановичский государственный университет. — Барановичи: БарГУ, 2010. — 143 с. — 85 экз. — ISBN 978-985-498-280-9.

Мы — механики третьего выпуска Бел ИИЖТа / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта; [составители: Л. С. Пинчук и др.]. — Гомель: БГУТ, 2010. — 105 с. — Часть текста на белорусском языке. — 150 экз. — ISBN 978-985-468-700-1.

Образование взрослых в государствах – участниках СНГ: опыт, приоритеты и перспективы развития: сборник материалов II Международной научно-практической конференции, 29–30 октября 2009 г.: в 2 ч. / под редакцией К. М. Бондаренко, М. И. Демчука, И. В. Шардыко. — Могилев: МгГУ, 2010. — Часть текста на английском языке. — 160 экз. — ISBN 978-985-480-596-2.
Ч. 1. — 270 с. — ISBN 978-985-480-597-9.
Ч. 2. — 308 с. — ISBN 978-985-480-600-6.

Полевая практика по зоологии позвоночных: методические рекомендации: [для студентов заочного отделения] / Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра зоологии; [автор-составитель: А. В. Наумчик]. — Витебск: ВГУ, 2010. — 85 с. — 130 экз.

Современные университеты как центры образовательной, научной и инновационной деятельности приграничных регионов Российской Федерации и Республики Беларусь: материалы международной научно-практической конференции, Могилев, 1–2 апреля 2010 г. / [редколлегия: И. С. Сазонов (гл. редактор) и др.]. — Могилев: Белорусско-Российский университет, 2010. — 92 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-492-075-7.

Справочник абитуриента 2010. Высшие учебные заведения Республики Беларусь: полный перечень вузов. — 2-е изд., дополненное. — Минск: Аверсэв, 2010. — 566 с. — Часть текста на белорусском языке. — 5100 экз. — ISBN 978-985-529-387-4.

Студенческий досуг: сборник сценариев вечеров, праздников, концертов, конкурсов / [Н. П. Шаран и др.]; Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет им. А. А. Кулешова. — Могилев: МгГУ, 2010. — 37 с. — 80 экз.

Шумская, Л. И. Диагностика воспитательного процесса в вузе: учебное пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по направлению и специальности «Социальная работа» / Л. И. Шумская; Белорусский государственный университет, Российский государственный социальный университет. — Минск: Издательский центр БГУ, 2010. — 342 с. — 800 экз. — ISBN 978-985-476-733-8 (в пер.).

Вольны час. Святочныя дні. Канікулы

Культура правядзення вольнага часу моладзі: праблемы і перспектывы: зборнік навуковых прац: у 2 т. / Брэсцкі дзяржаўны універсітэт ім. А. С. Пушкіна, Кафедра культуралогіі, НМУ «Нацыянальны інстытут адукацыі», Лабараторыя праблемаў выхавання асобы, Брэсцкі гарадскі выканаўчы камітэт, Аддзел фізічнай культуры, спорта і турызму; [рэдкалегія: Ул. П. Люкевіч (старшыня) і інш.]. — Брэст: Альтернатива, 2010. — Частка тэксту паралельна на рускай і англійскай мовах. — Частка тэксту на рускай мове. — 56 экз. — ISBN 978-985-521-151-9.
Т. 1. — 123 с. — ISBN 978-985-521-152-6.
Т. 2. — 109 с. — ISBN 978-985-521-153-3.

Михан, О. Н. Рекреационные нагрузки на озера Минской области / Михан О. Н., Калинин М. Ю.; Республиканское унитарное предприятие «Центральный научно-исследовательский институт комплексного использования водных ресурсов» (РУП «ЦНИИКИВР»). — Минск: Белсэнс, 2010. — 143 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-6946-08-3.

Отдых, 2010: справочник / [редактор: Елена Таборова]. — Минск: Издательский дом «Туринфо», 2010. — 96 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-6904-09-9.

55 лет в туризме! / Белинтурист. — Минск: Молпресс, 2010. — 32 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 2000 экз.

Этнаграфія. Традыцыі. Фальклор

Валодзіна, Т. Цела чалавека: слова, міф, рытуал / Таццяна Валодзіна; [навуковы рэдактар А. С. Ліс]. — Мінск: Тэхналогія, 2009. — 430 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-458-193-4 (у пер.).

«Цярэшка – святое дзела»: «Жаніцьба Цярэшкі» на Лепельшчыне (паводле сучасных запісаў) / Аддзел культуры Лепельскага райвыканкама; [складальнік Таццяна Васільеўна Валодзіна]. — Віцебск: Віцебская абласная друкарня, 2010. — 119 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-534-010-3.

Якубінская, А. Дз. Традыцыйная сацыялізацыя дзяцей беларускіх сялян у другой палове XIX – першай палове XX ст. / А. Дз. Якубінская. — Мінск: РІВШ, 2010. — 116 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-500-348-0.

Фальклор у вузкім сэнсе

Беларускія народныя прыкметы і павер'і: [у 3 кн. / укладальнік Уладзімір Васілевіч; мастак Віталій Давыдоўскі]. — Мінск: Беларусь, 2010. — 1500 экз.
Кн. 1: Зямля стаіць пасярод свету... — 573 с. — ISBN 978-985-01-0870-8 (у пер.).
Кн. 2: Жыцця адвечны лад. — 613 с. — ISBN 978-985-01-0875-3 (у пер.).
Кн. 3: Зямная дарога ў вырай. — 716 с. — ISBN 978-985-01-0878-4 (у пер.).

Берагіня: шосты Рэспубліканскі фестываль фальклорнага мастацтва: III Рэспубліканскі турнір салістаў – выканаўцаў твораў народнай спадчыны. — Мінск: Чатыры чвэрці, 2010. — 99 с. — 100 экз.

Кавалёў, А. І. Народная музычная творчасць (беларускія народныя песні): вучэбны дапаможнік для студэнтаў вышэйшых педагагічных навучальных устаноў па спецыяльнасцях музычнага мастацтва / А. І. Кавалёў, В. М. Яшчанка; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Беларускі дзяржаўны педагагічны універсітэт ім. Максіма Танка. — Мінск: БДПУ, 2010. — 242 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-501-808-8.

МАТЭМАТЫКА І ПРЫРОДАЗНАЎЧЫЯ НАВУКІ

Прырода. Ахова прыродных рэсурсаў

Живая планета: большая книга знаний / [составитель: Александр Белейко; художник Александр Савченко]. — Минск: Современная школа, 2010. — 271 с. — Издано при участии ООО «ЮниверсПресс» (Минск). — 2550 экз. — ISBN 978-985-513-885-4 (в пер.).

Матвеева, О. Р. Человек и мир: учебное пособие для 3-го класса специальных общеобразовательных школ: в 2 ч. / О. Р. Матвеева, Л. В. Михайловская. — 2-е изд., переработанное. — Минск: Народная асвета, 2010. — ISBN 978-985-03-1288-4 (в пер.).
Ч. 2. — 2010. — 93 с. — 504 экз. — ISBN 978-985-03-1289-1.

Природа: универсальная иллюстрированная энциклопедия: [уникальный источник знаний / составитель Александр Белейко; художник Александр Савченко]. — Минск: Современная школа, 2010. — 271 с. — Издано при участии ООО «ЮниверсПресс» (Минск). — 2550 экз. — ISBN 978-985-513-864-9 (в пер.).

Стандарты качества окружающей среды: учебное пособие для студентов

высших учебных заведений по специальностям «География. Охрана природы», «Биология. Охрана природы», «Биология. Валеология» / [Н. С. Шевцова и др.]; под редакцией Н. С. Шевцовой]; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка. — Минск: БГПУ, 2010. — 137 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-501-862-0.

Халиманович, А. А. Человек и мир: рабочая тетрадь: 5-й класс: пособие для учащихся 5-го класса общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / А. А. Халиманович. — Минск: Юнипресс, 2010. — 111 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-532-198-0.

Матэматыка

Алгебра: вучэбны дапаможнік для 8-га класа агульнаадукацыйных устаноў з беларускай мовай навучання / [А. П. Кузняцова і інш.]; пад рэдакцыяй Л. Б. Шнэпермана; [пераклад з рускай мовы Н. М. Алганавай]. — 3-е выд., перапрацаванае. — Мінск: Народная асвета, 2010. — 319 с. — 21600 экз. — ISBN 978-985-03-1333-1 (у пер.).

Белякова, Е. И. Начертательная геометрия. Практикум, сборник задач: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по техническим специальностям / Е. И. Белякова, П. В. Зеленый; под редакцией П. В. Зеленого; Белорусский национальный технический университет. — Минск: БНТУ, 2010. — 161 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-525-237-6.

В гостях у Белочки, или Пять дней до четвертого класса: [для младших школьников / автор-составитель Э. З. Гиль]. — 4-е изд. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2010. — 15 с. — 700 экз. — ISBN 978-985-520-236-4.

Задачи математических олимпиад: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра алгебры и методики преподавания математики; [составители: М. И. Наумик, В. В. Малиновский, А. А. Козлов]. — Витебск: ВГУ, 2010. — 105 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-517-209-4.

Ковалевская, Н. Л. Устный счет в 1 классе: математическая эстафета / Н. Л. Ковалевская. — Минск: Аверсэв, 2010. — 127 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-529-376-8.

Ковалевская, Н. Л. Устный счет во 2 классе: математическая эстафета / Н. Л. Ковалевская. — Минск: Аверсэв, 2010. — 127 с.— 3100 экз. — ISBN 978-985-529-377-5.

Латотин, Л. А. Математика: учебное пособие для 8-го класса общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / Л. А. Латотин, Б. Д. Чеботаревский; [пер. с белорус. яз. Д. А. Карпиковa]. — 3-е изд., переработанное. — Минск: Народная асвета, 2010. — 397 с. — 5850 экз. — ISBN 978-985-03-1325-6 (в пер.).

Латоцін, Л. А. Матэматыка: вучэбны дапаможнік для 8-га класа агульнаадукацыйных устаноў з беларускай мовай навучання / Л. А. Латоцін, Б. Дз. Чабатарэўскі. — Мінск: Народная асвета, 2010. — 397 с. — 2780 экз. — ISBN 978-985-03-1324-9 (у пер.).

Майоровская, С. В. Элементы высшей математики: пособие для учащихся учреждений, обеспечивающих получение среднего специального образования по специальностям экономического профиля / С. В. Майоровская, О. Н. Поддубная, Л. В. Станишевская. — Минск: Вышэйшая школа, 2010. — 349 с. — 600 экз. — ISBN 978-985-06-1741-5 (в пер.).

Математика: пособие для поступающих в учебные заведения на базе 9 классов общеобразовательной школы / [В. Н. Ревтович и др.]; под редакцией В. Н. Ревтовича; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Институт интегрированных форм обучения и мониторинга образования, Кафедра естественно-научных дисциплин. — 2-е изд. — Минск: БНТУ, 2010. — 248 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-525-299-4.

Математические и физические методы исследований: научный и методический аспекты: сборник материалов межфакультетской научно-методической конференции, посвященной 110-летию со дня рождения В. Паули: в 2 ч. / Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина; [под общей редакцией Н. Н. Сендер]. — Брест: БрГУ, 2010. — 50 экз.

Ч. 1. — 94 с. — Часть текста на белорусском языке.

Ч. 2. — 97 с.

НИРС-2010: сборник материалов студенческой научной конференции, Брест, 29 апреля 2010 г. / Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина, Физический факультет; [под общей редакцией В. С. Секержицкого]. — Брест: БрГУ, 2010. — 55 с. — 50 экз.

Онискевич, Т. С. Лекции по основам высшей математики: экспресс-курс для студентов-психологов / Т. С. Онискевич; Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина. — Брест: БрГУ, 2010. — 78 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-473-523-8.

Повторяем на бегу, или Пять дней до пятого класса: [для младших школьников / автор-составитель Э. З. Гиль]. — 3-е изд. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2010. — 14 с. — Часть текста на белорусском языке. — 700 экз. — ISBN 978-985-520-090-2.

Подоксенов, М. Н. Дифференциальная геометрия: краткий курс лекций с примерами решения задач / М. Н. Подоксенов, В. В. Бабич; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра геометрии и математического анализа. — Витебск: ВГУ, 2010. — 95 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-517-096-0.

Путешествия с Солнечным Зайчиком, или Пять дней до второго класса: [для младших школьников / автор-составитель Е. Н. Корчагина]. — 4-е изд. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2010. — 25 с. — 700 экз. — ISBN 978-985-520-234-0.

Томукевич, О. Т. Математика: учебное пособие для 2-го класса специальных общеобразовательных школ: в 2 ч. / О. Т. Томукевич, М. А. Урбан; под редакцией И. К. Русакович. — Минск : Народная асвета, 2010. — 499 экз. Ч. 1. — 134 с. — ISBN 978-985-03-1319-5 (в пер.). Ч. 2. — 134 с. — ISBN 978-985-03-1320-1 (в пер.).

Федоров, И. В. Математика: 2-й класс: проверочные и контрольные работы: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения: [по новым учебным программам] / И. В. Федоров. — Минск: Пачатковая школа, 2010. — 70 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-6947-21-9.

Федоров, И. В. Математика: 3-й класс: проверочные и контрольные работы: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения: [по новым учебным программам] / И. В. Федоров. — Минск: Пачатковая школа, 2010. — 63 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-6947-22-6.

Якубович, Т. Р. Использование замены функций при решении неравенств: учебно-методическое пособие для учащихся старших классов общеобразовательных школ и абитуриентов / Т. Р. Якубович, Ю. В. Шарапов; Министерство образования Республики Беларусь, Барановичский государственный университет. — Барановичи: БарГУ, 2009. — 140 с. — 110 экз. — ISBN 978-985-498-273-1.

Аналіз

Лаптинский, В. Н. Конструктивный анализ многоточечной краевой задачи для матричного дифференциального уравнения Ляпунова в вырожденных случаях / В. Н. Лаптинский, А. Н. Бондарев. — Могилев: Белорусско-Российский университет, 2010. — 61 с. — 30 экз.

Лаптинский, В. Н. Конструктивный анализ периодической краевой задачи для системы матричных дифференциальных уравнений типа Риккати (правосторонняя регуляризация) / В. Н. Лаптинский, Д. В. Роголев. — Могилев: Белорусско-Российский университет, 2010. — 50 с. — 30 экз.

Даследаванне аперацый

Колеснев, В. И. Экономико-математические методы и модели: практикум: учебное пособие для студентов высших сельскохозяйственных учебных заведений по экономическим специальностям / В. И. Колеснев. — Минск: ИВЦ Минфина, 2010. — 294 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6921-69-1.

Смородинский, С. С. Системный анализ и исследование операций: оптимизация решений на основе методов и моделей математического программирования: учебно-методическое пособие для студентов учреждений, обеспечивающих получение высшего образования по специальности «Автоматизированные системы обработки информации» / С. С. Смородинский, Н. В. Батин; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники. — Минск: БГУИР, 2010. — 192 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-488-541-4.

Фізіка

Ісачанкава, Л. А. Фізіка: падручнік для 8-га класа агульнаадукацыйных устаноў з беларускай мовай навучання / Л. А. Ісачанкава, Ю. Дз. Ляшчынскі; пад рэдакцыяй Л. А. Ісачанкавай; [пераклад з рускай мовы Н. Г. Ляўчук]. — Мінск: Народная асвета, 2010. — 182 с. — 23720 экз. — ISBN 978-985-03-1330-0 (у пер.).

Исаченкова, Л. А. Физика: учебник для 8-го класса общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / Л. А. Исаченкова, Ю. Д. Лещинский; под редакцией Л. А. Исаченковой. — Минск: Народная асвета, 2010. — 182 с. — 91800 экз. — ISBN 978-985-03-1329-4 (в пер.).

Капельян, С. Н. Физика: пособие для подготовки к централизованному тестированию: пособие для учащихся учреждений, обеспечивающих получение общего среднего образования / С. Н. Капельян, В. А. Малашонок. — 7-е изд., переработанное. — Минск: Аверсэв, 2010. — 480 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-533-042-5.

Лазовский, И. П. Проверяем домашние задания. Физика: 7-й класс: задачи с ответами, указаниями, решениями приведены к учебному пособию «Физика 7» (2009 г. изд.) для общеобразовательной школы авторов Л. А. Исаченковой, Ю. Д. Лещинского / И. П. Лазовский. — Минск: Сэр-Вит, 2009. — 88 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-419-450-9.

Физика: весь школьный курс в таблицах / [составитель Тульев Валентин Валентинович]. — 4-е изд. — Минск: Современная школа: Кузьма, 2010. — 239 с. — 10050 экз. — ISBN 978-985-513-887-8 (Современная школа). — ISBN 978-985-453-305-6 (Кузьма).

Механіка

«Механика-2009», белорусский конгресс по теоретической и прикладной механике (4; Минск). IV Белорусский конгресс по теоретической и прикладной механике «Механика-2009», Минск, Беларусь, 22–24 декабря 2009 г.: сборник научных трудов / под общей редакцией М. С. Высоцкого. — Минск: ОИМ НАН Беларуси, 2009. — 511 с. — Часть текста на английском языке. — 300 экз. — ISBN 978-985-6637-19-6.

Механика, молекулярная физика и термодинамика: методические указания по решению задач и подготовке к входному тестированию по физике для студентов заочной формы получения образования инженерных и инженерно-экономических специальностей / Министерство образования Республики Беларусь, Барановичский государственный университет; [составители: Д. А. Ционенко, Е. С. Бабылева, Т. Р. Якубович]. — Барановичи: БарГУ, 2010. — 169 с. — 90 экз.

Механика. Научные исследования и учебно-методические разработки: международный сборник научных трудов / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Кафедра «Техническая физика и теоретическая механика»; под редакцией А. О. Шимановского. — Гомель: БГУТ, 2007–

Вып. 4. — 2010. — 226 с. — Часть текста на английском языке. — 150 экз. — ISBN 978-985-468-707-0.

Агульная механіка. Механіка цвёрдых і вадкіх цел

Горбач, Н. И. Теоретическая механика. Динамика: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по техническим специальностям / Н. И. Горбач. — Минск: Вышэйшая школа, 2010. — 320 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-06-1722-4 (в пер.).

Навныко, В. Н. Теоретическая механика. Статика: пособие: [для студентов] / В. Н. Навныко; Мозырский государственный педагогический университет им. И. П. Шамякина. — Мозырь: МзГПУ, 2010. — 63 с. — 138 экз. — ISBN 978-985-477-359-9.

Теоретическая механика. Статика: учебно-методический комплекс для студентов очной и заочной форм обучения по специальностям: 1-74 06 01 Техническое обеспечение процессов сельскохозяйственного производства, 1-74 06 02 Техническое обеспечение процессов хранения и переработки сельскохозяйственной продукции, 1-74 06 03 Ремонтно-обслуживающее производство в сельском хозяйстве, 1-36 12 01 Проектирование и производство сельскохозяйственной техники / Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский государственный аграрный технический университет, Кафедра теоретической механики и теории механизмов и машин; [составитель – Н. Л. Ракова]. — Минск: БГАТУ, 2010. — 111 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-519-204-7.

Чигарев, А. В. Курс теоретической механики: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по техническим специальностям / А. В. Чигарев, Ю. В. Чигарев. — Минск: Новое знание; Москва: ЦУПЛ, 2010. — 397 с. — 2500 экз. — ISBN 978-985-475-380-5 (Новое знание). — ISBN 978-5-91889-001-1 (ЦУПЛ) (в пер.).

Гідрамеханіка. Механіка вадкасцей

Качанов, И. В. Механика жидкости и газа: курс лекций: в 4 ч. / И. В. Качанов, В. В. Кулебякин, В. К. Недбальский; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра гидравлики. — Минск: БНТУ, 2010. — ISBN 978-985-525-261-1.

Ч. 1. — 2010. — 40 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-260-4.

Электрычнасць. Магнетызм. Электрамагнетызм

Слободянюк, А. И. Физика для избранных: Электростатика. Постоянный электрический ток / А. И. Слободянюк. — Минск: Белорусская ассоциация «Конкурс», 2010. — 288 с. — 5500 экз. — ISBN 978-985-6821-65-6 (в пер.).

Фізіка кандэнсаванага стану (вадкі і цвёрды стан)

Физика конденсированного состояния: материалы XVIII Республиканской научной конференции аспирантов, магистрантов и студентов (Гродно, 21–23 апреля 2010 г.) / [редколлегия: Е. А. Ровба (отв. редактор) и др.]. — Гродно: ГрГУ, 2010. — 398 с. — Часть текста на английском языке. — 150 экз. — ISBN 978-985-515-265-2.

Ядзерная, атамная, малекулярная фізіка

Буй, М. В. Молекулярная физика и электродинамика: пособие для слушателей курсов по подготовке к поступлению в вузы / М. В. Буй, А. П. Павленко; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Кафедра физики. — Гомель: БГУТ, 2010. — 96 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-468-661-5.

Курочкин, Ю. А. О движении заряженной частицы в магнитном поле в пространстве Лобачевского / Ю. А. Курочкин, Е. М. Овсиюк. — Минск: ИФ НАН Беларуси, 2010. — 27 с. — 50 экз.

Уласцівасці і структура малекулярных сістэм

Леонович, С. Н. Основы физики твердого тела для строителей: пособие: [для студентов] / С. Н. Леонович, С. И. Петренко; [автор предисловия Д. В. Орешкин]; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Технология строительного производства». — Изд. 2-е, исправленное и дополненное. — Минск: БНТУ, 2010. — 339 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-525-102-7.

Фізічная хімія

Терешкова, С. Г. Энергетика химической цикличности = Energy properties of chemical cyclicity / С. Г. Терешкова. — Минск: НБ Беларуси, 2010. — 146 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 250 экз. — ISBN 978-985-6879-23-7.

Навукі аб Зямлі. Геалагічныя навукі

Колосова, Т. Е. Основы литологии: пособие для студентов геологических специальностей / Т. Е. Колосова. — Минск: БГУ, 2009. — 162 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-518-186-7.

Логинов, В. Ф. Опасные метеорологические явления на территории Беларуси / В. Ф. Логинов, А. А. Волчек, И. Н. Шпока; Национальная академия наук Беларуси, Институт природопользования. — Минск: Беларуская навука, 2010. — 129 с. — 240 экз. — ISBN 978-985-08-1137-0.

Біялагічныя навукі ў цэлым

Основы биологии: курс лекций / Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра дошкольного и начального образования; [автор-составитель: А. И. Новицкая]. — Витебск: ВГУ, 2010. — 94 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-517-100-4.

Песецкая, Л. Н. Биология: краткий курс / Л. Н. Песецкая. — 3-е изд., дополненное. — Минск: Аверсэв, 2010. — 348 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-533-084-5.

Агульная экалогія. Біяцэналогія. Гідрабіялогія. Біягеаграфія

Состояние природной среды Полесья и сопредельных территорий: материалы региональной научно-практической конференции студентов, Брест, 25 мая 2010 г. / [под общей редакцией Л. Н. Усачевой]. — Брест: БрГУ, 2010. — 156 с. — 50 экз.

Цыталогія

Шалапенок, Е. С. Прикладная паразитология: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по биологическим специальностям / Е. С. Шалапенок. — Минск: БГУ, 2009. — 183 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-518-204-8 (в пер.).

Біяхімія. Малекулярная біялогія. Біяфізіка

Резяпкин, В. И. Основы биохимии: пособие: [для учащихся химико-биологических классов] / В. И. Резяпкин, В. Н. Бурдь; Министерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный университет им. Янки Купалы. — 2-е изд. — Гродно: ГрГУ, 2010. — 191 с. — 115 экз. — ISBN 978-985-515-283-6.

Чиркин, А. А. Биохимия с основами генной инженерии: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по специальности «Биоэкология» / А. А. Чиркин; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра химии. — Витебск: ВГУ, 2010. — 181 с.— 130 экз. — ISBN 978-985-517-170-7.

Батаніка

Жарина, И. А. Дыхание растений: пособие / И. А. Жарина; Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет им. А. А. Кулешова. — Могилев: МгГУ, 2010. — 142 с. — 80 экз. — ISBN 978-985-480-615-0.

Yurchenko, E. O. The genus Peniophora (Basidiomycota) of Eastern Europe: morphology, taxonomy, ecology, distribution / E. O. Yurchenko; National Academy of Sciences of Belarus, V. F. Kuprevich Institute of Experimental Botany. — Minsk: Belorusskaya nauka, 2010. — 337c. — На англійскай мове. — 116 экз. — ISBN 978-985-08-1141-7.

Юрчанка, Я. А. Грыбы роду Peniophora (Basidiomycota) Усходняй Еўропы

ПРЫКЛАДНЫЯ НАВУКІ. МЕДЫЦЫНА. ТЭХНАЛОГІЯ

Медыцынскія навукі

Проблемы и перспективы развития современной медицины: сборник научных статей ... / Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Гомельский государственный медицинский университет; [редколлегия: А. Н. Лызиков и др.]. — Гомель: ГГМУ, 2009–

Вып. 2: ... II Республиканской научно-практической конференции с международным участием студентов и молодых ученых (Гомель, 23–30 апреля 2010 г.) : в 2 т., т. 1. — 2010. — 238 с. — 110 экз.

Вып. 2: ... II Республиканской научно-практической конференции с международным участием студентов и молодых ученых (Гомель, 23–30 апреля 2010 г.): в 2 т., т. 2. — 2010. — 236 с. — 110 экз.

Фізіялогія. Фізіялогія чалавека. Параўнальная фізіялогія

Физиология человека и животных: учебно-методическое пособие по выработке практических навыков: [для студентов] / Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра анатомии и физиологии; [составители: Г. А. Захарова, А. П. Солодков]. — Витебск: ВГУ, 2010. — 33 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-517-214-8.

Чигарев, А. В. Биомеханика: учебник для студентов высших учебных заведений по специальностям «Биомеханика», «Биомедицинские приборы и аппаратура», «Спортивная инженерия», «Механика» / А. В. Чигарев, Г. И. Михасев, А. В. Борисов. — Минск: Издательство Гревцова, 2010. — 282 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-6826-87-3.

Гігіена ў цэлым. Асабістая гігіена і здароўе

Батмангхелидж, Ф. Ваше тело просит воды / Ф. Батмангхелидж; [перевела с английского Е. А. Бакушева]. — 6-е изд. — Минск: Попурри, 2010. — 208 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 50000 экз. — ISBN 978-985-15-1067-8.

Дорошевич, В. И. Военная гигиена: учебное пособие для курсантов и студентов учреждений, обеспечивающих получение высшего образования по специальностям «Лечебное дело», «Педиатрия», «Медико-профилактическое дело» / В. И. Дорошевич, Д. И. Ширко, И. А. Белоногов; под редакцией В. И. Дорошевича; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Военно-медицинский факультет. — Минск: БГМУ, 2010. — 304 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-528-158-1 (в пер.)

Зайцев, С. М. Мой малыш: советы по воспитанию / Сергей Зайцев. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 318 с. — 3050 экз. — ISBN 978-985-17-0141-0 (в пер.).

Здоровый образ жизни: сборник статей. — Минск: БГУ, 2001–

Вып. 7 / [редколлегия: В. М. Киселев (отв. ред.) и др.]. — 2009. — 154 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-518-252-9.

«Здоровье для всех», международная научно-практическая конференция (2; 2010; Пинск). Материалы II Международной научно-практической конференции «Здоровье для всех», г. Пинск, Республика Беларусь, 20–22 мая 2010 г. / [редколлегия: Шебеко К. К. (гл. редактор) и др.]. — Пинск: ПолесГУ, 2010–

Ч. 1. — 2010. — 291 с. — Часть текста на английском языке. — 150 экз. — ISBN 978-985-516-096-1.

Ч. 2. — 2010. — 291 с. — Часть текста на английском и украинском языках. — 130 экз. — ISBN 978-985-516-097-8.

Моалем, Ш. Как работает секс / Шарон Моалем; [перевел с английского В. М. Боженов]. — Минск: Попурри, 2010. — 300 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 3500 экз. — ISBN 978-985-15-1043-2.

Мориц, А. Очистите свой организм от болезней / Андреас Мориц; [перевел с английского Е. А. Самсонов]. — 3-е изд. — Минск: Попурри, 2010. — 232 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5000 экз. — ISBN 978-985-15-1060-9.

Овсяник, Н. И. Как сохранить здоровье нации / Николай Овсяник. — Пинск: Пинская региональная типография, 2010. — 196 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6515-27-2 (ошибоч.).

Сайдман, Д. Самый простой способ бросить курить / Даниэль Сайдман; предисловие Мехмета Оза; [перевела с английского Е. А. Бакушева]. — Минск: Попурри, 2010. — 236 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5000 экз. — ISBN 978-985-15-1052-4.

Системы сотовой радиосвязи с позиций гигиенической науки и практики: учебно-методическое пособие / [В. И. Тернов и др.]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусская медицинская академия последипломного образования, Кафедра гигиены и медицинской экологии. — Минск: БелМАПО, 2010. — 24 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-499-405-5.

Эзрин, Н. Приучение к горшку за 1 день / Натан Эзрин, Ричард Фокс; [перевела с английского К. В. Литвина]. — Минск: Попурри, 2010. — 154 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5000 экз. — ISBN 978-985-15-0911-5.

Грамадскае здароўе і гігіена. Засцярога ад няшчасных выпадкаў і іх папярэджванне

«Безопасные условия труда для работников здравоохранения – залог качественного общественного обслуживания», международный семинар (2009; Минск). Материалы Международного семинара «Безопасные условия труда для работников здравоохранения – залог качественного общественного обслуживания», 22–24.10.2009, г. Минск. — Минск, 2010. — 101 с. — 500 экз.

Государственное учреждение «Республиканский клинический медицинский центр» Управления делами Президента Республики Беларусь. — Минск, 2010. — 22 с. — 1000 экз.

Здравоохранение Беларуси: XVII Международная специализированная выставка, Беларусь, Минск, 23–26 марта 2010 г. : официальный каталог. — Минск, 2010. — 232 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 1200 экз.

Информационный перечень средств противопожарной защиты и пожароопасных изделий, производимых и ввезенных в Республику Беларусь: по состоянию на 1 января 2010 г. / Научно-исследовательский институт пожарной безопасности и проблем чрезвычайных ситуаций МЧС Республики Беларусь. — Минск: Научно-исследовательский институт пожарной безопасности и проблем чрезвычайных ситуаций МЧС Республики Беларусь, 2010. — 78 с. — 250 экз.

Как обеспечить пожарную безопасность на объекте торговли: информационное пособие для собственников магазинов, ларьков, павильонов с торговой площадью до 75 м² / Международная финансовая корпорация, Министерство по чрезвычайным ситуациям Республики Беларусь, Научно-исследовательский институт пожарной безопасности и проблем чрезвычайных ситуаций. — Минск, 2010. — 47 с. — 5000 экз.

Морозова, А. А. Средства и способы защиты организма от повреждающих факторов внешней среды / А. А. Морозова, Е. Ф. Конопля; Национальная академия наук Беларуси, Институт радиобиологии. — Минск: Беларуская навука, 2010. — 394 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-08-1144-8.

Областной диспансер спортивной медицины г. Гродно, 60 лет. — Гродно: Гродненская типография, 2010. — 12 с. — 300 экз.

O'Meara, L. Meltdown moments: irish volunteers in Belarus / Liam O'Meara. — Minsk: Technalohija, 2010. — 225 c. — На англійскай мове. — 400 экз. — ISBN 978-985-458-196-5.

О'Мара, Л. Моманты паяднання

Фармакалогія. Агульная тэрапія. Таксікалогія

Вахонина, Т. В. Пчелиная аптека / Т. В. Вахонина. — Минск: Бестпринт, 2010. — 231 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6963-08-0 (ошибоч.).

Государственная фармакопея Республики Беларусь: разработана на основе Европейской фармакопеи: [в 3 т.] / Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Республиканское унитарное предприятие «Центр экспертиз и испытаний в здравоохранении»; [под общей редакцией Г. В. Годовальникова]. — 2-е изд., стереотипное. — Молодечно: Типография «Победа», 2010–

Т. 1: Общие методы контроля качества лекарственных средств: введено в действие с 1 января 2007 г. приказом Министерства здравоохранения Республики Беларусь от 17 апреля 2006 г. № 277. — 2010. — 656 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-6541-98-1 (в пер.).

Кодекс маркетинговой практики / Ассоциация международных фармацевтических производителей в Республике Беларусь. — Минск, 2010. — 31 с. — 1000 экз.

Кэмпбелл, Д. Музыка для здоровья. Эффект Моцарта / Дон Кэмпбелл ; [перевел с английского Л. М. Щукин]. — Минск: Попурри, 2010. — 412 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 3500 экз. — ISBN 978-985-15-1051-7 (в пер.).

Лекарственные средства РУП «Белмедпрепараты»: справочник / [РУП «Белмедпрепараты»; главный редактор: Т. В. Трухачева]. — 4-е изд. — Минск, 2009. — 579 с. — 2000 экз.

ОАО «Борисовский завод медицинских препаратов»: нам доверяют самое ценное. — 2010. — 36 с. — Текст параллельно на русском и английском языках. — 3000 экз.

Уфимцев, В. Методы скрытой тренировки: из опыта спецслужб мира / Вадим Уфимцев. — 2-е изд. — Минск: Современная школа, 2010. — 223 с. — 5050 экз. — ISBN 978-985-513-914-1 (в пер.).

Чабанова, В. С. Фармакология: учебное пособие для учащихся специальности «Фармация» учреждений, обеспечивающих получение среднего специального образования / В. С. Чабанова. — 2-е изд., исправленное. — Минск: Вышэйшая школа, 2010. — 444 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-06-1855-9 (в пер.).

65-летию Победы посвящается...: 1945–2010 / Брестское торгово-производственное республиканское унитарное предприятие «Фармация»; [главный и технический редактор Тамара Тиборовская; фото Николая Чеберкуса; авторы текста: Вячеслав Гнитий, Тамара Тиборовская, Елена Алексиюк]. — Брест: РИА «Вечерний Брест», 2010. — 51 с. — 100 экз.

Паталогія. Клінічная медыцына

Актуальные вопросы педиатрии и хирургии: материалы областной научно-практической конференции, посвященной 35-летию учреждения здравоохранения «Минская областная детская клиническая больница» / [редакционно-рецензионный совет: Гозман З. Б. (председатель) и др.]. — Минск: Зималетто, 2010. — 159 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6933-27-4.

Актуальные вопросы экспериментальной и клинической морфологии: материалы научно-практической конференции с международным участием памяти профессора Олега Анатольевича Голубева (Гомель, 4–5 мая 2010 г.) / [редколлегия: А. Н. Лызиков и др.]. — Гомель: ГГМУ, 2010. — 134 с. — Часть текста на английском языке. — 50 экз.

Актуальные проблемы медицинской экспертизы и реабилитации больных и инвалидов: сборник тезисов Международной научно-практической конференции «Актуальные проблемы медицинской экспертизы и реабилитации больных и инвалидов», 20–21 мая 2010 г., г. Минск. — Минск: НИИМЭиР, 2010. — 149 с. — Часть текста на английском языке. — 250 экз. — ISBN 978-985-6897-09-5.

Де Грандис Г. Физические упражнения и муковисцидоз / Габриэлла Де Грандис, Моника Дона. — Минск, 2010. — 29 с. — 250 экз.

Курс лекций по специальности «Общая врачебная практика» / [Воронко Е. А. и др.]; под редакцией Ю. Е. Демидчика, Мрочек Л. Н., Воронко Е. А.; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусская медицинская академия последипломного образования, Кафедра общей врачебной практики. — Минск: БелМАПО, 2010. — 452 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-499-397-3.

Медико-социальная экспертиза и реабилитация: сборник научных статей ... / Министерство здравоохранения Республики Беларусь, ГУ «Научно-исследовательский институт медицинской экспертизы и реабилитации»; под редакцией В. Б. Смычка. — Минск, 1999–

Вып. 12: ... Международной научно-практической конференции «Актуальные проблемы медицинской экспертизы и реабилитации больных и инвалидов», 20–21 мая 2010 г., г. Минск. — НИИМЭиР, 2010. — 442 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6897-08-8.

Нетрадиционное лечение рака и других тяжелых заболеваний методом Г. А. Маркова / [составитель Г. А. Марков]. — 3-е изд. — Минск: Современная школа, 2010. — 63 с. — 3050 экз. — ISBN 978-985-513-890-8.

О чем говорят ваши анализы? / [автор-составитель Вера Надеждина]. — Минск: Харвест, 2010. — 222 с. — 4000 экз. — ISBN 978-985-16-3375-9 (в пер.).

Позднякова, А. С. Туберкулез у детей и подростков (современные аспекты) / А. С. Позднякова. — Минск: Парадокс, 2010. — 289 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-451-231-0. — ISBN 985-451-231-0 (ошибоч.).

Показатели инвалидности в Республике Беларусь, 2009 г.: информационно-статистический сборник / Министерство здравоохранения Республики Беларусь, ГУ «Научно-исследовательский институт медицинской экспертизы и реабилитации». — Минск: НИИМЭиР, 2010. — 111 с. — 40 экз. — ISBN 978-985-6897-06-4.

Принципы и правила выбора основной причины смерти при туберкулезе: учебно-методическое пособие / [Суркова Л. К. и др.]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусская медицинская академия последипломного образования, Кафедра фтизиопульмонологии, Республиканский научно-практический центр пульмонологии и фтизиатрии. — Минск: БелМАПО, 2010. — 18 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-499-406-2.

Природные курортные факторы Беларуси: сборник научных трудов / Федерация профсоюзов Беларуси, Санаторно-курортное унитарное предприятие «Белпрофсоюзкурорт», Гродненский государственный медицинский университет; под общей редакцией Улащика В. С., Пироговой Л. А. — Минск, 2009. — 250 с. — Часть текста на английском языке. — 100 экз.

Профилактика инфекций у больных муковисцидозом: советы и рекомендации по личной гигиене в домашних условиях / Педиатрическая больница «Бамбино Джезу», О. F. Fl. UM – семейная гуманитарная организация против муковисцидоза. — Минск, 2010. — 14 с. — 250 экз.

Труд и здоровье медицинских работников / С. В. Федорович [и др.]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский профессиональный союз работников здравоохранения, Республиканский научно-практический центр гигиены, Общественное объединение «Белорусское научное общество иммунологов и аллергологов». — Минск: Кнігазбор, 2010. — 131 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6930-86-0.

Паталогія сардэчна-сасудзістай сістэмы. Сардэчна-сасудзістыя захворванні

Бова, А. А. Стабильная стенокардия: все ли вопросы решены?: методические рекомендации / А. А. Бова; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Военно-медицинский факультет, Кафедра военно-полевой терапии. — Минск: Зималетто, 2010. — 59

с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6933-23-6.

Крестьянинова, Т. Ю. Биологические и социальные эффекты адаптации к гипобарической гипоксии: монография / Т. Ю. Крестьянинова, О. Н. Малах; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова. — Витебск: ВГУ, 2010. — 217 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-517-199-8.

Показания к проведению коронарной ангиопластики: инструкция по применению / [Ю. П. Петров и др.]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь. — Минск: ДокторДизайн, 2010. — 25 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6913-07-8.

Захворванні дыхальнай сістэмы

Аллергические риниты у детей (этиология, патогенез, клиника, диагностика и лечение): методическое пособие для врачей / [Л. М. Беляева и др.]. — Минск: ДокторДизайн, 2010. — 43 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6913-03-0.

Атрощенко, И. Е. Обострение хронической обструктивной болезни легких – современные подходы к диагностике и лечению: пособие для врачей / И. Е. Атрощенко, Ф. М. Мицкевич, И. М. Лаптева. — Минск: ДокторДизайн, 2010. — 35 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-6913-04-7.

Меркулова, Е. П. Орган слуха у детей: монография: в 2 ч. / Е. П. Меркулова; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра болезней уха, горла, носа. — Минск: Тесей, 2010. — 300 экз. — ISBN 978-985-463-369-5.
Ч. 1. — 193, с. — ISBN 978-985-463-374-9.
Ч. 2. — 245 с. — ISBN 978-985-463-375-6.

Черныш, А. В. Полипозный риносинусит: (по материалам клинических рекомендаций EPOS, 2007): пособие для врачей / А. В. Черныш, В. И. Садовский. — Минск: ДокторДизайн, 2010. — 47 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6913-06-1.

Захворванні стрававальнай сістэмы

Бова, А. А. Гастродуоденальные заболевания и Helicobacter pylori-инфекция: вопросы практического врача: методические рекомендации / А. А. Бова; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Военно-медицинский факультет, Кафедра военно-полевой терапии. — Минск: Шейко А. И., 2010. — 35 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-90205-3-7.

Диспансерное наблюдение детей с заболеваниями органов пищеварения: руководство для врачей / [Д. Д. Мирутко и др.]. — Минск: Альтиора – Живые краски, 2010. — 24 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-6831-46-4.

Мориц, А. Удивительное очищение печени: [как безболезненно избавиться от камней в печени и желчном пузыре] / Андреас Мориц; [перевел с английского П. А. Самсонов]. — 6-е изд. — Минск: Попурри, 2010. — 269 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 15000 экз. — ISBN 978-985-15-1056-2.

Рубникович, С. П. Лазерно-оптические методы диагностики и терапии в стоматологии: монография / С. П. Рубникович, Н. А. Фомин; Национальная академия наук Беларуси, Государственное научное учреждение «Институт тепло- и массообмена им. А. В. Лыкова», Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет. — Минск: ИТМО НАН Беларуси, 2010. — 361 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6456-68-1 (в пер.).

Захворванні крывятворнай сістэмы, лімфатычнай сістэмы і залоз унутранай сакрэцыі

Косова, О. Лечимся дома: щитовидная железа: [естественные способы лечения и профилактики заболеваний щитовидной железы] / Оксана Косова. — 2-е изд. — Минск: Современное слово, 2010. — 223 с. — Издано при участии ООО «Попурри» (Минск). — 5010 экз. — ISBN 978-985-443-652-4.

Косова, О. Щитовидная железа. Лечение растениями и диетой / Оксана Косова. — 2-е изд. — Минск: Современное слово, 2010. — 223 с. — Издано при участии ООО «Попурри» (Минск). — 1500 экз. — ISBN 978-985-443-653-1.

Скура. Скурныя хваробы

Панкратов, О. В. Местное лечение больных псориазом: методическое пособие / О. В. Панкратов. — Минск: ДокторДизайн, 2010. — 34 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6913-09-2.

Захворванні мочапалавой сістэмы

Нейрогенная дисфункция нижних мочевых путей при патологии спинного мозга: методические рекомендации / С. А. Лихачев [и др.]; Республиканский научно-практический центр неврологии и нейрохирургии Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра урологии, 4-я городская клиническая больница им. Н. Е. Савченко. — Минск, 2010. — 45 с. — 300 экз.

Захворванні апорна-рухальнай сістэмы. Шкілет і мышачная сістэма

Артюшкевич, А. С. Оперативное лечение переломов нижней челюсти при помощи минипластин: учебно-методическое пособие / А. С. Артюшкевич, Г. М. Руман, А. О. Коржев; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусская медицинская академия последипломного образования, Кафедра челюстно-лицевой хирургии. — Минск: БелМАПО, 2010. — 13 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-499-403-1.

Бутвиловский, В. Э. Признаки дисплазии развития органов челюстно-лицевой области при наследственных заболеваниях: учебно-методическое пособие: [для студентов] / В. Э. Бутвиловский, А. В. Бутвиловский, В. В. Давыдов; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра биологии. — Минск: Белпринт, 2010. — 63 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-459-176-6.

Новообразования костей плечевого пояса, грудины и ребер (диагностика, хирургическое лечение): пособие для врачей / [И. Р. Воронович и др.]; Республиканский научно-практический центр травматологии и ортопедии Министерства здравоохранения Республики Беларусь. — Минск: Бизнесофсет, 2010. — 251 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6939-05-4.

Неўрапаталогія. Неўралогія

Маслова, Л. В. Крапивница, отек Квинке / Л. В. Маслова. — Минск: ДокторДизайн, 2010. — 43 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6913-02-3.

4527. Медицинская реабилитация больных с вестибулярными, глазодвигательными и статокинетическими нарушениями: пособие для врачей / Министерство здравоохранения Республики Беларусь, ГУ «Научно-исследовательский институт медицинской экспертизы и реабилитации». — Минск: НИИМЭиР, 2010. — 139 с. — 40 экз. — ISBN 978-985-6897-07-1.

Інфекцыйныя захворванні

Актуальные вопросы этиотропной терапии при инфекционных заболеваниях у детей: тезисы республиканского научного семинара с международным участием к 25-летнему юбилею кафедры детских инфекционных болезней Белорусского государственного медицинского университета (Минск, 28 мая 2010 г.) / [редколлегия: И. Г. Германенко, Н. В. Галькевич]. — Минск: ДокторДизайн, 2010. — 115 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-6913-08-5.

Зайцев, С. М. Грипп, простуда, ОРВИ / Сергей Зайцев. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 317 с. — 3050 экз. — ISBN 978-985-17-0143-4 (в пер.).

Хірургія. Артапедыя. Афтальмалогія

«Современные лазерные технологии в хирургии и эндоскопии», белорусская республиканская научно-практическая конференция (2010; Минск). Республиканская научно-практическая конференция «Современные лазерные технологии в хирургии и эндоскопии», 9 апреля 2010: [сборник научных трудов / главный редактор: Ю. Е. Демидчик]. — Минск: БелМАПО, 2010. — 95 с. — Часть текста на английском языке. — 300 экз. — ISBN 978-985-499-402-4.

Гінекалогія. Акушэрства

Жукова, Н. П. Профилактика аборта и его осложнений у сексуально активных подростков: [учебно-методическое пособие] / Н. П. Жукова, С. Н. Занько, Л. Е. Радецкая. — Минск: Зималетто, 2010. — 23 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6933-26-7.

Зайцев, С. М. Беременность: месяц за месяцем, неделя за неделей / Сергей Зайцев. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 319 с. — 3050 экз. — ISBN 978-985-17-0142-7 (в пер.).

Зайцев, С. М. Восстановление после беременности и родов / Сергей Зайцев. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 319 с. — 3050 экз. — ISBN 978-985-17-0140-3 (в пер.).

Параўнальная медыцына. Ветэрынарыя

Анисимова, Е. И. Паразитозы американской норки в диких популяциях и звероокультуре / Е. И. Анисимова, С. В. Полоз; Национальная академия наук Беларуси, Научно-практический центр Национальной академии наук Беларуси по биоресурсам. — Минск: Беларуская навука, 2010. — 253 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-08-1140-0.

Патологическая анатомия сельскохозяйственных животных. Практикум: учебное пособие для студентов высших сельскохозяйственных учебных заведений по специальности «Ветеринарная медицина» / [В. С. Прудников и др.]; под редакцией В. С. Прудникова. — Минск: ИВЦ Минфина, 2010. — 351 с. — 900 экз. — ISBN 978-985-6921-68-4.

Субботин, А. М. Биолого-экологические основы профилактики паразитозов диких копытных и хищных млекопитающих Беларуси: монография / А. М. Субботин, А. И. Ятусевич; [Витебская государственная академия ветеринарной медицины]. — Витебск: ВГАВМ, 2009. — 486 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-512-268-6.

Інжынерная справа. Тэхніка ў цэлым

Топливо, смазочные материалы и технические жидкости: учебно-методическое пособие / [А. И. Бобровник и др.]; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский государственный аграрный технический университет, Кафедра «Тракторы и автомобили». — Минск: БГАТУ, 2010. — 211 с. — 170 экз. — ISBN 978-985-519-236-8.

Выпрабаванні матэрыялаў. Таваразнаўства. Агульная энергетыка

Актуальные проблемы энергетики: материалы 64-й научно-технической конференции студентов, магистрантов и аспирантов (апрель 2008 г.): в 2 ч. / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Энергетический факультет; [редколлегия: В. А. Анищенко и др.]. — Минск: БНТУ, 2010. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-334-2.
Ч. 1. — 265 с. — ISBN 978-985-525-332-8.
Ч. 2. — 200 с. — ISBN 978-985-525-333-5.

Михалевич, А. А. Математическое моделирование проблем энергобезопасности / А. А. Михалевич, С. П. Фисенко, А. И. Шнип. — Минск: ИТМО НАН Беларуси, 2010. — 46 с. — 75 экз.

Энергоэффективные технологии. Образование. Наука. Практика: материалы международной научно-практической конференции (Минск, 20–21 мая 2010 г.): в 3 т. / [под редакцией В. Л. Соломахо]. — Минск: БНТУ, 2010. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-390-8.
Т. 1. — 164 с. — ISBN 978-985-525-387-8.
Т. 2. — 173 с. — ISBN 978-985-525-388-5.
Т. 3. — 156 с. — ISBN 978-985-525-389-2.

Агульнае машынабудаванне. Ядзерная тэхналогія. Электратэхніка. Тэхналогія машынабудавання

Беляев, Г. Я. Размерный анализ технологических процессов: курс лекций / Г. Я. Беляев; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Технология машиностроения». — Минск: БНТУ, 2010. — 163 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-337-3.

Якушевич, Г. Б. Технология машиностроения: курс лекций по одноименному курсу для студентов специальности 1-36 01 04 – Оборудование и технологии высокоэффективных процессов обработки материалов / Г. Б. Якушевич; Министерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный университет им. Янки Купалы. — Гродно: ГрГУ, 2010. — 155 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-515-262-1.

Тэорыя машынабудавання (машыназнаўства). Механіка як тэарэтычная аснова машынабудавання

Единая система конструкторской документации: основные положения: [сборник стандартов] / Государственный комитет по стандартизации Республики Беларусь. — Минск: Госстандарт, 2010. — 314 с. — 100 экз.

Николаенко, В. Л. Прикладная механика. Расчет типовых элементов конструкций: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по техническим специальностям / В. Л. Николаенко. — Минск: Издательство Гревцова, 2010. — 383 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-6826-88-0.

Гідраўлічная энергія. Гідраўлічныя машыны

Пятровіч, А. В. Гідраўлічныя машыны і гідраўстаноўкі: вучэбна-метадычны дапаможнік для студэнтаў вышэйшых навучальных устаноў па спецыяльнасцях 1-36 05 01 «Машыны і абсталяванне ляснога комплексу», 1-43 01 06 «Энергаэфектыўныя тэхналогіі і энергетычны менеджмент» / А. В. Пятровіч, У. Б. Кунтыш; Беларускі дзяржаўны тэхналагічны універсітэт. — Мінск: БДТУ, 2010. — 113 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-434-951-0.

Электратэхніка

Теоретические основы электротехники: трехфазные цепи и переходные процессы: учебно-методическое пособие: [для студентов заочной формы обучения] / Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский государственный аграрный технический университет, Кафедра электротехники; [составители: А. В. Крутов и др.]. — Минск: БГАТУ, 2010. — 128 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-519-219-1.

Электраэнергетыка. Вытворчасць, перадача і рэгуляванне электраэнергіі. Электравымяральная тэхніка

Курилин, С. Л. Электротехнические материалы и технология электромонтажных работ: учебно-методическое пособие: [для студентов: в 3 ч.] / С. Л. Курилин; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Кафедра электротехники. — Гомель: БГУТ, 2008–2010. — ISBN 978-985-468-450-5.
Ч. 3: Технология электромонтажных работ. — 2010. — 111 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-468-681-3.

Сборник задач по дисциплинам «Электромагнитные переходные процессы» и «Переходные процессы в электроэнергетических системах» для студентов специальностей 1-43 01 01 «Электрические станции», 1-43 01 02 «Электроэнергетические системы и сети», 1-43 01 03 «Электроснабжение» и 1-53 01 04 «Автоматизация и управление энергетическими процессами» специализации 1-53 01 04 03 «Автоматизация и релейная защита электроустановок» / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Электрические станции»; [составители: С. М. Силюк, В. А. Булат, Е. В. Булойчик]. — Минск: БНТУ, 2010. — 70 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-300-7.

Радыётэхніка. Тэхніка электрамагнітных ваганняў

Импульсные устройства: пособие: [для курсантов и слушателей] / Вооруженные Силы Республики Беларусь, Военная академия Республики Беларусь. — Минск: ВА РБ, 2008–
Ч. 2 / [подготовили: И. Н. Грель и др.]. — 2010. — 117 с. — 350 экз. — ISBN 978-985-6961-17-8.

Курганов, В. В. Электроника и информационно-измерительная техника: курс лекций для студентов специальностей 1-43 01 02 «Электроэнергетические системы и сети», 1-43 01 03 «Электроснабжение (по отраслям)», 1-43 01 07 «Техническая эксплуатация электрооборудования организаций» дневной и заочной форм обучения: в 2 ч. / В. В. Курганов, Д. И. Зализный; Министерство образования Республики Беларусь, Гомельский государственный технический университет им. П. О. Сухого, Кафедра «Электроснабжение». — Гомель: ГГТУ, 2010 — ISBN 978-985-420-941-8.
Ч. 1: Основы промышленной электроники. — 2010. — 83 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-420-940-1.

Цеплавыя рухавікі (акрамя паравых машын і паравых турбін)

Ассад, М. С. Продукты сгорания жидких и газообразных топлив: образование, расчет, эксперимент / М. С. Ассад, О. Г. Пенязьков; Национальная академия наук Беларуси, Институт тепло- и массообмена им. А. В. Лыкова. — Минск: Беларуская навука, 2010. — 304 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-08-1143-1.

Транспартаванне, размеркаванне і захоўванне вадкасцей і газаў. Устаноўкі, абсталяванне і апаратура

Полвека успешного развития, 1960–2010 гг.: [к 50-летию УП «Витебскоблгаз»] / Министерство энергетики Республики Беларусь, Государственное производственное объединение «Белтопгаз»; [под редакцией П. П. Шершня и др.; фото: В. И. Марченко, А. В. Андреянова, Т. Н. Петкевич]. — Витебск: Витебская областная типография, 2010. — 158 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-534-011-0 (в пер.). — ISBN 978-985-534-011-1 (ошибоч.).

Правила устройства и безопасной эксплуатации сосудов, работающих под

давлением: [утверждено Министерством по чрезвычайным ситуациям Республики Беларусь 27.12.05]. — 5-е изд. — Минск: ДИЭКОС, 2010. — 202 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6743-54-5.

Тэхналогія механаапрацоўкі ў цэлым: працэсы, інструмент, абсталяванне і прыстасаванні

Капцевич, В. М. Новые материалы и технологии: пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальности 1-74 06 03 Ремонтно-обслуживающее производство в сельском хозяйстве / В. М. Капцевич, В. Р. Калиновский, В. К. Корнеева; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский государственный аграрный технический университет. — Минск: БГАТУ, 2010. — 283 с. — 180 экз. — ISBN 978-985-519-212-2 (в пер.).

Дэталі машын. Перадачы (механічныя). Пад'ёмна-транспартнае абсталяванне. Крапежныя сродкі. Змазка

Дойников, В. Б. Пособие для стропальщиков: (в вопросах и ответах) / В. Б. Дойников, Ю. П. Прохнич. — 3-е изд. — Минск: Инженерный центр ОО «БОИМ», 2010. — 227 с. — 500 экз. (1-й з-д 300). — ISBN 978-985-6811-29-9.

Инженерия поверхностного слоя деталей машин: сборник материалов II Международной научно-практической конференции, 27–28 мая 2010 г.: посвящается 85-летию со дня рождения академика О. В. Романа, 55-летию кафедры «Порошковая металлургия, сварка и технология материалов» БНТУ / [редколлегия: Б. М. Хрусталев, Ф. И. Пантелеенко, В. Ю. Блюменштейн]. — Минск: БНТУ, 2010. — 269 с. — Часть текста на английском языке. — 200 экз. — ISBN 978-985-525-407-3.

Правила устройства и безопасной эксплуатации грузоподъемных кранов: пособие по надзору и обслуживанию грузоподъемных кранов в вопросах и ответах / [составитель Е. В. Сачук]. — Минск: Инженерный центр ОО «БОИМ», 2010. — 110 с. — 500 экз. (1-й з-д 200). — ISBN 978-985-6811-28-2.

Правила устройства и безопасной эксплуатации грузоподъемных кранов: [утверждено Министерством по чрезвычайным ситуациям Республики Беларусь 03.12.04]. — 6-е изд. — Минск: ДИЭКОС, 2010. — 225 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6743-52-1.

Правила устройства и безопасной эксплуатации грузоподъемных кранов в вопросах и ответах: практическое пособие / [составитель Е. В. Сачук]. — 3-е изд., дополненное и переработанное. — Минск: Центр охраны труда и промышленной безопасности, 2010. — 58 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6915-15-7.

Горная справа. Здабыча карысных выкапняў

Правила промышленной безопасности в области газоснабжения Республики Беларусь: [утверждено Министерством по чрезвычайным ситуациям Республики Беларусь 02.02.09]: сборник нормативных правовых актов. — 2-е изд. — Минск: Центр охраны труда и промышленной безопасности, 2010. — 199 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6915-16-4.

Ваенная тэхніка

Полюшкевич, С. А. Методы шифрования и дешифрования в цифровых системах передачи: пособие: [для курсантов] / С. А. Полюшкевич, И. А. Болоткина, С. А. Лысенко; Вооруженные Силы Республики Беларусь, Военная академия Республики Беларусь. — Минск: ВА РБ, 2010. — 120 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-6961-19-2.

Справочник офицера автомобильной службы: учебное пособие для курсантов военно-технического факультета в Белорусском национальном техническом университете, а также офицеров автомобильной службы воинских частей и соединений: в 2 ч. / Белорусский национальный технический университет. — Минск: БНТУ, 2010. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-359-5.

Ч. 1 / [П. Н. Тарасенко и др.]. — 228 с. — ISBN 978-985-525-357-1.

Ч. 2 / [П. Н. Тарасенко и др.]. — 206 с. — ISBN 978-985-525-358-8.

Аўтамабільныя дарогі. Дарожнае будаўніцтва

Грицук, М. С. Основы инженерно-геологических изысканий при строительстве дорог, дорожных сооружений и аэродромов: курс лекций для студентов специальности 70 03 01 «Автомобильные дороги» / Грицук М. С.; Министерство образования Республики Беларусь, Брестский государственный технический университет. — Изд. 2-е, переработанное и дополненное. — Брест: БрГТУ, 2010. — 91 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-493-150-0.

Учреждение образования «Государственный учебный центр подготовки, переподготовки и повышения квалификации кадров «Белдорстрой»: 30 лет / Министерство транспорта и коммуникаций Республики Беларусь, Департамент «Белавтодор»; [составители: Улитин Виктор Валентинович, Ячейко Иосиф Владимирович]. — Минск: Государственный учебный центр подготовки, переподготовки и повышения квалификации кадров «Белдорстрой», 2010. — 23 с. — 300 экз.

Санітарная тэхніка. Санітарна-тэхнічныя збудаванні

Пособие по решению экологических проблем через межсекторное партнерство / [С. В. Готин и др.]; МОО «Экопроект Партнерство», «Женщины Европы за общее будущее» WECF. — Минск: Мэджик, 2010. — 50 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6473-18-3.

Проблемы водоснабжения, водоотведения и энергосбережения в западном регионе Республики Беларусь: сборник материалов международной научно-технической конференции, посвященной 65-летию Победы в Великой Отечественной войне, 22–23 апреля 2010 г. / [редколлегия: Басов С. В. и др.]. — Брест: БрГТУ, 2010. — 350 с. — Часть текста на английском языке. — 100 экз. — ISBN 978-985-493-151-7.

Наземныя сродкі транспарту (акрамя рэйкавых)

Гурский, Н. Н. Виртуальное проектирование ходовой части мобильных машин: монография / Н. Н. Гурский, Ан. М. Захарик, Ал. М. Захарик. — Минск: БНТУ, 2010. — 172 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-383-0.

Сборник норм расхода топлива и смазочных материалов для механических транспортных средств, судов, машин, механизмов и оборудования в Республике Беларусь: в 2 т. / Министерство транспорта и коммуникаций Республики Беларусь, Республиканское унитарное предприятие «Белорусский научно-ис-следовательский институт транспорта «Транстехника»; [разработчики: Жук И. В. и др.]. — Изд. 13-е, переработанное и дополненное. — Минск: БелНИИТ «Транстехника», 2010. — 400 экз.

Т. 1. — 183 с.

Т. 2. — 294 с.

Цяга цягнікоў на чыгунках

Сенько, В. И. Информационные модели в управлении вагонными парками / В. И. Сенько, Е. П. Гурский; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта. — Гомель: БГУТ, 2010. — 296 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-468-688-2 (в пер.).

Авіяцыя і касманаўтыка. Лятальныя апараты. Ракетная і касмічная тэхніка

Степан Константинович Грибенчук: к 70-летию со дня рождения / [авторы-составители: З. А. Грибенчук, Н. Е. Ильницкая, Г. С. Томашевич]. — Брест: Брестская типография, 2010. — 31 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-524-055-7.

Лясная гаспадарка. Лесаводства

Край лясны – Стаўбцоўшчына / [Міністэрства лясной гаспадаркі Рэспублікі Беларусь, Мінская вытворчае лесагаспадарчае аб'яднанне, дзяржаўная доследная лесагаспадарчая ўстанова] «Стаўбцоўскі доследны лясгас»; [укладанне і пераклад Алеся Камароўскага; рэдактар Міраслава Сульдзіна]. — Мінск: Рыфтур, 2010. — 128 с. — 500 экз.

Леса и лесное хозяйство Беларуси = Forest and forestry of Belarus: справочно-информационные материалы / Министерство лесного хозяйства Республики Беларусь; [составитель Новицкая Ружена Евгеньевна ; переводчик Н. Побирушко; фото Р. Новицкой и др.]. — Минск: Редакция журнала «Лесное и охотничье хозяйство», 2010. — 28 с. — Текст параллельно на русском и английском языках. — 600 экз. — ISBN 978-985-90189-4-7.

Справочник лесовода / Министерство лесного хозяйства Республики Беларусь. — Минск: Редакция журнала «Лесное и охотничье хозяйство», 2010. — 43 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-90189-5-4.

«Устойчивое управление лесами и рациональное лесопользование», международная научно-практическая конференция (2010; Минск). Международная научно-практическая конференция «Устойчивое управление лесами и рациональное лесопользование», 18–21 мая 2010 г., Минск: материалы конференции: в 2 кн. / [редколлегия: Л. Н. Рожков, О. А. Атрощенко, Н. П. Вырко]. — Минск: БГТУ, 2010. — 120 экз. — ISBN 978-985-434-983-1.

Кн. 1. — 385 с. — Часть текста на английском языке. — ISBN 978-985-434-984-8.

Кн. 2. — С. 387–741 — ISBN 978-985-434-985-5.

Сельская гаспадарка Арганізацыя і кіраванне сельскагаспадарчай вытворчасцю

Андрушь, В. Г. Охрана труда: учебно-методический комплекс для студентов высших учебных заведений группы специальностей 74 06 Агроинженерия / В. Г. Андрушь, А. И. Федорчук, Л. В. Мисун; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский государственный аграрный технический университет, Кафедра безопасности жизнедеятельности. — Минск: БГАТУ, 2010. — 290 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-519-222-1.

Дегтяревич, И. И. Организационно-экономические основы функционирования рапсопродуктового подкомплекса АПК : монография / И. И. Дегтяревич, Л. А. Бондарович; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Гродненский государственный аграрный университет. — Гродно: ГрГАУ, 2010. — 153 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6784-72-2.

Ильина, З. М. Конкурентоспособность продукции и продовольственная безопасность. Теоретические и практические аспекты / З. М. Ильина, Н. Н. Батова. — Минск: Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси, 2010. — 119 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-6925-45-3.

Методические рекомендации по совершенствованию правового обеспечения регулирования качества сельскохозяйственной продукции / [П. В. Расторгуев и др.]; Республиканское научное унитарное предприятие «Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси». — Минск: Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси, 2010. — 35 с. — 140 экз. — ISBN 978-985-6925-42-2.

Механизация хозяйств: новая задача для сельского хозяйства в странах Европы и Центральной Азии с низким и средним уровнем дохода населения: региональный обзор: рабочий доклад Всемирного банка № 53318-SAS / [The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank]. — Минск, 2010. — XIII, 85 с. — 150 экз.

Farm mechanization: a new challenge for agriculture in low and middle income countries of Europe and Central Asia: regional review: World Bank working paper № 53318-SAS / [The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank]. — Мінск, 2010. — XII, 70 с. — На англійскай мове. — 150 экз.

Механізацыя гаспадарак: новая задача для сельскай гаспадаркі ў краінах Еўропы і Цэнтральнай Азіі з нізкім і сярэднім узроўнем даходу насельніцтва

Сельскагаспадарчыя пабудовы і збудаванні (эксплуатацыя і абсталяванне)

Самые урожайные теплицы по-умному / [автор-составитель Николай Владимирович Беляев]. — Минск: Харвест, 2010. — 191 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-16-3405-3 (в пер.).

Сельскагаспадарчыя машыны і прылады. Сельскагаспадарчае абсталяванне

4588. Современная сельскохозяйственная техника: исследование, проектирование, применение: материалы международной научно-практической конференции (Минск, 26–28 мая 2010 г.): в 2 ч. / [под редакцией: В. Н. Дашков, Т. А. Непарко]. — Минск: БГАТУ, 2010. — ISBN 978-985-519-244-3.

Ч. 1. — 2010. — 239 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-519-242-9.

Топ-10

Магазин "Кніжны салон", г. Минск

Книги белорусских издательств

1. Полоцкое Радование: Свято-Евфросиниевские Торжества 1910 года. — Полоцк: Спасо-Евфросиниевский женский монастырь в г. Полоцке Полоцкой епархии Белорусской Православной Церкви, 2010
2. Іван Шамякін. Збор твораў. У 23 т. Т. 1. Апавяданні, 1944-1951. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2010
3. Максім Танк. Збор твораў. У 13 т. Т. 10. Дзённікі (1960-1994). — Мінск: Беларуская навука, 2010
4. Ніл Гілевіч. І чую я голас..: выбраныя вершы, 1954-2008. — Мінск: ПРО ХРИСТО, 2009
5. Генадзь Бураўкін. Лісты да запатрабавання. — Мінск: Кнігазбор, 2010
6. Уладзімір Някляеў. Выбраныя творы. — Мінск: Кнігазбор, 2010
7. Юлия Чернявская. Белорусы от «тутэйшых» — к нации. — Минск: ФУАинформ, 2010
8. Адам Мальдзіс, Армэн Сардараў. Даўняя Беларусь: 3 настальгіяй аб мінулым. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2010
9. Уладзімір Ліхадзедаў. Юльюш Славацкі на паштоўках канца XIX — пачатку XX стагоддзя. — Мінск: Тэхналогія, 2009
10. Владимир Счастный. Художники Парижской школы из Беларуси. — Минск: Четыре четверти, 2010

Книги российских издательств

1. Рыгор Бородулин. Перакуленае / Опрокинутое / На руссском и белорусском языках. — Москва: Время, 2010
2. Владимир Набоков. Лаура и ее оригинал. — Санкт-Петербург: Азбука-классика, 2010
3. Давид Самойлов. Счастье ремесла: Избранные стихотворения. — Москва: Время, 2010
4. Андрей Вознесенский. Дайте мне договорить! — Москва: Эксмо, 2010
5. Валерий Золотухин. Секрет Высоцкого. — Москва: Алгоритм; Ростов-на-Дону: Феникс, 2010
6. Олег Дорман. Подстрочник. Жизнь Лилианны Лунгиной, рассказанная ею в фильме Олега Дормана. — Москва: Астрель: CORPUS, 2010
7. Семен Букчин. Влас Дорошевич. Судьба фельетониста. — Москва: Аграф, 2010
8. Юнна Мориц. По закону — привет почтальону. — Москва: Время, 2008
9. Джон Стейнбек. Легенды о короле Артуре и рыцарях Круглого Стола. — Москва: Эксмо, 2010
10. Жозе Сарамаго. Слепота. — Москва: Эксмо; Санкт-Петербург: Домино, 2010

Топ-10

Магазин «Книги», г. Слоним

Книги белорусских издательств

1. Слоним: фотаальбом. — Минск: Беларусь, 2008
2. Арфаграфічны слоўнік беларускай мовы. Новыя правілы беларускага правапісу. — Мінск: Современная школа, 2010
3. Весь школьный курс в таблицах. — Минск: Современная школа, 2009
4. Сказки весёлой семейки: сказки. — Минск: Минская фабрика цветной печати, 2009
5. Централизованное тестирование: сборник тестов 2010 год. — Минск: Аверсэв, 2010
6. Хрестоматия для детей 6-10 лет. — Минск: Юнипресс, 2008
7. Настольная книга для молодой мамы. — Минск: Книжный дом, 2008
8. Беларускія казкі. — Мінск: Парадокс, 2008
9. Беларусь. Памятники архитектуры. — Минск: Герменаненко, 2009
10. Атлас автомобильных дорог. — Минск: Тривиум, 2009

Книги российских издательств

1. Дэн Браун. Утраченный символ. — Москва: АСТ, 2009
2. Исторический роман: серия. — Москва: Эксмо, 2009
3. Домашние заготовки. — Москва: Эксмо, 2010
4. Борис Пастернак. Доктор Живаго. — Москва: Эксмо, 2010
5. Александр Свияш. Уроки судьбы. — Москва: АСТ, 2010
6. Дарья Донцова. Ночная жизнь моей свекрови. — Москва: Эксмо, 2010
7. Андрей Курпатов. Открытие психологии. — Москва: ОЛМА, 2009
8. Пауло Коэльо. Алхимик. — Москва: АСТ, 2009
9. Узнай мир: серия. — Санкт-Петербург: БКК, 2008
10. Самовар: серия. — Москва: Теремок, 2010

Угнаенні. Стымуляцыя росту раслін. Роставыя рэчывы

Применение удобрений жидких комплексных с хелатными формами микроэлементов под сельскохозяйственные культуры: (рекомендации) / [Г. В. Пироговская и др.]; РУП «Институт почвоведения и агрохимии», ОАО «Гомельский химический завод». — Минск, 2010. — 40 с. — 200 экз.

Пашкоджанні раслін. Шкоднікі і хваробы раслін. Абарона раслін

Возделывание сельскохозяйственных культур в условиях хлоридно-натриевого загрязнения почв: (рекомендации) / [С. Е. Головатый и др.]; Национальная академия наук Беларуси, РУП «Институт почвоведения и агрохимии». — Минск, 2010. — 27 с. — 100 экз.

Проблемы сорной растительности и методы борьбы с ней = Weed vegetation problems and methods of its control: тезисы докладов международной научно-практической конференции, посвященной памяти Николая Ивановича Протасова и Кузьмы Платоновича Паденова (Минск – Прилуки, 22–25 февраля 2010 г.) / [редколлегия: С. В. Сорока (главный редактор) и др.]. — Несвиж: Несвижская укрупненная типография, 2010. — 191 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — Часть текста на английском языке. — 250 экз.

Паляводства. Палявыя культуры і іх вытворчасць

Система удобрения озимых зерновых культур при возделывании на дерново-подзолистых почвах: (рекомендации) / [В. В. Лапа и др.]; РУП «Институт почвоведения и агрохимии». — Минск, 2010. — 30 с. — 200 экз.

Агульная жывёлагадоўля. Развядзенне млекакормячых жывёл і птушак. Жывёлагадоўля

Комплекс мер по интенсификации и повышению эффективности свиноводства с целью обеспечения конкурентоспособности отрасли / [А. В. Горбатовский и др.]; Республиканское научное унитарное предприятие «Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси». — Минск: Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси, 2010. — 75 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6925-44-6.

Технологическое сопровождение животноводства: новые технологии: практическое пособие / [Н. А. Попков и др.]; Национальная академия наук Беларуси, РУП «Научно-практический центр Национальной академии наук Беларуси по животноводству». — Жодино: НПЦ НАН Беларуси по животноводству, 2010. — 490 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-90057-9-4 (в пер.).

Развядзенне і ўтрымманне насякомых

Круковский, В. П. О пчелах без секретов / В. П. Круковский. — Минск: Красико-Принт, 2010. — 79 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-405-572-5.

Паляванне

Хандогий, А. В. Биология охотничьих видов животных: учебное пособие для учащихся учреждений, обеспечивающих получение профессионально-технического образования по учебной специальности «Лесное хозяйство» / А. В. Хандогий, В. А. Цинкевич. — Минск: Вышэйшая школа, 2010. — 207 с. + 1 электронно-оптический диск (CD-R). — ISBN 978-985-06-1829-0 (в пер.).

Рыбаводства

Кончиц, В. В. Биологические основы выращивания черного амура в условиях Беларуси / В. В. Кончиц, В. Б. Сазанов; Республиканское дочернее унитарное предприятие «Институт рыбного хозяйства» Республиканского унитарного предприятия «Научно-практический центр Национальной академии наук Беларуси по животноводству». — Минск: Институт рыбного хозяйства, 2010. — 125 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-90217-1-8.

Харчаванне. Гатаванне ежы. Посуд

Бучкина, Л. И. Домашнее консервирование / Л. И. Бучкина. — Изд. 3-е. — Минск: Красико-Принт, 2010. — 95 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-405-580-0.

Золотая кулинарная книга. — Минск: Харвест, 2010. — 1103 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-13-2631-6 (в пер.).

Плов. — Минск: Харвест, 2010. — 35 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-6363-3.

Сборник рецептур блюд и кулинарных изделий для предприятий общественного питания всех форм собственности / ООО «Научно-информационный центр – БАК»; [разработчики: Вержбицкая В. Д., Корольчик Т. А.]. — Минск: НИЦ-БАК, 2010. — 694 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6842-16-3.

Суши. — Минск: Харвест, 2010. — 35 с. — 7000 экз. — ISBN 978-985-16-6364-0.

У вас гости! Великолепные угощения за 5 минут. — Минск: Харвест, 2010. — 35 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-6365-7.

Тэлекамунікацыя і дыстанцыйнае кіраванне (арганізацыя і эксплуатацыя)

Бизнес & Гомель, 2010: областной телефонный информационный каталог / [ГООО «Спейс-График»; главный редактор: Соловьева Г. В.; составители: Лизунова К. П. и др.]. — Гомель: Спейс-График, 2010. — 339 с. — 5000 экз.

Бизнес-Экспорт, 2010 = Business-Export, 2010: телефонный справочник / [составители: Андриевец Н. А. и др.; перевод: А. Б. Делендик]. — Минск: Бизнес-Информ, 2010. — 329 с. — Часть текста параллельно на английском и русском языках. — 1000 экз. — ISBN 978-985-90221-1-1.

Воложин: телефонный справочник, 2010 / РУП «Белтелеком». — Минск: Типография Макарова и К, 2010. — 387 с. — 3500 экз. — ISBN 978-985-6818-32-8.

г. Жодино, 2010: телефонный справочник / [РУП «Белтелеком»; составитель И. С. Задвинская]. — Минск: ЭтернаПресс, 2010. — 297 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-90119-7-9 (в пер.).

г. Лельчицы и Лельчицкий район: телефонный справочник: [по состоянию на 1 марта 2010 г. / РУП «Белтелеком»; составитель И. С. Задвинская]. — Минск: ЭтернаПресс, 2010. — 122 с. — 4000 экз. — ISBN 978-985-90119-9-3.

Национальная академия наук Беларуси. Телефонный справочник / Национальная академия наук Беларуси. — Минск: Беларуская навука, 2010. — 183 с. — 1000 экз.

Правила по охране труда при выполнении работ на объектах телефонной, телеграфной связи и передачи данных: [утверждено Министерством связи и информатизации Республики Беларусь 10.11.09]. — Минск, 2010. — 24 с. — 1040 экз.

Транспарт. Арганізацыя і кіраванне рухам. Паштовая сувязь

Forwarder, 2010: справочник экспедитора и перевозчика / Министерство транспорта и коммуникаций Республики Беларусь, Ассоциация международных экспедиторов и логистики «БАМЭ»; [составители: Н. В. Горбанева и др.; под редакцией Н. В. Горбеля]. — Минск: Курсы повышения квалификации кадров «БАМЭ-Экспедитор»: Артия Групп, 2010. — 159 с. — 2300 экз. (1-й з-д 500). — ISBN 978-985-6813-12-5 (Курсы повышения квалификации кадров «БАМЭ-Экспедитор»). — ISBN 978-985-68-93-25-7 (Артия Групп).

Дарожны (бязрэйкавы) транспарт

Бершадский, В. Ф. Основы управления механическими транспортными средствами и безопасность движения: учебник для учащихся учреждений, обеспечивающих получение среднего специального профессионально-технического образования / В. Ф. Бершадский, Н. И. Дудко, В. И. Дудко. — 4-е изд. — Минск: Амалфея, 2010. — 457 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-441-854-4.

Ивуть, Р. Б. Экономика автомобильного транспорта: учебно-методическое пособие: [для студентов]: в 2 ч. / Р. Б. Ивуть; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Экономика и управление на транспорте». — Минск: БНТУ, 2007–2010. — ISBN 978-985-479-503-4 (в пер.).

Ч. 2. — 2010. — 273 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-525-005-1.

Карбанович, И. И. Международные автомобильные перевозки: учебное пособие по курсу «Организация и выполнение перевозок грузов и пассажиров в международном автомобильном сообщении» / И. И. Карбанович. — Минск: Курсы повышения квалификации кадров «БАМЭ-Экспедитор»: Артия Групп, 2010. — 349 с. — 4000 экз. — ISBN 978-985-6813-11-8 (Курсы повышения квалификации кадров «БАМЭ-Экспедитор»). — ISBN 978-985-6893-24-0 (Артия Групп).

Рэйкавы транспарт. Чыгуначны рух

Кушнеров, Д. Н. Налогообложение организаций Белорусской железной дороги: учебно-методическое пособие: [для студентов и слушателей ИПК] / Д. Н. Кушнеров; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Институт повышения квалификации и переподготовки руководителей и специалистов транспортного комплекса Республики Беларусь, Кафедра «Бухгалтерский учет, анализ и аудит». — Гомель: БГУТ, 2010. — 94 с. — 350 экз. — ISBN 978-985-468-702-5.

Арганізацыя вытворчасці. Кіраванне

Витун, С. Е. Финансы предприятий: пособие по одноименному курсу для студентов специальности 1-25 01 04 – Финансы и кредит / С. Е. Витун, А. И. Чигрина; Министерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный университет им. Янки Купалы. — Гродно: ГрГУ, 2010. — 305 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-515-276-8.

Павлов, А. М. Финансы предприятия: курс лекций по одноименной дисциплине для студентов экономических специальностей дневной и заочной форм обучения / А. М. Павлов; Министерство образования Республики Беларусь, Гомельский государственный технический университет им. П. О. Сухого, Кафедра «Экономика». — Гомель: ГГТУ, 2010. — 64 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-420-944-9.

Русак, Е. Г. Экономический анализ: справочное пособие для подготовки к экзаменам / [Русак Елена Григорьевна]. — Минск: Попурри, 2010. — 32 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 3500 экз. — ISBN 978-985-15-1046-3.

Самойлов, М. В. Производственные технологии: ответы на экзаменационные вопросы: [для студентов вузов] / М. В. Самойлов, Н. Г. Сычев. — Минск: ТетраСистемс, 2010. — 191 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-536-044-6.

Сысоев, И. П. Организация оплаты и нормирование труда: курс лекций для студентов экономических специальностей / Сысоев И. П.; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный технологический университет. — Витебск: ВГТУ, 2010. — 106 с. — 95 экз. — ISBN 978-985-481-170-3.

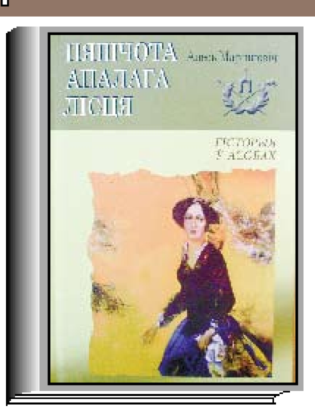
Швайба, Д. Н. Социальная сфера промышленного предприятия как поле реализации социальной ответственности бизнеса / Д. Н. Швайба. — Минск: З. Колас, 2010. — 102 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6783-89-3 (в пер.).

Экономика организаций торговли: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по специальностям «Коммерческая деятельность», «Бухгалтерский учет, анализ и аудит», «Товароведение и экспертиза товаров» / [Р. П. Валевич и др.]; под редакцией Р. П. Валевич, Г. А. Давыдовой. — Минск: БГЭУ, 2010. — 671 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-484-662-0 (в пер.).

Якимов, А. И. Технология имитационного моделирования систем управления промышленных предприятий: монография / А. И. Якимов. — Могилев: Белорусско-Российский университет, 2010. — 303 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-492-072-6.

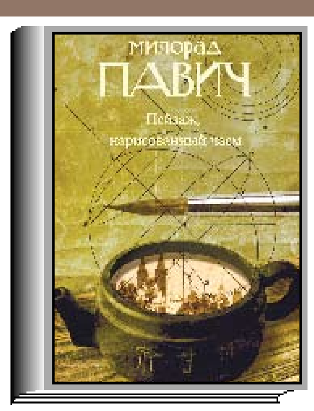
Пад вокладкай

1. Деон, М. Высший круг: роман / Мишель Деон; пер. с фр. Е. В. Колодочкиной. — Минск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 200 с.

Чарговая кніга серыі "Бібліятэка сусветнай літаратуры" — раман французскага пісьменніка Мішэля Дэона, у якім апавядаецца з аднаго боку ўсім знаёмая гісторыя. Не маючы грошай і моцных сувязей, юнак стараецца трапіць у "вышэйшы круг" амерыканскага грамадства. Каханне да бразільянкі і сувязі з яе ўплывовымі сябрамі аказваюцца ненадзейнымі прыступкамі да здзяйснення мары. Але аўтар не спыняецца на лёсе аднаго чалавека, ён выходзіць на больш шырокія абагульненні, і, параўноўваючы свайго героя з гётэўскім Фаўстам, сцвярджае: "Кожны малады чалавек — гэта Фаўст, які не ведае сябе, і калі ён прадае душу Д'яблу, то толькі таму, што яшчэ не спасцігў, што на гэтай здзелцы яго падманула".

2. Марціновіч, А. А. Пяшчота апалага лісця: эсэ, нарысы / Алесь Марціновіч. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2010. — 334 с.

Героямі мастацка-дакументальных нарысаў і эсэ, што ўвайшлі ў новую кнігу Алеся Марціновіча, з'яўляюцца рэальныя гістарычныя асобы. Соф'я Гальшанская, Францыск Скарына, Антоній Тызенгаўз, Бранiслаў Пілсудскі і многія іншыя постаці нашай гісторыі на старонках гэтай кнігі кахаюць, прагнуць улады, ліюць слёзы радасці і перажываюць нясцерпныя пакуты на фоне лёсавызначальных падзей у грамадстве. Кніга — добры праўдзівы пра цяг гісторыі ў асобах, якую Алесь Андрэевіч даўно ўжо піша.

3. Гісторыя беларускай літаратуры XI — XIX стагоддзяў. У 2 т. Т. 1. Даўняя літаратура: XI — першая палова XVIII стагоддзя — 3-е выд., выпраўленае. — Мінск: Беларуская навука, 2010. — 910 с.

Літаратурны працэс — з'ява дынамічная. І гэтую дынаміку як нельга лепш можна прасачыць, назіраючы за развіццём і станаўленнем нацыянальнай літаратуры з самага пачатку яе зараджэння. У той жа час феномен многіх выдатных помнікаў нашай літаратуры ў тым, што іх аўтар звяртаўся не толькі да сваіх сучаснікаў, але і да нашчадкаў, паслядоўнікаў. Дадзеная кніга — добры штуршок да развагі і назіранняў не толькі для спецыялістаў-гісторыкаў літаратуры, але і для ўсіх аматараў краснага пісьменства.

4. Голдинг, Уильям Повелитель мух / Уильям Голдинг. — Москва: АСТ, 2010. — 253 с.

Назва кнігі "Уладар мух" — літаральны пераклад са старажытнаяўрэйскай мовы імені язычніцкага бога Вельзевула, чый вобраз у хрысціянстве суадносіцца з Д'яблам. Дэбютны раман-антыутопія лаўрэата Нобелеўскай прэміі Уільяма Голдынга па версіі часопіса "Time" увайшоў у лік 100 лепшых раманаў на англійскай мове з 1923 года. Рэальнасць твора заснавана на ўспамінах аўтара пра вайну, яна ператвараецца ў алегорыю пераўвасаблення характару і сутнасці чалавека. У рамане фіксуецца пераход хлопчыкаў са стану адноснай нявіннасці ў настрой помслівага варварства. Несумненна моцны вобраз самога Уладара мух — галавы забітай свінні.

5. Павич, Милорад. Пейзаж, нарисованный чаем / Милорад Павич. — Санкт-Петербург: Амфора, 2010. — 476 с.

Раман сербскага і югаслаўскага паэта і пісьменніка, постмадэрніста і прыхільніка магічнага рэалізму Мілорада Павіча, які пайшоў з жыцця ў 2009 годзе, як сапраўдны постмадэрновы тэкст можна чытаць і па гарызанталі, і па вертыкалі. Гэты твор часта называюць напісаным для аматараў красвордаў, створаным у форме нелінейнай прозы, раяць успрымаць яго як гіпертэкст (з мноствам спасылак, алюзій, рэмінісцэнцый). Як там ні было б, якасная проза Павіча даўно стала прыкладам для паслядоўнікаў і прадметам захаплення і павагі для чытачоў.

З кнігамі знаёміла Марына ВЕСЯЛУХА.
Водгукі дасылайце на электронны адрас аўтара: himarina@tut.by

Главы из романа

ВОТ Я ВСЯ — Я ПРАЗДНИК, или КАРУСЕЛЬ ДЛЯ ЛОХОВ

(роман для высоколобых почти без убийств)

Достойны ль вожди этих глаз на Майдане?
(Из письма студентки)

Станислав Бондаренко родился в 1954 году на Днепропетровщине. Окончил филологический факультет Киевского государственного университета им. Т. Шевченко. Участвовал в диссидентском движении Украины. Известный публицист, писатель, поэт, лауреат ряда литературных премий и званий. С августа 2010 года – заместитель главного редактора газеты «Літературна Україна». Автор 17 книг. Роман С. Бондаренко «Вот я вся – я праздник» увидел свет совсем недавно, но уже выдержал в Украине два издания и заслужил премию «Коронация слова». Отрывок из этого неординарного произведения предлагаем читателям приложения «Кніжны свет».

Отдел литературы еженедельника «Літаратура і мастацтва»

Станислав БОНДАРЕНКО

"ГУЛАГа ЛУГ", или Собор из выдохов

Гораздо позже первых ласточек прилетели в Украину последние политзеки. А Григорий, которого на Колыме все звали коротко — Григ, летел через весь СССР, кажется, последним. Он оставил там свои 10 лет и друзей.
(Из газет)

Подмороженный звонкий воздух аэродрома подсказал поиграть в давнюю лагерную игру: кто лучше выдохнет из себя четкий предмет-абрис. Выдохнуть, скажем, церковь выходило у многих, а вот чтобы над той церковью или собором вырисовался еще и крест — это удавалось лишь Григу. Даже пастухов-надзирателей завораживало, когда над "дикою площиною" лагеря на мгновение зависал в воздухе храм. Но сегодня у Грига ничего не выдувалось — похоже, в это колымское утро мороза еще не доставало. Или сил, или свидетелей? "Ми зводили свій храм без дотику руки", как писала одна поэтесса, но слишком уж летучий и непрочный этот храм.

Когда самолет взлетал, показалось, что в салоне он один. Де-жа-вю? Или, как говорил друг, "дер-жа-вю", имея в виду государство, которое уже зашаталось на своих имперско-неуверенных ногах. Возможно, другие пассажиры просто опоздали на рейс или на новую жизнь? А может, другие места заняты невидимыми душами тех, кто остался здесь навсегда, но рвется в Украину? Вообще, не на тот ли свет взвился этот самолетик? Нет — он домой, и обязательно приземлится. Он — к дому, которого уже давно не было, в Украину, которой еще нет.

Однако всё в норме, и пассажиры тоже на местах: просто во время взлёта их повдавливало в глубины кресел. Чтобы как-то согреть пространство и душу, Григ достал из нагрудного кармана куцый листик и углубился в чтение. Этот текст исчезнувшего друга Михаила Мена он уже знал. Каждую строку тут можно читать не только слева направо, но и наоборот. Вот так и приступил — упиваясь пьянящим наслаждением от чувства слова, каждого его сустава — начиная с приставки и корня до суффикса и окончания:

Щодень — не дощ,
Щоденно он — не-дощ:
Посуха. Ах, усоп
Тут
І лопух у полі!
ГУЛАГа луг,
І ловимо ми волі
Щоночно он, щонощ...
Бо... щоб
Сатрап партАс
І бос ото собі
(І
Моробос!) СОБОРОМ
Счёл подихи до площ,
І ловкокволій*
Боліло б,
Що ми мощь
Катована... Во! Так?!

...Катил літак, катил! Лі-так?
Катил літак...
А тіл, а тіл валки ти клав — літа, літа..
А мило Колима
А те лихо хилита...
А во суча Чусова!..
А во суть Стусова !**
Літак катил, ого, літак катил:
Літа, літа літав — а тіл, а тіл!.. А тіл
Нема тут... Амен.
Нема з/к? Екзамен...

Эти палиндромы являлись политзеку Мену обычно во сне. . .

* Некоторые политзеки называли „ловкокволою" страну-империю (СССР), многие жители которой принимали нормы, противоречащие даже ее Конституции.

**Поэт Васыль Стус, как и Григ, ссылку отбывал на Колыме, откуда и возвращается последний. Затем Стус был узником ГУЛАГа возле реки Чусовой, где и погиб в 1985 году.

АВВА САВВА

Так же, как сейчас летел Григ через всю империю, на запад, в Украину, почти полвека назад его отец выбирался из Европы Западной в обратном направлении — к востоку, в свою Украину и к своему Григорку, которого тогда еще не было. Но не долго продвигался, ибо иссякли отнятые концлагерем силы. Особенно в сравнении с силами откормленных немецких овчарок и их солдафонистых дрессировщиков.

Сперва подбодрила-выручила река, хоть и была слишком узкая и мелкая, чтобы на той стороне псы долго отыскивали его след. Собаки уже лаяли где-то вблизи, когда он, вопреки известной истине, вступил во второй раз в одну и ту же реку — вода здесь делала такой выкрутас, как, скажем, Росава на Киевщине, где ее трижды на протяжении часа езды преодолевают по мостам автомобили. Савва, собственно, не вступил — вполз. Но на своём пластунском пути сумел столкнуть в воду — руками, да и подбородком — солидную колоду, а уже в воде отгрызть камышовую трубку. Держа колоду за культю ветки, как козу за рог, он повел ее посреди реки — по течению, а не к другому берегу. Иногда дно исчезало из-под ног, тогда он пытался направить свою "козу" ближе к берегу, прячась под ней, а то и под водой.

Еще вползая в реку, правым глазом заметил, что выше по течению, метров через четыреста, повис мост, — может, те людоловы направятся к противоположному берегу, чтоб уж там собаки разнюхивали следы? Ага, не так глупы эти вермахтюки: минут через десять Савва из воды услышал гневное рычание овчарок, недовольных тем, что след прерывала река. Куда теперь?

Они ринулись не в сторону моста, а в сторону Саввы, сначала решив выяснить, не возобновятся ли тут, по течению, следы. У него оставался единственный способ — давний казацкий: зажав камышовую трубку губами, ушел под воду...

Почему-то пришло в голову: не отпустить ли от себя колоду, которая так хорошо прикрывала его от берега и была почти крепостью? Отпустил, потому что сработала интуиция, которой доверял, как самому верному другу и советчику. Колода-коза двигалась по течению приблизительно в том же темпе, но уже без него. Он, тоже колодой, но торчащей в воде, как затопленный деревянный "журавель", вместе с камнем исчез из видимого мира — в надежде выжить и вернуться, когда мир этот станет хоть немного доступней. Через несколько минут сквозь воду услышал, как колоду расстреливают, — это было похоже на неистовый собачий лай. Автоматы били больше под колоду, а когда пули вгрызались в нее, то козе-колоде было безразлично, словно она знала, что под нею сейчас никого нет. Насколько всё же немецкая лежащая колода человечнее нацистского ходячего солдата!

...Грига тряхнуло: открыв глаза, понял, что это не самолет бросало, а лишь он сам вздрогнул в пропасти воспоминаний. Подумал: хорошо, что отцу выпала всё же вода не Колымы, а какой-то гораздо более теплой европейской речушки.

Размытое сквозь воду пятно солнца уже совсем смылось в небе, смылилось скользким куском последнего мыла. Савва медленно двигался под водой, возможно, параллельным с колодой курсом, но чувствовал, что его не просто тошнит — желудок, который за последние дни видел только эту речную воду и стебель камыша, даже забыл уже о голоде. Почувствовалось еще и бессилие, отнимавшее жизнь. Но разве смерть наступает сразу после того, как она отступила? Нужно что-то...

Опять увидел верную подругу-колоду, которая теперь во второй раз прикрывала от ближнего берега, а та же ее культя была надежной рукой преданного друга, хоть и расстрелянного из автоматов. Дальше провал — в памяти, в сознании. Последним из того, что он успел увидеть, были берег и дерево, похожее на нашу вербу...

Он поднял тяжёлые веки и заметил крест на стене. Савва лежал в кровати на простыне, о существовании чего вообще забыл. Он осознавал немного: понимал, что еще живой, что находится где-то в Германии. По-видимому, в монастыре: так подсказывал негромкий отголосок церковного звона. Знал, что за окном был 1944 год, и продолжалась война. А еще заметил, что чисто выбрит и помыт. На столике стояла еда. Савва из последних сил пожевал чего-то и затем снова уснул. Или впал в забытье?

Сколько спал, тоже неизвестно. В углу горела свеча: уже, стало быть, вечер или ночь, еще, похоже, осень. Он проснулся от прикосновений. Чьи-то теплые и нежные руки гладили его тело — грудь, живот — и постепенно спускались ниже. Через мгновение его рот заслонили пышущие жаром губы, и к телу прижалось горячее женское.

Она была часа два и потом тихо и устало ушла, нежно-благодарно оглядываясь. Им овладело смятение от этой неслыханной нежности, от которой только что дрожало все тело, от этих будоражащих колебаний тел и сознания, от щемящей боли, а еще — от неизъяснимого юношеского страха.

Вырисовывалось в памяти, если это ему не приснилось, что сюда его перевезли, кажется, на какой-то арбе, засыпав душистым сеном. Это невероятное счастье во всех отношениях! И значит, после реки ни на одной из дорог не осталось его следов. Неужели это сделали женщины-монахини? Может, его держат, ожидая прихода гестапо или лагерных надзирателей? Почему тогда кровать, простыни, такая тихость и уют? Да и прошло уже, видно, несколько суток.

Савва был безгранично благодарен этой девушке, этой синеокой монахине. Значит, немецкий Бог тоже против Гитлера! Она нежно шептала "Авва гутн", и Савва далеко не сразу понял, что "авва" — это он, что это так было воспринято его собственное имя, как будто он — святой, — наверняка она просто не расслышала первой буквы.

А если вдруг Савва выживет каким-то чудом и найдет свою Катрусю — как тогда смотреть ей в глаза? Лучше не думать — на это нет сил. Все — сон и забытье.

Григ вспомнил, как в юности, узнав обо всём от одного родственника — Василия Петровича, тайком ревновал отца к тем немецким монахиням-чертовкам. Но, с другой стороны, без них и сам Григ никогда бы не появился на свет, потому что батя не вернулся бы. Да и маму отец любил по-настоящему.

Григ натолкнулся рукой на чужое "золото" в собственном кармане, и всплыло в памяти, как нелепо погиб ветеран не только Колымы, но и большой войны, штрафбатовец, орденоносец Михаил, которого называли коротко — Мен. Он звал и Грига идти в метель колядовать к одной женщине-украинке, муж которой когда-то утонул в Колыме. С Меном были еще двое спутников — они вместе собрались преодолеть семь километров к райцентру. Кашель Мена, добытый в шахте, слился с метелью, как и все его тело. Остался лишь его орден.

Вообще, есть ли честное зеркало хоть где-то в наших краях, в которых привыкли к другому, кривому?.. Он снова углубился в строки исчезнувшего Мена, надеясь хоть с опозданием выяснить причину его смерти:

...А мило, Колима,
А мило, Колима, –
"У-у» крізь зірку-у...
І
Амену нема,
Тут
Амену не-ма.
А — криза зирка!..

. . .Ан зире там Материзна*
(І на куш ошукані)...
Он, зіпнися!.. Я — син! Пізно?..**
А на кущі шукана
Он зир ти, тризно!..

*То же, что и Отчизна (укр.)

*Подымись с колен! Я сын твой… Или уже поздно? (укр.)

Но почему у Мена так написано? То, что где-то зырит "материзна", легко понять, но почему — тризна, да еще и на кусте искомая? Он опять вчитывался в строки, надеясь выловить из текста причину смерти их автора, отражение правды исчезновения, закодированное предвидение событий.

Григ поневоле примерял этот текст на эпизоды не таких уж и частых общений с Меном в последний год перед его уходом. Всплыло в памяти, как однажды вечером Мен привез на санках похожий на посылку ящик и попросил разрешения спрятать на какие-то сутки во дворе домика, который снимал Григ вместе с Сольвейг. Мен даже попросил, чтобы Григ возвращался в дом, к уже смертельно больной Сольвейг, а он, мол, сам во дворе спрячет этот тяжелый вещдок, чтобы Григ и не знал, где именно. По глубине следа саней, который быстро заносило снегом, Григ понял, что в ящике что-то тяжелое, но не спрашивал, что именно, раз уж Мен сам не хотел говорить. А Михаил объяснил, что так будет лучше для всех.

Теперь ясно, что Мен хотел, чтобы на всякий случай Григ о ящике ничего не знал, а на другой "всякий случай" — чтоб частично был все-таки в курсе.

Примерно через двое суток Мен сообщил, что все солидно, и вещдок он уже забрал со двора в другое надежное место. А вскоре не стало непостижимой Григовой Сольвейг — самого дорогого человека в мире, официально второй жены, хоть на самом деле — первой и единственной, ибо та, что значилась в документах первой, оказалась нулевой. На время он забыл не то, что о ящике, но и о самом Мене, который почему-то тоже не напоминал о себе.

Теперь нет сомнений, что в ящике было золото. Килограммов, по-видимому, тридцать. Но почему, зачем и к чему? Откуда у старого политзека, почти ровесника отца Грига, такое сокровище?

Они работали в разных забоях и бригадах. Мен добывал для СССР золото в ударной комбригаде, которая должна была его "воспитывать". Может, Мен вошел в долю с кем-то из ребят, и они наладили тайный канал вывоза золота с Колымы? Возможно, именно так Мен хотел отомстить советской власти за то, что вместе с "золотом" добытых кровью орденов наградили его и этой казенно-смертельной добычей адского золота? Нет, такую версию Григ отверг — по двум причинам. Первая: даже простаки, шакалы, кидалы и каталы-картёжники хорошо знали, что нелегально золото вывезти с Колымы практически невозможно. Вынести из шахты в чем-нибудь на себе или в себе немного сырья еще получится. Но дальше... Тем более, зачем такой риск солидному Мену, когда ему где-то на горизонте уже маячила свобода?

Вторая причина: Мен просто в силу врожденной воспитанности брезговал бы такой уголовкой. Нет, такое не для Мена! К сожалению, его текст, изучаемый в самолете, никакой подсказки пока не давал...

Григ еще раз въелся взглядом в строки — в соседние, которые вроде бы выглядели почти повтором:

А во — сучара Чусова...
А Вася... Са-ва...
А Мен?.. Нема...
Амен — не-ма...
Авва!..
Авва
Отче: меч то?..
Учи мечу!..

А мило, Колима,
А мило, Колима:
«У-у» — крізь зірку-у,
А мене не-ма
Й
Амену нема,
А – криги гирка...

Это правда, "амену нема" и никакой могилы. А вот новое: "криги гирка"… Гирька льда — может, это зацепка?! К ледяной упомянутой гирьке могла быть кем-то добавлена еще какая-то в виде камня, если Мена, например, связанным засунули под лед Колымы. Ведь тела никто не видел: от Мена осталась лишь шапка, найденная далеко не сразу после исчезновения. Тогда Григ еще подумал: это на воре шапка горит, а вот от Мена наоборот — только шапка и осталась.

Грига резанула новая догадка: что, если Мен сам раскопал какой-то нелегальный золотожильный канал, ведь называл же он ящик «вещдоком»?

Кто конкретно мог бы стоять за подобным планом? Кто те двое, что были с Меном в рождественский вечер и прятали лица под воротниками тулупов? Ну да: ищи ветра в... небе или на Земле! Углубляясь в варианты, Григ почти физически почувствовал присутствие в самолете друга Мена — только подсказать тот не мог и слова.

Пра вядзьмарак і багоў

Вінцэнт БЯНЁХА

Апавяданні

ЛІСТ

Толькі паміж намі, дружа, верыш ці не, але мая гаспадыня вядзьмарка. Што, якая гаспадыня? Ну тая бабулька, у якой я пакойчык здымаю. А падалася ж спачатку такой добранькай, спагадлівай, на хлеб замест сочыва намазваць можна. Ці можа гэта ў мяне з галавой не тое? Але ж тут з першых дзён кінулася нязвыклае ў вочы. І перш-наперш пах у хаце. Гэтак у школе на занятках па хіміі пахне. Звычайна ён ледзь улоўны, а ў які дзень так шыбане ў нос, што думаеш жартам, так пеклам пахне ад чорта.

А паводзіны ейныя? І пакорміць, як дахаты галодны прыйду, і ў пакоі маім прыбярэ, хоць і не прасіў, а бывае тыдзень ад яе слова не дачуешся, ходзіць затлумленая па хаце, нікога вакол не заўважае, а потым як падменяць — вясёлая, гаваркая, песню нават праспяваць можа.

Ты б бачыў яе мятлу: дзяркач дзеркачом, толькі да доўгага дзяржальна прымацаваны, у сянях увесь час стаіць і ніхто ім не карыстаецца. Я аднойчы ганак хацеў падмесці, дык бабуля тут жа прыбегла і, нічога не гаворачы, адабрала мятлу.

Часта яшчэ бачу ля хаты котку чорную. І не тое, каб проста якая суседская поўзала, а па ўсім відаць, што свая, бо ідзе так па панадворку, па-важнецку выступаючы, гаспадыняй, заўважыць мяне, кіне хітрушчым вокам, як на нешта нязначнае, і далей пойдзе. Схаваецца за вуглом, а праз хвіліну з хаты бабуля выходзіць, усміхаецца, хаця я ж ведаў, што яе там не было дагэтуль. Перакідваецца яна, ці што?

А каб ты бачыў сяброўку, якая часта прыходзіць у госці да маёй гаспадыні! Сухенькая такая бабулька, здаецца, дзьмухнеш — і паваліцца. Зачыняцца разам на кухні і пачынаюць нешта ў саганках варыць ды шушукацца, нікога не пускаючы да сябе. Аднойчы так заела цікаўнасць, што не вытрымаў і падслухаў, дык нічога не зразумеў. Нейкую бязглуздзіцу нясуць, што твае дзеці малыя ў дзіцячым садку, прасцецкія і бессэнсоўныя вершыкі расказваюць, а самі ўсё хіханькі ды хаханькі. А потым быццам адчулі, што цікуюць за імі — іскры з вачэй пасыпаліся, як трэснула па лбе дзвярыма, калі тыя раптоўна адчыніліся. Добры гузак набіў. Ледзь паспеў зрабіць выгляд, што чаравікі зашнуроўваю. Здаецца, паверылі. Лыжку халодную прынеслі, каб да гузака прыклаў і ўсміхаюцца так загадкава-загадкава.

Ці прыцягне часам мая гаспадыня дахаты пук зёлак. І гэта пасярод горада. Дзе яна толькі іх бярэ? А зёлкі, ніколі такіх не бачыў, хаця раней лічыў, нядрэнна разбіраюся ў раслінах, бо маю родную бабулю траўніцу: сама людзей лечыць рознымі зёлкамі.

А праца ейная? Працую, кажа, калі ў першую змену, калі ў другую. Бывае, сыдзе на ўсю ноч, агледзішся — то мятлы нямашака, то варыва, ля якога яна напярэдадні завіхалася. І думаеш тады, а навошта гэта вахторцы ў інтэрнаце мятла спатрэбілася ці поўны саганок нейкай мяшанкі, якая і да стравы з выгляду не падобная?

Слухай, ужо насамрэч пачынаю верыць ва ўсялякіх там прыхадняў з паралельных сусветаў. Такое адчуванне, што ў хаце здані ці нячысцікі жывуць, бо кубак пакінеш на стале, выйдзеш на хвілінку, а ён ужо на падваконні стаіць. Як ён там апынуўся: я аднёс, ці так хто? Хоць забі, не памятаю. Ці, бывае, чытаеш, а плечы так і свярбяць — як нехта сочыць ззаду. Азірнуся — на імгненне спазніўся, схапіўшы толькі рэшткі няўлоўнага руху. Нікога і нічога, быццам пушынка ў вока трапіла. Так і звар'яцець можна.

Дзіўная бабулька мая гаспадыня. Таямнічая. Але, мушу прызнаць, добрая. Як гора якое ці настрой хто сапсуе, так і карціць пайсці да яе. Выслухае, суцешыць, абнадзеіць ды такімі словамі, што, і сапраўды, лягчэй робіцца на душы. Забываеш тады на ўсё загадкавае і незразумелае. Ну і хай сабе будзе вядзьмаркай. Хоць нешта незвычайнае засталося ў нашым рацыяналізаваным свеце. Толькі ты памятай, нікому ні слова, а то засмяюць яшчэ.

БОГАВА ПАЛЯВАННЕ

Сумна зрабілася богу на небе. Надакучыла сядзець склаўшы рукі, бо ўсё за яго робяць іншыя: найважнейшыя пытанні вырашаюцца Радай апосталаў, унутраным упарадкаваннем займаюцца архангелы, а і тым і другім прыслужваюць цэлыя сонмішчы анёлаў ды добраахвотнікаў з ліку звычайных насельнікаў раю. Надакучыла бадзяцца па палацы з кута ў кут і натыкацца на аддана-фанатычныя вочы служак. Быў бы тут сын, хоць меў бы пагаварыць з кім, душу адвесці, ды той з месяц таму ў пекла па справах выправіўся і невядома калі вернецца. Ды гэтае яшчэ ўсюдыіснае святло спакою не дае, вочы рэжа, і нідзе ад яго не схавацца, кутка цёмнага не знайсці, каб адпачыць гадзінку-другую. Самае паганае, думаў бог, няма куды рук прыкласці. Як дзяцей не меў, то свята белага за працай не бачыў, і нічога, яму нават падабалася. А як вярнуўся з дзядзькавання сыночак, дык адразу ўсё сабе прыбраў, маўляў, вы, тату, стаміліся за стагоддзі, трэба Вам на пакой, а раем я са сваімі памочнікамі-радцамі рупіцца буду, бо нашая справа свежай галавы патрабуе: стыль кіравання зменім, абновім кадры...

Не знайшоў бог, што супраць сказаць, не знайшоў ды і не змог бы.

Прыгадаў гэта ён і яшчэ болей засмуціўся.

"Пакуль Езічак не вярнуўся, — вырашыў, — спушчуся ўпотай на зямлю, а то даўно там не быў; людзям дапамагу чым, нячысцікаў паганяю, маладосць успомню."

Падумаў так і азірнуўся, ці не сочыць хто, ці не здагадаліся аб ягоным намеры.

"Нікога. Ну і цудоўненька..."

Узвіўся доўгі слуп асляпляльнага полымя. Узвіўся і тут жа апаў, пакінуўшы замест сябе невысокага старога чалавека ў простай, месцамі залатанай вопратцы. Той пастаяў хвіліну, прыслухоўваючыся і прыглядаючыся да вакольнага лесу, і не знайшоўшы нічога падазронага, павесіў на плячо торбу і пакрочыў па сцежцы.

"Ну восць, цяпер можна і адпачыць, — думаў бог, ідучы няспешнаю хадою. — Пакуль мяне хопяцца ды знойдуць… Карацей, маю некалькі свабодных дзён. Хоць пагляджу, што ў гэтым свеце робіцца, павесялюся." Прадчуваючы будучае паляванне на чарцей, ён па-дзіцячы радаваўся.

Менавіта з-за шматлікасці рагатых прадстаўнікоў падземнага свету богу падабалася наведвацца сюды. Праўда, апошні раз, як быў тут, людзі ў скуры апраналіся, гаварыць, бадай, і не ўмелі, затое нечысці было… Не выжылі б людзі, калі б бог аблавы не рабіў, гадамі палюючы і вынішчаючы гэтае брыдоцтва. Збіў пыху з чарцей. Так скончылася іх панаванне на зямлі. А потым спраў навалілася цэлая гара, не прадыхнуць, і за імі не было часу на такія забаўкі.

Лес скончыўся, і перад богам разліліся жытнёвыя моры палёў, якія, здавалася, свецяцца пад прамянямі ранішняга сонца. Быў час жніва.

У паветры, пераплятаючыся з жаўруковымі спевамі, лунала песня. То тут, то там бачыліся на палях чорныя кропкі жней. І ўзрадаваўся бог, убачыўшы, што людзі пакінулі дзікунства, уздыхнуў на поўныя грудзі і рушыў наперад.

Цэлы дзень хадзіў бог сярод людзей, дапамагаў ім, як толькі мог: там хмары паразганяе, каб не праліліся непатрэбным дажджом; там дашле лёгкі ветрык, каб астудзіць натружаныя, стомленыя спіны і ўзмакрэлыя ілбы жанчын-жней; там сонца суцішыць, каб не пякло так моцна; дзе словам падтрымае, дзе справай дапаможа.

Натаміўся і, калі прысеў адпачыць ля складзеных у мэндлік снапоў, сонца амаль схавалася за лесам. Дастаў з торбы лусту хлеба ды сала кавалак з цыбулінай; пад'еў ды спаць заваліўся на мэндлік. Ды не паспеў вочы заплюшчыць, як нешта так уджаліла ў нагу, ажно падскочыў. Глянуў, а побач стаіць дзядочак дзіўнаватага выгляду: невялічкі, у белай світцы, падперазанай пасам з саломы, босы, у руцэ трымае доўгую, сплеценую з каласоў пугу.

— Ты чаго жыта людскае псуеш? — запытаў дзядок, пагрозліва пазіраючы на бога, які старанна скрабаў балючае месца. — Ідзі, вунь, да дарогі, пад куст заваліся або да вёскі. Мо хто ў хату пусце.

Бог не мог паверыць сваім вачам — натуральны нячысцік. Гнеўнае абурэнне затуманіла вочы.

— Да ты ведаеш, хто я такі?! — громам загрымеў ягоны голас, на зямлю лёг цёмны цень ад хмарыскі, што раптоўна закрыла палову неба, вочы палалі нябесным агнём, пагражаючы імгненнай смерцю ад маланак.

Усё гэта знікла, як зноў свіснула пуга. Бог схапіўся за бок і ледзь не заенчыў ад болю, калі рука з пугай пайшла назад, ужо не чакаў — спалохаўшыся, падхапіўся і даў драпака.

Спыніўся глыбока ў лесе, калі ўжо ладна сцямнела. Пакуль аддыхаўся, не мог даць веры: як так адбылося? Толькі ўшчэнт спапяліўшы некалькі таўшчэзных елак, крыху супакоіўся, упэўніўшыся, што ягоная моц усё яшчэ з ім. Раз'юшаны бог усё кідаў і кідаў вогненныя стрэлы, падпальваючы вакольны лес.

— Гэй! — спыніў выгук над самым богавым вухам.

Ужо паварочваў галаву, як па твары, ледзь не выкалаўшы вочы, сцебанула яловая лапа.

— Што, паскуднік, лес паліш? Сілу няма куды дзець? А на табе…

І так штурханула, выцяля бога ў плечы, што кулём паляцеў на зямлю. Тут не да жартаў, падумаў бог і, заліваючыся юшкай (зачапіў носам дрэва), даў такога стракача, толькі сучча трашчала.

Сам не заўважыў, як выбраўся з лесу да нейкае вёсачкі. Палахліва азіраючыся і ўздрыгваючы ад кожнага шорагу, бог пакіраваў да бліжэйшае хаты. Сцяты, ён ішоў, брудным рукавом размазваючы па твары кроў, якая ў святле рагатага месяца падавалася чорнай. Румзаючы носам, бы заплаканае дзіцё, перабіраў у галаве пацеркі думак. "Што ж гэта робіцца? Я ператвараюся ў вар'ята? Цудоўна! Кожнага шолаху, кожнага ценю баюся. Дрыжыкі, во, дагэтуль не спыняюцца — калоціць усяго. Які з тады ўсемагутны бог, калі збаяўся невядома каго? Яны ж нават да нячысцікаў не падобныя. Не-е. Трэба выбірацца адсюль хутчэй. А ну, у пекла такое паляванне, пляваў я на яго."

З цемры паўсталі гаспадарчыя збудаванні. Па ўсёй вёсцы не было бачна ніводнага агеньчыка — людзі спалі, цяжка напрацаваўшыся на жніве. Але ў хляве, аккурат ля якога праходзіў бог, чулася прыглушаная размова. Цікаўнасць пераадолела страх і бог вырашыў зазірнуць туды. Стварыў свечку і асцярожна прыадчыніў дзверы, трымаючы свечку над галавой. Адразу ўбачыў каня, на якім сядзеў худзюшчы, скура ды косці, з даўжэзнай барадой, цалкам голы стары і расчэсваў каню грыву. Незадаволена зыркнуўшы на незнаёмца, той спытаў.

— Чаго лезеш, як свіння ў чужы гарод? Не сунь свой нос у чужыя справы.

І нахіліўшыся, балюча пстрыкнуў бога па носе. Той ледзь свечку не выпусціў ад здзіўлення. А голы дзед буркнуў нешта яшчэ і пляснуў па крыжы каня, які фыркнуў і капытом акурат богу ў жывот пацэліў, што той адляцеў назад і, падаючы, начыста знёс плот. Ачуняўшы праз хвіліну, бог падняўся і, трымаючыся за бруха, паплёўся з вёскі, праклінаючы ўсё на свеце.

Неўзабаве пачуўся жаночы плач.

— Не-е-е, чорта вам лысага, а не дапамогі, — злосна прастагнаў бог, але звышнатуральная сутнасць была мацнейшай і ён збочыў туды, адкуль чуўся енк.

У цемры паказалася жанчына, што сядзела на пні. Убачыўшы, што да яе накіроўваюцца, загаласіла грамчэй:

— А-а, добры чалавек, дапамажы мне. Зашчыміла нагу, дурніца, і не магу вызваліцца. Дапамажы, ччалавеча-а-а, калі ласка-а-а, век дзякаваць буду-у-у…

Бог з недаверам паглядзеў на яе, высокую, хударлявую, з бялюткім тварам, у чорнай доўгай сукні, але нічога небяспечнага не знайшоў у яе постаці і падышоў бліжэй. І сапраўды, невядома як тая ўсунула пальцы ў шчыліну і іх там зашчыміла.

Толькі бог нахіліўся, як жанчына абхапіла яго, учапілася ў плечы і зарагатала:

— Ну ўсё, ты мой!

І бога пачало трэсці. Трасліся рукі, трасліся ногі, калаціла цела ажно зубы лязгалі. Панічны жах ахапіў нябеснага ўладара. Здавалася яму, зараз прыйдзе канец. Ды спрацаваў інстынкт самазахавання: пальцы сціснуліся ў кулак, той замахнуўся і выцяў жанчыну пад дых, што тая захапала ротам паветра і, выпусціўшы бога з абдымкаў, павалілася. А богу толькі гэта і трэба было. Прыпадаючы на абедзьве нагі, дрыгаючы рукамі і трасучы галавой, ён даў дзёру праз кусты, не чуючы праклёнаў і лаянкі, што ляцелі яму ўслед.

Але далёка не адбег — нага праваліласяў пустэчу і ён, плюхнуўся ў рэчку. Гэта адбылося так знянацку, што за колькі імгненняў наглытаўся вады і пайшоў на дно, але хутка заарыентаваўся і выплыў на паверхню.

Раптам ззаду завіравала вада і побач на пясок плёхнулася страшэнная, смярдзючая, лупатая, з доўгай шырокай барадой пачварына.

— Збегчы захацеў? А дулю не хочаш? — загергетала яна і, сзапіўшы бога за пас, пацягнула назад у раку.

Тут бога прарвала. Ён зароў нямым голасам і пачаў адбівацца, але пачварны дзед упарта зацягваў яго на глыбіню.

Раку заліло святлом. З неба паволі апускалася шэсць ці пяць анёлаў. Заўважыўшы іх, вадзяны дзед выкрыкнуў нешта злоснае, выпусціў сваю ахвяру і даў нырца. Анёлы пяшчотна і клапатліва падхапілі бога і пачалі падымацца назад, у неба. Бог, не заўважаючы нічога, працягваў вішчаць і адбівацца, але ціхі лагодны голас аднаго з анёлаў супакоіў яго.

— Цішэй, цішэй, ваша светламосць, усё ўжо скончылася. Больш ніхто Вас нікуды не цягне. Зараз мы вернемся ў рай, завітаем да Вас у палац. Там добра і спакойна. Будзеце зноў там жыць, а мы нікому не дамо Вас крыўдзіць...

Бог ані слова не разумеў, але, заварожаны тэмбрамі голасу, прыціх і хутка прыснуў, усхліпваючы раз-пораз.

Святло згасла.

ЛЕЎ І ПАННА

Раней, калі свет уяўляў сабой бясконцы лес, прарэзаны блакітнымі стужкамі рэк і ручаёў, усе жывыя стварэнні размаўлялі паміж сабой на адной, зразумелай кожнаму мове. А ўладаром над усімі быў Леў, суровы, але справядлівы, і звяры ніколі не наракалі на яго валадарства, бо жылі, упэўненыя ў добрым заўтрашнім дні.

Шмат гадоў пражыў Леў адзін. Але сустрэў ён неяк у лесе Панну і замёр у здзіўленні, зачараваны яе незвычайнай прыгажосцю, бо нічога падобнага не бачыў дагэтуль. І Леў адразу прапанаваў Панне стаць яго жонкай. Тая, падумаўшы крыху, пагадзілася, бо самой прыйшоўся даспадобы моцны і мужны лясны ўладар. Пасярод лесу замест сваёй маленькай хаткі пабудаваў Леў вялізны палац для Панны.

Тады і адышоў ён ад спраў кіраўнічых, спраў гаспадарскіх, бо ў сэрцы ягоным шугала, шалела полымя кахання. Да забыцця абагаўляў ён Панну, кожны дзень пачынаючы з таго, што шчасліва назіраў, як свеціцца твар Панны, калі яна спіць, млеў ад задавальнення спяваючы курнушку, калі яе пальчыкі пагладжвалі поўстку на ягоным жываце. І ўсё гэта не стасавалася з яго звярыным характарам, але Леў... Леў забыўся на свой звярыны характар.

А Панна, абжыўшыся ў новым палацы, пачала наводзіць уласныя парадкі. І звяры пачалі наракаць, маўляў, іх мужнага ўладара яна хоча ператварыць у свойскае кацяня. Калматую грыву яго яна заплятала коскамі са стракатымі стужкамі, а астатняе каротка абстрыгала. Цягала яго за хвост. Забараніла выходзіць з палаца ўначы і ўвогуле адыходзіць ад яе. І далей, і далей...

Леў хутка зразумеў імкненні Панны. Ён быў зверам, і па-ранейшаму павінен быў уладарыць над лесам. Ён зямлю высцілаў перад Паннай сваім каханнем, ды не жадаў, не мог зрабіцца свойскім. Ён быў Ільвом. Ён павінен быў заставацца зверам — але да вар'яцтва кахаў Панну. Больш за ўсё на свеце ён марыў валодаць ёй...

І аднойчы Леў праглынуў Панну.

№ 32 13 жніўня 2010 г. ЛіМ

На радзівілаўскіх падмостках

Улетку строгая акадэмічная музыка нярэдка пакідае замкнёную прастору залаў і выходзіць на адкрытае паветра. Не толькі гала-канцэрты — нават оперныя ды балетныя спектаклі ладзяцца ў натурных дэкарацыях: на ўтульных сярэднявечных плошчах старажытных гарадкоў, пад шатамі курортных паркаў, на фоне маляўнічых антычных руін... Гэтую даўнюю прыгожую традыцыю падтрымліваюць на міжнародных музычных фестывалях у Германіі, Іспаніі, Аўстрыі, Італіі ды іншых краінах. Мы таксама ўспамінаем апошнім часам пра еўрапейскія карані сваёй музычнай культуры. Прынамсі, арганічна ўвайшлі ў канцэртнае жыццё, прыцягнуўшы ўвагу шматлікай публікі, "пленэрныя" праекты Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі. Так што цяпер лепшыя старонкі класікі ў выкананні сімфанічнага аркестра, салістаў і хору ажываюць на вольным паветры ля сцен Сафійскага сабора ў Полацку, побач з Мірскім замкам, на пляцоўцы ля фантана, што насупраць галоўнага ўваходу ў тэатр. А не так даўно ў Нясвіжы дэбютаваў новы праект — "Вечары беларускай оперы і балета ў замку Радзівілаў".

Праграму першай супольнай творчай акцыі НАВТ оперы і балета Беларусі ды Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж" распачаў паказ оперы Я. Голанда "Чужое багацце нікому не служыць" (нагадаю, што група стваральнікаў і ўдзельнікаў гэтага арыгінальнага, каларытнага, беларускага па духу двухактовага спектакля, пра які мы ўжо неаднойчы пісалі, адзначана спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Беларусі за 2009 год). Знамянальны факт: другое нараджэнне гэтага камедыйнага музычнага твора адбылося роўна праз 225 гадоў з часу яго нясвіжскай прэм'еры і, можна сказаць, на сімвалічным падмурку таго прыдворнага тэатра, для якога калісьці і быў напісаны. Працэс рэканструкцыі радзівілаўскага замка не перашкодзіў абсталяваць у яго ўнутраным дворыку падмосткі для летняй сцэны і глядацкія месцы на 500-700 чалавек. Опера прайшла ва ўрачыстай абстаноўцы прэм'ернага аншлагу; авацыяй вітала публіка выканаўцаў галоўных партый Ганну Гур'еву (Кася), Міхаіла Пузанава (Янак), Сяргея Лазарэвіча (Чужапанак), дырыжора аркестра Вячаслава Воліча.

Назаўтра ў Нясвіжскай ратушы гучалі "Мелодыі кахання" — дзённы суботні канцэрт з удзелам струннага квінтэта "Серэнада" і вядучых оперных салістаў Таццяны Траццяк ды Станіслава Трыфанава. А ў замкавым дворыку, на радзівілаўскіх падмостках, разгарнулася шыкоўная вечаровая імпрэза. Спачатку — прэм'ера балета "Шапэніяна" (салісты Ірына ды Алег Яромкіны, Людміла Кудраўцава, Надзея Філіпава, Наталля Рабцава, Людміла Хітрова, дырыжор Алег Лясун). Затым — гала-канцэрт "Шэдэўры сусветнай оперы ў замку Радзівілаў". Еўрапейская і нацыянальная беларуская класіка прагучала ў выкананні майстроў і маладых зорак нашай опернай сцэны: Наталлі Акінінай, Андрэя Валенція, Аксаны Волкавай, Кацярыны Галаўлёвай, Юрыя Гарадзецкага, Настассі Масквіной, Ільі Сільчукова, Станіслава Трыфанава, Сяргея Франкоўскага, Ніны Шарубінай, Алены Шведавай. За пультам сімфанічнага аркестра тэатра выступіў маэстра Вячаслаў Воліч.

Візіт артыстаў вялікага акадэмічнага калектыву "да Радзівілаў" прайшоў надзвычай паспяхова. Задаволеныя арганізатары і кіраўнікі новага праекта, чые меркаванні занатавалі і прапанавалі для друку супрацоўнікі інфармацыйнай службы тэатра.

Віктар СКОРАБАГАТАЎ, заслужаны артыст, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі:

— Свята, якое ў далейшым стане беларускім фестывалем опернага і балетнага мастацтва, ладзіцца менавіта ў Нясвіжы таму, што беларуская оперная культура нарадзілася тут — у сценах Нясвіжскага замка. У XVIII стагоддзі пры Міхале Казіміры Радзівіле (Рыбаньку), які быў вытанчаны прыхільнік розных мастацтваў, у замку існавалі шыкоўная калекцыя жывапісу, бібліятэка, архіў і драматычны тэатр. Пры тэатры паступова склалася балетная трупа, з'явіўся аркестр. Першы оперны тэатр Міхал Казімір заснаваў у 1730 годзе для любай жонкі — Францішкі Уршулі. Яна, вельмі адукаваная кабета, сама напісала першыя оперныя лібрэта для свайго тэатра. З таго часу існуе беларускі оперны жанр, тут нарадзілася беларуская сімфанічная ды балетная культура. Опера "Чужое багацце нікому не служыць" створаная

ў гэтых сценах 225 гадоў таму Янам Давідам Голандам — прыдворным капельмайстрам Караля Радзівіла, сына Рыбанькі ды Уршулі.

Біяграфія Фрыдэрыка Шапэна, 200-годдзе якога адзначаецца сёлета і балет на музыку якога ўпрыгожыў праграму "Вечароў...", таксама неяк звязана з Нясвіжам. Да эміграцыі ў Парыж Шапэн сябраваў з дванаццатым ардынатам Нясвіжа Антоніем Генрыкам Радзівілам. У Парыжы кампазітара падтрымліваў, уводзіў у кола інтэлектуалаў і арыстакратыі родны брат Антонія — Валенцій Радзівіл.

Валерый ГЕДРОЙЦ, намеснік генеральнага дырэктара Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі:

— Падчас гастрольных або фестывальных вандровак мы заўважылі, што многія еўрапейскія фэсты адбываюцца ў старадаўніх замках, часта пад адкрытым небам; на такія святы збіраецца шмат людзей, гэта вельмі цікава і прыгожа. Сёлета мы зладкавалі "Вечары беларускай оперы і балета ў замку Радзівілаў", з наступнага года плануем нацыянальны беларускі фестываль, дзе мяркуецца штогод прадстаўляць лепшыя творы, якія з'явіліся ў Беларусі ў розны час. Выконваць іх будуць беларускія артысты, што працуюць тут, на радзіме, і знакамітыя спевакі-беларусы, чые таленты ззяюць сёння на сцэнах тэатраў усяго свету — з некаторымі з іх мы папярэдне ўжо кантактавалі, яны любяць Нясвіж і гатовыя тут выступіць. У праграме наступнага года мы мяркуем прадставіць вядомую оперу "Дзікае паляванне караля Стаха" Уладзіміра Солтана, гала-канцэрты і балетны спектакль "Трыстан ды Ізольда", прэм'ера якога плануецца ў новым сезоне.

Валерый СТАЛЯРЧУК, дырэктар Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж":

— Несвіжане і супрацоўнікі музея захоплена ўспрынялі ідэю фестывалю. Нясвіж, яго старажытная архітэктура, гістарычныя помнікі, прырода з'яўляюцца той прыцягальнай сілай для людзей мастацтва, што натхняе на феерычныя творчыя праекты. "Вечары беларускай оперы і балета ў замку Радзівілаў"— адзін з такіх праектаў. Тут, у замку, адраджаюцца не толькі матэрыяльныя, але і духоўныя, культурныя каштоўнасці. Нясвіжскі замак-музей праектуецца як шматфункцыянальны культурны цэнтр. Апроч музейнай экспазіцыі, у памяшканні, дзе знаходзіўся радзівілаўскі тэатр, будзе тэатральная зала на 100 месцаў. У замку аднаўляецца капліца — яна трох'ярусная, на адным з ярусаў плануецца размясціць арган, і там таксама можна будзе ладзіць канцэрты, як і ў ратушы, дзе, дарэчы, з часам з'явіцца батлейка.

Вячаслаў ВОЛІЧ, дырыжор:

— Мы ўжо досыць даўно ладзім такія дэмакратычныя паказы канцэртаў і оперных фрагментаў у Мірскім замку, а таксама ў Полацку. Але ў Нясвіжы абсалютна унікальныя ўмовы. Знамянальна, што новае кіраўніцтва тэатра падтрымала ідэю "Вечароў..." і дало магчымасць для правядзення такога свята. Планы ў нас вельмі вялікія, бо захапляе ідэя летняга опернага сезона ў Нясвіжы. З мая па верасень тут могуць адбывацца спектаклі ды канцэрты. Адна з задач такіх праектаў — звярнуцца да нашых вытокаў, каранёў, аддаць даніну павагі ды выказаць удзячнасць тым, хто стварыў беларускае музычнае мастацтва.

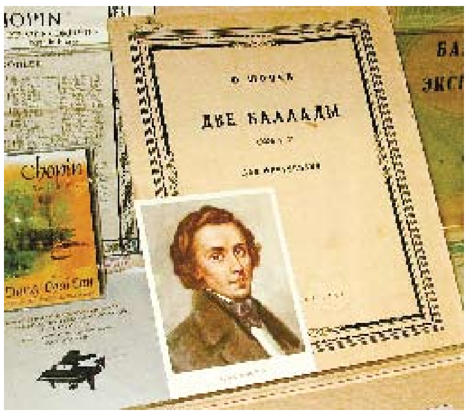
Лана ІВАНОВА

На здымках: салісты Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі Ганна Гур'ева і Міхаіл Пузанаў у ролях Касі ды Янака — галоўных герояў спектакля "Чужое багацце нікому не служыць"; падчас гала-канцэрта; "зала" ва ўнутраным дворыку замка.

Фота Віктара Кавалёва і з інтэрнэт-сайта тэатра

Захопленыя музыкай

Штогод на факультэце музычнага мастацтва Беларускага дзяржаўнага універсітэта культуры і мастацтваў бывае гарачая часіна справаздачных канцэртаў. Кожная кафедра рыхтуе разнастайныя праграмы, якія гучаць у розных канцэртных залах сталіцы, бо сваёй залы універсітэт, на жаль, пакуль не мае (але яна будуецца). Такія справаздачы падсумоўваюць вынікі навучальнага года, паказваюць дасягненні творчых калектываў, выкладчыкаў і студэнтаў факультэта. Для кафедры народна-інструментальнай творчасці сёлетні справаздачны канцэрт быў асаблівы, бо азнаменаваў 35-годдзе яе дзейнасці.

Адна са старэйшых кафедраў БДУКіМ, яна рыхтуе сёння спецыялістаў вышэйшай кваліфікацыі ў сферы беларускай народнай інструментальнай музычнай культуры: кіраўнікоў аркестраў (ансамбляў), выкладчыкаў спецыяльных дысцыплін (баян, акардэон, домра, балалайка, цымбалы, гітара, скрыпка). А пачыналася ўсё з 1975 года, калі быў створаны Мінскі інстытут культуры. У той час гэта была кафедра аркестравага дырыжыравання, якую ўзначаліў заслужаны дзеяч культуры Украіны Аляксандр Нікалаеў. За гады станаўлення і фарміравання кафедры адбыўся шэраг перамен, звязаных з падрыхтоўкай спецыялістаў у адпаведнасці з патрабаваннямі часу, удасканаленнем навучальнага працэсу, актывізацыяй навукова-даследчай і творчай дзейнасці.

У 1993 годзе ў выніку маштабай структурнай рэарганізацыі і перайменавання інстытута (сёння — Беларускі дзяржаўны універсітэт культуры і мастацтваў), змяніла назву і наша кафедра, стаўшы кафедрай народна-інструментальнай творчасці. У розны час яе ўзначальвалі такія аўтарытэтныя музыканты, як А. Аўсіевіч, Г. Мішуроў, а таксама М. Кузьмініч, Н. Яканюк. Цяпер кафедрай загадвае Вольга Мазанік — кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт. За апошнія гады тут значна палепшылася матэрыяльная база, набыты новыя інструменты, неабходная спецыяльная і апаратура. Пашырылася сфера супрацоўніцтва кафедраў нашай ВНУ з сумежнымі навучальнымі ўстановамі: Беларускай дзяржаўнай акадэміяй музыкі, БДПУ імя М. Танка ды інш. Наладжаныя творчыя сувязі з грамадскімі арганізацыямі краіны: саюзам кампазітараў, саюзам музычных дзеячаў, Асацыяцыяй беларускіх дамрыстаў і мандаліністаў, Асацыяцыяй беларускіх цымбалістаў.

Сярод выпускнікоў кафедры нямала вядомых музыкантаў, педагогаў, мастацтвазнаўцаў: А. Крамко, В. Юшкевіч, М. Кузьмініч, Н. Міцуль, І. Малахава, А. Занько, шэраг лаўрэатаў конкурсаў рознага ўзроўню. Асобна можна распавядаць пра навуковыя здабыткі калектыву кафедры, падрыхтоўку і абарону дысертацый, выданне манаграфій, рэпертуарных зборнікаў, хрэстаматый.

Словам, — гэта сапраўдная творчая майстэрня па падрыхтоўцы высокакваліфікаваных спецыялістаў у сферы народна-інструментальнага мастацтва. Тут вучацца стыпендыянты спецыяльнага фонду Прэзідэнта Беларусі па падтрымцы таленавітай моладзі, пераможцы рэспубліканскіх, міжнародных конкурсаў і фестываляў. Самабытныя студэнцкія мастацкія калектывы ўдзельнічаюць у рэспубліканскіх і агульнауніверсітэцкіх мерапрыемствах, выступаюць перад аўдыторыяй мінскіх прадпрыемстваў, арганізацый і навучальных устаноў культуры, даюць канцэрты па Беларусі, у замежжы.

Сёлетнім канцэртам лепшых мастацкіх калектываў, які адбыўся ў Вялікай зале Белдзяржфілармоніі, кафедра адзначыла сваё 35-годдзе. Самым значным складнікам праграмы былі, зразумела, два аркестры. Аркестр рускіх народных інструментаў пад кіраўніцтвам С. Авадка распачаў канцэрт выкананнем фрагмента з сюіты з оперы "Млада" М. Рымскага-Корсакава, вальса з оперы "Дзікае паляванне караля Стаха" У. Солтана і "Лезгінкі" А. Бабаева, паказаўшы высокую "планку" ўсёй імпрэзы. Аркестр беларускіх народных інструментаў (мастацкі кіраўнік В. Валатковіч), лаўрэат Гранд-прэміі спецыяльнага фонду Прэзідэнта Беларусі па падтрымцы таленавітай моладзі, годна завяршыў музычны вечар паланезам С. Манюшкі, самбай "Ціка-ціка" А. Абрэу і п'есай "Багатырская брама" М. Мусаргскага. Абодва аркестры гралі свае праграмы на памяць, што надавала іх выступленням асаблівы шык.

Удзельнічалі ў канцэрце і маладыя перспектыўныя калектывы, такія, напрыклад, як інструментальны ансамбль "Караван" пад кіраўніцтвам В. Мазанік, інструментальны квартэт пад кіраўніцтвам А. Шульгоўскай. Парадаваў вынік міжкафедральнага супрацоўніцтва творчых калектываў у межах факультэта: знаны вакальны фальклорны ансамбль "Грамніцы" (мастацкі кіраўнік У. Зяневіч) ды інструментальны ансамбль "Адлюстраванне" пад кіраўніцтвам Н. Смольскай выступілі разам, выканаўшы беларускую народную песню "Як пайду я ў белую канюшню".

Шматлікія ансамблі, створаныя пад кіраўніцтвам маладой выкладчыцы В. Старыкавай за час працы у БДУКіМ, адрозніваюцца арыгінальнасцю рэпертуару і прафесіяналізмам. Гэтым разам выступіў падрыхтаваны ёю выкладчыцка-студэнцкі калектыў, які стаў лаўрэатам міжнароднага конкурсу ў Італіі і лаўрэатам спецыяльнага фонду Прэзідэнта Беларусі па падтрымцы таленавітай моладзі. Выдатным выкананнем папуры "Італія" В. Сёміна і "Лібер-танга" А. П'яцолы музыканты пацвердзілі свой высокі статус.

Дарэчы, для творчай ВНУ заканамерна, калі на сцэну разам выходзяць выкладчыкі і студэнты. І дэманструюць выдатныя сумесны мастацкі вынік. Прыкладам — дуэт у складзе заслужанага артыстыста Беларусі, баяніста У. Ткача і студэнта 5 курса, акардэаніста В. Цевасяна (бліскуча ажыццёўлены праект на аснове камп'ютэрнай аранжыроўкі "Лезгінкі" З. Паліяшвілі). Ці заліхвацкае выступленне "ветэрана" кафедры — вядомага фальклорнага гурта "Баламуты" пад кіраўніцтвам колішняга выпускніка універсітэта К. Трамбіцкага, які сам выконваў сола на дудцы.

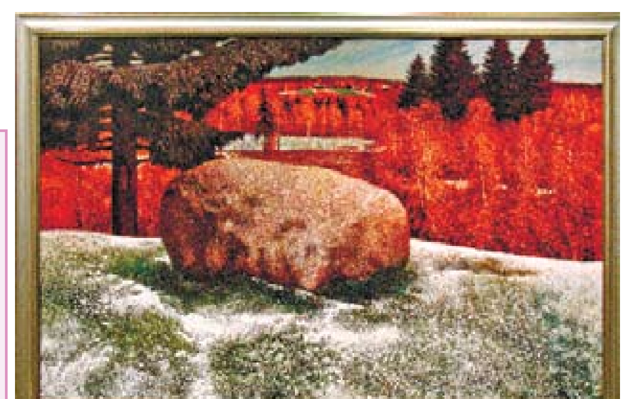
Такі адказны канцэрт проста не мог адбыцца без славутага ансамбля "Туцці" пад кіраўніцтвам Л. Сухаваравай. Толькі ўявіце сабе: пяць маладых, прыгожых дзяўчат з акардэонамі, у вечаровых блакітных сукенках іграюць (стоячы!) цудоўную музыку, і ў ансамблі з імі два хлопцы: ударнік ды басіст!

Уражвала ў канцэрце не толькі музыка, але і тое, як смела выходзяць на сцэну студэнты, як яны артыстычна трымаюцца, выконваючы разнастайныя і складаныя творы... Між іншым, у філарманічнай зале прысутнічалі запрошаныя на гэтае свята выпускнікі кафедры розных гадоў. Яны з'ехаліся з усіх куткоў нашай краіны, а некаторыя прыбылі нават з Украіны і Расіі. Так што падзея атрымалася знамянальная не толькі для яе непасрэдных удзельнікаў, але і для многіх, многіх рупліўцаў на ніве народнага інструментальнага мастацтва.

Ларыса ТАІРАВА,
дацэнт кафедры народна-інструментальнай творчасці БДУКіМ, кандыдат мастацтвазнаўства

На здымках: эпізоды канцэртнай праграмы.
Фота Паўла Сапоцькі

Адчуваць свет, а не фарбы

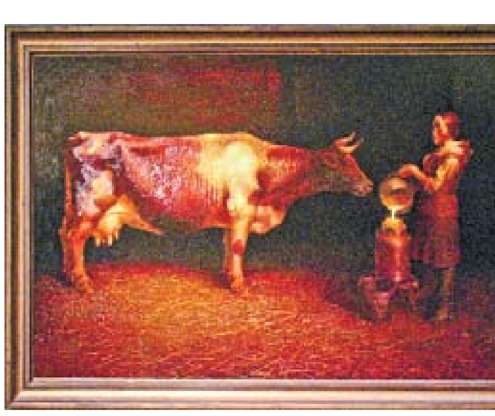

"Паэзія ў штодзённасці" — такую назву мае персанальная рэтраспектыўная выстаўка жывапісу знакамітага мастака, заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі Барыса Казакова (1937—2008), што адкрылася ў Нацыянальным мастацкім музеі нашай краіны. Барыс Іванавіч нарадзіўся ў Расіі. Вучыўся ў Беларускім дзяржаўным тэатральна-мастацкім інстытуце на аддзяленні тэатральнай дэкарацыі. Пасля заканчэння атрымаў накіраванне ў мінскі Тэатр юнага гледача. Працаваў з выбітным рэжысёрам У. Маланкіным. У 1964—1968 гадах аформіў чатырнаццаць спектакляў у Тэатры юнага гледача і чатыры ў тэатрах Магілёва і Гомеля.

На адкрыцці сваімі ўспамінамі і адзнакай творчасці Барыса Казакова дзяліліся з прысутнымі яго калегі і сябры: Георгій Скрыпнічэнка, народны мастак Беларусі Уладзімір Тоўсцік, Аляксандр Зіменка, Уладзімір Кожух, Барыс Аракчэеў, Уладзімір Ткачоў...

Выступоўцы адзначалі, што Барыс Іванавіч — асоба неардынарная, цікавы суразмоўца — зрабіў вельмі шмат для беларускага мастацтва. Хоць ён вучыўся на аддзяленні тэатральнай дэкарацыі, але галоўнае — вынік, яго палотны. Ён падыходзіў да карціны, як да спектакля, дзеі. Нестандартна мысліў і выбіраў акцэнты, бачыў прыгажосць у багацці прыроды, простым мурашніку ў лесе, ва ўсім, што яго атуляла. Барыс Казакоў меў своеасаблівую тэхніку: вельмі патрабавальную, да міліметра пранікаў у тое, што рабіў, любаваўся фактурай, гамай, рытмам, строем. Ён выдатна ведаў кампазіцыю, валодаў адметным пісьмом, глыбокім веданнем натуры, адчуваннем танальнасці і колеравай гамы.

У экспазіцыі прадстаўленыя яго адметныя, нібы фатаграфічныя, работы адлюстроўваюць глыбокі роздум: "Барвовае золата восені. Першы снег", "Белая Русь. Прысвячаю сыну майму Івану", "Дарункі зямныя", "Сакавік. Месяцовая ноч", "Даліна вятроў. Іван", "Карміцелька", "Віно і рыбы", "Восень у садах вёскі, якая знікла", "Прысвячэнне маці", "Жнівень. Вяртанне дадому", "Партрэт рэжысёра У. Маланкіна", "Аўтапартрэт"...

Калі беларускі жывапіс параўнаць з птушкай, то на левым крыле будзе Цвірка, Шчамялёў, калі ўзяць правае — Тоўсцік, Селяшчук, Альшэўскі, а само цела — гэта Барыс Казакоў. Бо ён цэнтрыст, і нягледзячы на каласальную ўнутраную энергетыку, быў скрупулёзным: не мог дазволіць сабе дрэнны падрамнік, палатно... Барыс Іванавіч часта казаў: "Палатно трэба так загрунтаваць, каб потым з ім не змагацца". Для яго тэхналогія жывапісу была святой. Ён шмат разважаў пра сваё будучае месца ў мастацтве, параўноўваў сябе з іншымі мастакамі. А ў сваіх разважаннях пра прафесію Барыс Казакоў сцвярджаў наступнае: "Для мяне жывапіс — гэта як пры дапамозе колеру зрабіць так, каб яго не было бачна, каб адчувалася сама матэрыя свету, а не фарбы"; "Трэба быць вельмі легкадумным, каб у жывапісе бачыць толькі колер"; "Добрая карціна — як горад, які нельга пабудаваць разам, але чым далей і ўважлівей яна ствараецца, тым яна змястоўней"...

Віктар КАВАЛЁЎ

На здымках: работы Барыса Казакова — "Даліна вятроў. Іван", "Барвовае золата восені. Першы снег", "Карміцелька".

Фота аўтара

“Каралева жывога слова і пакутлівай праўды”

Творчасць Элізы Ажэшкі

Стагоддзе таму, 18 мая 1910 года, памерла слынная польская пісьменніца Эліза Ажэшка (Orzeszkowa). Яна нарадзілася 6 чэрвеня 1841 года на беларускай зямлі, у былым маёнтку Мількаўшчына, што знаходзіўся непадалёк ад Гродна, у сям’і “вальнадумца і вальтэр’янца” Бенядзікта Паўлоўскага. У Гродне (куды яна перабралася на сталае жыхарства ў 1869 годзе) і яго ваколіцах прайшла большая частка жыцця Ажэшкі. Заканамерна, што ў яе творах шматстайна прысутнічае Беларусь.

“Зоркай першай велічыні” на гарызонце польскай літаратуры памежжа XIX—XX стагоддзяў назваў Элізу Ажэшку ўкраінскі пісьменнік Іван Франко. Яна пакінула пасля сябе 60 тамоў мастацкай прозы, крытыкі і публіцыстыкі. Усе найважнейшыя праблемы грамадскага жыцця — цяжкае становішча сялянства, эканамічная і маральная дэградацыя шляхты, жаночае пытанне, нацыянальна-вызваленчая барацьба — знайшлі ўвасабленне ў яе кнігах. Істотны ўплыў на светапогляд пісьменніцы аказала паўстанне 1863—1864 гадоў, да якога яна мела непасрэднае дачыненне як сувязная партызанскага атрада Рамуальда Траўгута, што дзейнічаў на Палессі. Пасля трагічнага зыходу паўстання Ажэшка, рызыкуючы жыццём, пераправіла Траўгута да мяжы Каралеўства Польскага.

Польская пісьменніца Марыя Дамброўская ў артыкуле “Эліза Ажэшка”, напісаным з нагоды адкрыцця ў 1929 года ў Гродне помніка Ажэшцы, аднесла апошнюю да шукальнікаў “новага, не звязанага з уласніцкімі інстынктамі светаўспрымання”, да “духоўных праваднікоў польскага грамадства”, якімі яны “заставаліся… да адраджэння незалежнай Польшчы”. Многіх, у тым ліку Ажэшку, духоўныя пошукі прывялі да гэтак званага “варшаўскага пазітывізму”, асноўнымі дагматамі праграмы якога былі “работа каля асноў” і “арганічная праца на карысць нацыі”; меліся на ўвазе еднасць розных сацыяльных слаёў дзеля ўзвышэння Польшчы, навукова-асветніцкая дзейнасць сярод працоўных і нават, у выпадку неабходнасці, адрачэнне ад асабістага шчасця. Нядзіўна, што Ажэшка катэгарычна не прыняла ад’езду з Польшчы Юзэфа Конрада Кажэнёўскага — будучага англійскага неарамантыка Джозэфа Конрада, бо лічыла, што ён павінен быў ахвяраваць уласнымі памкненнямі і падзяліць трагічны лёс свайго народа.

Жыццё наднёманскага краю стала важным фактарам фарміравання Э.Ажэшкі як мастака. У яе творы арганічна ўвайшлі беларускія народныя песні, паданні, абрады (беларускаму фальклору яна прысвяціла адмысловы цыкл нарысаў “Людзі і кветкі на берагах Нёмана”, 1888—1893). Веданне этнаграфічных асаблівасцей і нацыянальнага характару, мовы і побыту беларусаў дазволіла пісьменніцы стварыць іх яркія, запамінальныя вобразы, праўдзіва паказаць умовы жыцця беларускага народа. Невыпадкова І.Франко пісаў пра неабходнасць перакладу на ўкраінскую мову “асабліва такіх дасканалых… твораў, як… аповесці з жыцця беларускага народа” Э.Ажэшкі.

Літаратурную дзейнасць Э. Ажэшка пачала з апавядання “У галодныя гады” (1866), аднак хутка стала працаваць у жанры рамана. У артыкуле “Некалькі заўваг аб рамане” (1866) яна гаворыць пра такую яго асноўную і абавязковую якасць, як тэндэнцыйнасць: галоўнае ў рамане — публіцыстычная ідэя, якая павінна сцвярджацца не столькі праз мастацкую структуру, сюжэт і характары, колькі праз спецыяльныя аўтарскія адступленні, праз выказванні герояў-“рэзанёраў”. Некаторым даследчыкам гэта давала падставы аднасіць шэраг яе ранніх твораў не да мастацкай прозы, а да мастацкай публіцыстыкі, якая, тым не менш, не пакідала чытача абыякавым. Э. Ажэшка была перакананая: “Як люстэрка, што цьмяна ці крыва адлюстроўвае прадметы, мусіць быць разбіта, так і раман, у якім грамадства не пазнае сябе, спасцігне хуткае забыццё”.

З цягам часу, аднак, дыдактычнасць і схематызм знікалі, узмацнялася псіхалагічная выразнасць персанажаў, хаця і надалей нават самыя значныя творы Ажэшкі не будуць вольнымі ад ідэй пазітывізму. Менавіта раманы, у якіх ужо адчувальны адыход аўтара ад канцэпцыі тэндэнцыйнасці, прынеслі ёй шырокую вядомасць: “Марта” (1873), “Пампалінскія” (1876), “Меір Езафовіч” (1878).

Ва ўсёй шматграннасці рэалізм Э.Ажэшкі раскрыўся ў яе “беларускіх” апавяданнях і аповесцях, якім уласцівыя значнасць тэм і глыбокі псіхалагізм.

Адно з самых значных апавяданняў Э.Ажэшкі — “Зімовым вечарам” (1887). Яго сюжэт дастаткова складаны, і іншаму пісьменніку для ўвасаблення спатрэбіліся б, можа, сотні старонак і раманны маштаб. Якраз у той час, як горад і яго ваколіцы ўзрушаны павеламленнем уладаў пра ўцёкі з катаргі небяспечнага злачынцы Бонка, рабаўніка і забойцы, у хаце Сымона Мікулы з’яўляецца незнаёмы падарожны. Калісьці ў сям’і Сымона здарылася вялікая бяда: адбыўшы тэрмін зняволення, вярнуўся дамоў сын Ясь, аднак знявечаны турмой характар і няпростыя адносіны з бацькам змусілі яго пакінуць хату, і з таго часу ніхто пра яго больш не чуў. І вось зімовыя вячоркі сабралі ў хаце Сымона моладзь. Хлопцы, узбуджаныя чуткамі пра бандыта, успрымаюць яго развагі як выклік і на чале з Аляксеем, сынам Сымона, кідаюцца вязаць вечаровага госця, не падазраючы, што перад імі — родны брат Аляксея, той самы злашчасны Ясь-Бонк. І толькі Сымон, чыё бацькоўскае сэрца не перастала балець за сына, здагадаўся, хто гэты чалавек, і загадаў адпусціць яго.

Галоўныя персанажы апавядання — родныя па крыві, але шмат у чым яны розныя. І справа не толькі ў тым, што іх разводзяць абставіны: у той час як беглы катаржнік Ясь-Бонк належыць да “адрынутых”, астатнія члены сям’і застаюцца добрапрыстойнымі і ў вачах грамадства, і ў сваіх уласных. Апавядальнік невыпадкова падкрэслівае, што Аляксей паводзіць сябе “як заўсёды ганарліва” і самаўпэўнена, што Сымонава нявестка Хрысціна ходзіць, “горда ўзняўшы галаву”, што сам Сымон — чалавек паважаны і ўладны.

Што да Яся Мікулы, дык ён з таго асаблівага тыпу людзей, “якія не ў стане змагацца са сваімі схільнасцямі, кідаюцца ў пошуках шляху паміж гэтымі двума светамі, несучы пагібель сабе і іншым”.

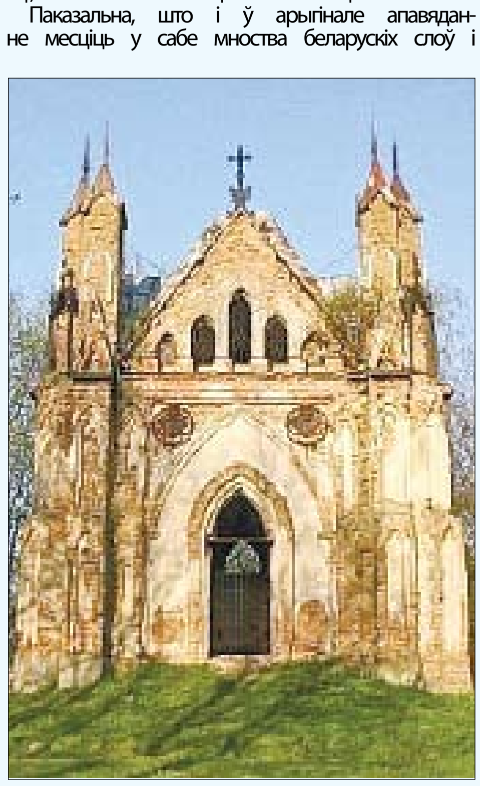
Постаць Яся неадназначная; па ўсім бачна, на ім ёсць кроў і ахвяры, але злодзеем ён не нарадзіўся і не выхоўваўся. Вельмі істотна звярнуць увагу на момант, з якога пачалося падзенне. “Можа, ён першы раз і за справядлівасць пакутаваў, — даводзіць Сымон, яшчэ не ведаючы, што перад ім яго сын. — …бывала, і кажа: “Тата, я заб’ю таго, хто несправядліва прыйдзе забіраць нашу зямлю!..” Зямля па справядлівасці наша была, але… суд мы прайгралі… Прыехаў нейкі высокі ўраднік і двух ніжэйшых з сабою прывёз, і давай яны па полі хадзіць… А нашы хлопцы як выскачаць з косамі, з граблямі ды каламі!.. а мой Ясік спераду…Значыцца, бунт… Ну, пасадзілі іх у турму, судзілі іх. Іншых выпусцілі або сяктак пакаралі, а яго на тры гады турмы асудзілі. Зачыншчык, кажуць” (цытуецца ў перакладзе Янкі Брыля). Як бачым, да супрацьстаяння з уладамі Яся прыводзіць нежаданне змірыцца з незаконнасцю іх дзеянняў, абвостранае пачуццё справядлівасці.

Напружанай атмасферы, трагедыйнасці твора адпавядае яго дасканалая паэтыка. Кампазіцыя апавядання ў значнай ступені трымаецца на рэтраспекцыі, на кантрасце паміж “раней” і “цяпер”. Рэальнасць чаргуецца з успамінамі Яся пра мінулае, пра дзяцінства, з устаўнымі гісторыямі, казкамі, песнямі, загадкамі, заклінаннямі; аўтар уводзіць іх у адпаведнасці з удала выбранай сітуацыяй — вячоркамі. Казка пра тое, як два разумныя браты трэцяга, дурня, “узялі і забілі, нож у сэрца ўсадзілі”, выконвае некалькі функцый. Па-першае, разам з іншымі фальклорнымі элементамі стварае народна-паэтычную атмасферу, беларускі нацыянальны каларыт. Па-другое, праз зблізжэнне рэальнай калізіі (два браты на вачах бацькі няволяць трэцяга) а казачны сюжэт выходзіць за межы прыватна-выключнага здарэння і ўзнімаецца да ўзроўню сацыяльна-філасофскага абагульнення. Трагічны казачны сюжэт паўтараецца ў не менш трагічнай рэчаіснасці.

Наданню твору абагульненага сэнсу спрыяе і наяўнасць у ім разнастайных біблейскіх матываў: паводле хрысціянскіх запаведзей ў намагаецца жыць Сымон; у атачэнні дванаццаці чалавек родных аказваецца Ясь у бацькавай хаце — відавочная арыентацыя на дванаццаць апосталаў; як варыяцыя вядомай новазапаветнай сітуацыі ўспрымаецца вячэра Яся-Бонка ў бацькавай хаце; біблейскі сюжэт з вяртаннем блуднага сына нагадваюць паводзіны Яся ў фінале апавядання, калі ён “рынуўся на зямлю і прыпаў вуснамі да вялікай, босай, запыленай Мікулавай нагі”; з Хрыстом асацыіруецца вобраз Яся ў кульмінацыйнай сцэне (“Здавалася, што пакуты ўсяго свету ўвасобіліся ў ім, гэтым убогім гаротніку”)...

Праз біблейскія алюзіі, праз словы самога Яся (“Кожнага чалавека можа бяда напаткаць, і ніводная маці не ведае, каго яна на руках калыша…”) твору надаецца характар прыпавесці, анталагічна-экзістэнцыяльная якасць.

Паказальна, што і ў арыгінале апавяданне месціць у сабе мноства беларускіх слоў і

выслоўяў, па-беларуску пададзены загадкі і большасць песень. Даследчыкі нязменна падкрэсліваюць артыстызм апісанняў Э.Ажэшкі, найперш пейзажных, пазначаных арганічнай еднасцю духоўнага і прыроднага, дакладных і пластычных настолькі, што амаль фізічна адчуваеш цемру і націск завірухі, бязмежную самоту і адчай чалавека, асуджанага на блуканні, чуеш стогны яго і ветру.

Адзін з лепшых твораў Э.Ажэшкі — аповесць “Нізіны” (1884), у якой пададзена шырокая карціна жыцця парэформеннай беларускай вёскі. У цэнтры — лёс батрачкі Хрысціны; цяжкай працай назапасіла яна крыху грошай для сыноў і сабе на пахаванне, але ўсе яны сплылі ў рукі прайдзісвета Капроўскага, які абяцаў выратаваць яе сына ад несправядлівай рэкрутчыны. Усё ідзе прахам: чорныя вагоны зносяць аднаго сына на край свету, другі шукае суцяшэння ў карчме.

У бязлітасным асуджэнні асяродку, што спараджае коснасць і прымхі, — пафас яшчэ адной “беларускай” аповесці “Дзюрдзі” (1885). Зыходным пунктам сюжэта стала сцэна суда над чатырма сялянамі, якія забілі жонку вясковага каваля, маладую прыгажуню Пятрусю. Для пісьменніцы важна было звярнуць увагу чытача на той факт, што жахлівае злачынства здзейснілі не нейкія бадзягі або закаранелыя бандыты, а “працаўнікі з чалом, акропленым потам”. “Нізіны” і “Дзюрдзі” — адны з нямногіх твораў Ажэшкі, пазбаўленых сентыментаў і ідылічнасці ва ўспрыманні сялянскага жыцця. Аповесць “Дзюрдзі” цікавая і тым, што ў ёй апісваецца вядомы толькі ў беларускім фальклоры абрад заклінання, паводле якога чараўніца павінна з’явіцца на вогнішча з асінавых дроў.

На беларускім матэрыяле створана і аповесць Э.Ажэшкі “Хам” (1888). Маральна-этычная скіраванасць твора палемічна ўвасоблена ўжо ў назве: польскія шляхціцы пагардліва называлі сялян хамамі, але ў гэтых “хамаў” нярэдка было больш, чым у паноў, унутранай культуры, прагі ведаў, маральнай чысціні. Такія якасці ў поўнай меры ўласцівыя Паўлу Кабыцкаму, рыбаку з прынёманскай вёсачкі. Не толькі глыбокім пачуццём, але і “святым чалавечым абавязкам выратавання бліжняга” кіруецца ён, беручы за жонку Франку — істоту, поўную супярэчнасцяў, сапсаваную “трагічнымі падзеямі і балотнымі выпарэннямі жыцця”, але і па-свойму сумленную. “Непараўнальнай польскай Манон Ляско” назвала Франку М.Дамброўская.

Асаблівае месца ў творчасці Ажэшкі займае раман “Над Нёманам” (1887). Паводле эпічнай шматпланавасці яго справядліва параўноўваюць з паэмай А.Міцкевіча “Пан Тадэвуш”. Месца дзеяння, як і ў аповесцях, — беларуская зямля, аднак стрыжань сюжэта складаюць адносіны паміж “вярхамі” і “нізамі” ўласна шляхты. “Нізы” — нашчадкі дробных шляхціцаў, якія некалі перасяліліся ў гэтыя мясціны з Польшчы. Уклад іх жыцця ўжо мала чым адрозны ад сялянскага, ды і “вярхі” — насельнікі панскіх маёнткаў — бачаць у іх “мужыкоў”, і шлюб Юстыны Ажэльскай з Янам Багатыровічам, яе адыход у яго “мужыцкую хату” выклікае ў паноў жах.

Э. Ажэшка дэталёва ўзнаўляе панараму жыцця польскай шляхты, паказвае працэс яе сацыяльна-эканамічнай дыферэнцыяцыі. Прадстаўнікі ўсіх маёмасных слаёў знайшлі сваё месца ў рамане: тут і багаты памешчык Дажэцкі, і Ружыц, які праматаў мільённае багацце, і Карчынскі, з сярэдняй шляхты, залежны ад тых, хто стаіць на саслоўнай лесвіцы на некалькі прыступак вышэй. У сваю чаргу ад яго залежаць і знаходзяцца з ім у пастаянных звадках за лес і зямлю шляхціцы-земляробы. Адбываецца ўнутрысаслоўны падзел і маральнага кшталту. Сын Карчынскага Вітальд верыць у роўнасць і братэрства, у дэмакратычныя ідэі, заклікае дваран паяднацца з “малымі і безабароннымі”, ісці да іх у “цесныя, цёмныя норы”. Вітальда, яго стрыечнага брата Зыгмунта, Ружыца, прыналежных, па сутнасці, да аднаго грамадскага кола, падзяляе сцяна абсалютнага неразумення. Ва ўяўленні, напрыклад, Зыгмунта народ — гэта шэры натоўп, і бацька Зыгмунта, адзін з забітых паўстанцкіх эмісараў, у вачах сына ўсяго толькі “ў вышэйшай ступені шкодны вар’ят”. Наогул, адносіны герояў рамана да паўстання 1863—1864 гадоў — своеасаблівы крытэрый іх маральнасці. Успамінам персанажаў пра паўстанне прысвечаны самыя рамантычныя і прачулыя старонкі твора.

Творы Э.Ажэшкі заўсёды сустракалі жывую цікавасць беларускага чытача. На беларускую мову іх перакладалі Я.Бяганская, Я.Брыль, А.Бутэвіч, Г.Тычка. Беларускія тэатры і студыі ў розны час ставілі спектаклі па творах Ажэшкі. Так, для Першай беларускай трупы І.Буйніцкага пісьменніца перапрацавала апавяданне “Зімовым вечарам” (сам Буйніцкі быў заняты ў ролі Аляксея). Спектаклем па гэтым творы пачаў сваю дзейнасць у 1920 годзе Беларускі дзяржаўны тэатр, а ў 1921 годзе ў ім жа была пастаўлена інсцэніроўка аповесці “Хам”. На кінастудыі “Беларусьфільм” ажыццёўлена і яе экранізацыя. Янка Купала да ліку пісьменнікаў, якія яго “больш за ўсё цікавілі”, адносіў і Э.Ажэшку. Сяброўства звязвала пісьменніцу з Ф.Багушэвічам, чые творы яна высока ацэньвала; у лісце да паэта Яна Карловіча Ажэшка, у прыватнасці, пісала: “Быў у мяне нядаўна пан Багушэвіч і чытаў мне сваю, толькі што напісаную па-беларуску казку, доўгую, поўную фантазіі, цудоўную. Прыгожы гэта талент”. Сам жа Багушэвіч называў Элізу Ажэшку “каралевай жывога слова і пакутлівай праўды”.

Ева ЛЯВОНАВА

На здымках: Эліза Ажэшка; капліца — магільны склеп роду Ажэшкаў — у вёсцы Заказель Драгічынскага раёна.

"Як жыць — дык жыць для Беларусі..."

Яе лёс быў пакручастым і цяжкім, постаць — нязвыклая для літаратурнага працэсу другой паловы стагоддзя. Часавая дыстанцыя дае магчымасць убачыць яе асобу на адлегласці і ацаніць зробленае для Беларусі.

Біяграфія творцы іншы раз дапамагае, а часам і перашкаджае ацаніць яго належным чынам. Дапамога, бадай, праяўляецца ў насычанасці жыццёвых падзей, якія паўстаюць выспамі ў бязмежным акіяне лёсу. Калі ўлічыць, што біяграфіі шэрага паэтаў багатыя на ўнутранае жыццё, але бедныя на яе знешнія праявы (нараджэнне — вучоба — праца ў часопісе ці газеце — публікацыі зборнікаў вершаў), неабазнанаму чытачу часам цяжка ідэнтыфікаваць паэта, выдзяліць яго з арміі творчых работнікаў.

Лёс Ларысы Геніюш быў надзвычай багаты падзеямі. Нараджэнне на Гродзеншчыне, польская школа, замуства, жыццё ў Празе, спроба выкарыстаць паэтэсу ў палітычнай барацьбе. А далей — атрыманне чэхаславацкага грамадзянства, яго пазбаўленне, дэпартацыя ў СССР, прысуд на 25 гадоў, лагер, вызваленне, жыццё ў Зэльве пад наглядам, выхад некалькіх кніг. Падзей хопіць не на адно жыццё.

Цяжкасці заключаюцца ў тым, што любая праява грамадска-палітычнага і культурнага жыцця СССР з'яўлялася палітыкай. Таму кожны яго актыўны ўдзельнік адначасова трапляў у катэгорыю палітыкаў з усімі наступствамі. Нават цяпер складваецца ўражанне, што ацэнка творчасці паэтэсы Ларысы Геніюш наўпрост залежыць ад палітычных перакананяў аўтара матэрыялу. Падтрымлівае ён ідэалы Беларускай народнай рэспублікі, з абурэннем успрымае спробы дзяржавы ў савецкія часы кантраляваць літаратурны працэс — Геніюш становіцца талентам і ледзь не геніем. Крытычна ўспрымае дзейнасць любых прадстаўнікоў беларускай эміграцыі — паэтэса становіцца ўсяго толькі штандартам пэўных сіл, якія выкарыстоўваюць Геніюш як сімвал. То бок пераважная большасць ацэньвае погляды Ларысы Геніюш як грамадскага дзеяча, а не як паэтэсу. Але нам цікавая яна менавіта як творца.

На першы погляд, Геніюш напісала не так ужо шмат. У 2000 годзе том яе творчых набыткаў выйшаў у "Беларускім кнігазборы", найбольш поўная на сённяшні момант спадчына сабрана ў двухтомніку (гаворка пра яго чакае ніжэй). Ды толькі гэта і ёсць адзнака сапраўднасці: у адзінак (як Рыгора Барадуліна) колькасць не ўплывае на якасць. Калісьці Юрый Нагібін заўважыў, што "паэт, няздольны напісаць па-цютчаўскі сціслы верш, перастае быць богам, ён можа застацца толькі прафесіяналам высокай маркі".

А Геніюш была болей, чым прафесіянал. Талент ёй быў дадзены Богам, і кожны верш нараджаўся, як кропля смалы на ствале дрэва. 3-пад яе пяра выходзіла і лірыка ("Спатканне", "Ноч", "Вясна", "Дзявочае сэрца"), вершы для дзяцей, якія склалі зборнікі "Казкі для Міхаські" і "Добрай раніцы, Алесь". Але галоўным лейтматывам яе творчасці заўсёды заставалася Беларусь, чый лёс, здаецца, значыў для Геніюш нават болей, чым каханне:

Не скажу, што ты рана загінуў,
не пажалюся людзям, ні Богу!
Для каханае нашай Радзімы
Й найдарожшых ахвяр не замнога.

Радзіма выступала для паэтэсы алтаром ("***Маці мая славянская"). Служэнне незалежнай Беларусі было яе верай. Таму не дзіўна, што людзей, якія так не лічылі, Геніюш увогуле не прызнавала. А яны не прызнавалі яе.

Непрымянне паэтэсай савецкага ладу жыцця выявілася і ў пазіцыі, на якой яна стаяла ад вызвалення з лагера ў 1956-м і да самай смерці ў 1983-м. Ларыса Антонаўна адмовілася прымаць савецкае грамадзянства, так і не ўступіла ў Саюз пісьменнікаў. І гэта ў тых умовах, калі іншыя пісьменнікі, што прайшлі праз лагерныя пакуты (У. Дубоўка, С. Грахоўскі) імкнуліся вярнуцца ў літаратурнае жыццё, выдаваць зборнікі вершаў, перакладаў, жыць і дыхаць як звычайныя людзі. Хтосьці бачыць ва ўчынках Геніюш праяву грамадзянскай мужнасці, хтосьці — вернасць ідэалам маладосці. І сапраўды, Геніюш, бадай, не магла паводзіць сябе інакш:

Змагацца — дык шчыра, на поўны ўздым.
Памерці — дык горда, за волю і славу.
Калі пакахаць, то пачуццем такім,
Каб шэрую землю расплавіць на лаву!

Але будзем шчырымі, у сваёй бескампраміснасці Геніюш часам не зважала на тых, хто вагаецца. Нават старонкі "Споведзі" Ларыса заканчвае досыць катэгарычным мерkaваннем, адрасаваным свайму мужу: "Ён піша аб Варкуце, аб сустрэчы, аб шчасці тут, на Поўначы… Якое, чалавек, шчасце, калі ўсё тут на падмане, на трупах і патрэбная барацьба!". Нават на сямейных фотаздымках, зробленых у Зэльве пасля вяртання з лагера,

відаць, хто ў сям'і з'яўляўся галоўным; муж Ларысы Антонаўны, Янка Геніюш глядзіць у аб'ектыў стомленымі вачыма, а яна з усмешкай, душэўнай трываласцю і ўпартасцю ўглядаецца ў вочы нашчадкаў. Сам-насам з сабой, перад Богам, да якога паэтэса часта звярталася ў сваіх творах, асабліва ў "Споведзі", яна магла дзяліцца сумненнямі, перад людзьмі — заставацца прыкладам непахіснасці духу.

І ўсё ж, чаму менавіта Ларыса Геніюш засталася сярод буйнейшых асоб нацыянальнай літаратуры? Што спрыяла яе ўзыходжанню на Парнас? Адказаць на гэта пытанне паспрабую словамі Максіма Танка, выказанымі з нагоды зусім іншых творцаў: "Казімір Сваяк, Вінцук Адважны, іншыя — гэта была група ксяндзоў-беларусаў, якія займаліся то публіцыстыкай, то святым пісаннем, то пісаннем вершаў. Але ўзровень гэтай літаратуры нават заходнебеларускай крытыцы не дазваляў рабіць з іх вялікіх літаратурных дзеячаў. Яны былі добрымі прапаведнікамі нацыянальнай ідэі, але іх творы не дараслі да самой гэтай ідэі, былі ніжэйшыя за яе".

Вось яна, падказка! Творчасць Ларысы Геніюш жывілася, грунтавалася на нацыянальнай ідэі. А ў савецкія часы яна была яе галоўным носьбітам. Так лічыць значная частка сённяшняга грамадства. Але ў сваіх лепшых вершах паэтэса перарасла прасталінейны падыход да самой нацыянальнай ідэі. Заклікі да барацьбы і змагання часта ператвараюць паэтаў у публіцыстаў, што па сутнасці падрэзае ім крылы і назаўсёды пакідае ў сваім часе. Геніюш жа ўзнялася ад публіцыстычных заклікаў да глыбокіх параўнанняў, абагульненняў, сімвалічных вобразаў. Памятаеце "Зуброў"?

"Непрыгожыя, барадатыя,
З нетраў пушчы ідуць зубры,
На плячох — вехі-грывы кудлатыя
І цяжкія нясуць гарбы (…)
Ўсе прыходзілі, ўсе іх нішчылі, —
Ад чужынца дабра не пачуць,
А яны грамадою нялічанай
Страпянуцца і зноў жывуць. (…)"

Сваёй творчасцю Ларыса Геніюш узняла беларускую ідэю да ўзроўню высокай паэзіі.

Вершы паэтэсы пачалі вяртацца да чытачоў пасля яе смерці, пачынаючы з канца 1980-х гадоў: паступова, у літаратурнай палеміцы, з тлумачэннем мастацкай вартасці яе спадчыны. З'явіліся публікацыі ў перыёдыцы, у 1990 годзе "Маладосць" надрукавала яе "Споведзь". У школьную праграму былі ўключаны асобныя яе творы. Напрыклад, знакамітае чатырохрадкоўе паэтэсы, у якім яна, па сутнасці, выяўляла сваё творчае крэда:

Адзінай мэты не зракуся,
і сэрца мне не задрыжыць:
як жыць — дык жыць для Беларусі.
А без яе — зусім не жыць.

У наш час змянілася ацэнка грамадствам шэрага падзей мінулага. Цяпер, калі з боку гістарычнай навукі прызнана роля БНР у станаўленні нацыянальнай дзяржаўнасці, а таксама даказана, што паэтэса ніякім чынам не супрацоўнічала з нямецка-фашысцкім рэжымам — і нават выключалася на допыты ў гестапа за тое, што не згадвала ў паэтычных творах асобу Гітлера, — можна больш разважліва аналізаваць менавіта мастацкую вартасць творчасці Ларысы Геніюш.

Несумненна, у гэтым будзе спрыяць яе двухтомнік, выдадзены ў мінскім выдавецтве "Лімарыус". Першы том склалі вершы і паэмы. Прычым, 74 з іх знойдзены ў аддзеле рэдкіх кніг і рукапісаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі Нацыянальнай Акадэміі навук і друкуюцца ўпершыню. У другі том увайшлі проза і творы эпісталярнага жанру.

У свой час даследчык Мікола Мікуліч выдаў кнігу "Максім Танк на скразняках стагоддзя". Агульнавядома, што Ларыса Геніюш, паслядоўная прыхільніца нацыянальнай ідэі і незалежнай Беларусі, і Максім Танк, які шчыра верыў у камуністычныя ідэалы сябравалі і перапісваліся. Таму і ў дачыненні да Ларысы Геніюш можна сказаць, што яна стаяла не проста на скразняках: яна была ў эпіцэнтры бур, што праносіліся над беларускай зямлёй у XX стагоддзі. Тым не менш, выстаяла, засталася ў вершах і прозе. Пісьменніца не магла жыць без Беларусі. Зараз жа несумненна адно: Беларусь таксама не можа жыць без Ларысы Геніюш.

Дзяніс МАРЦІНОВІЧ

"Я дасягну сваіх мар"

"Буду журналістам, а, можа, пісьменнікам, — даволі сурз'ёна гаварыў Сцяпан. — Вось пабачыце — кніжку надрукую…" У той пасляваенны час няпроста жылося ўсім. Але Сцяпанава мара (хаця над ім на кожным кроку пасмейваліся) перш-наперш акрыляла яго самога і натхняла. І трэба было мець сілу волі, каб, нягледзячы на цяжкасці, упэўнена ісці да сваёй мэты, да здзяйснення мары.

Аб гэтым мне сам расказваў Крываль яшчэ ў 1967 годзе. Тады я пачаў працаваць у Жабінкаўскай раённай газеце "Сельскае жыццё", а Сцяпан Антонавіч вёў раённае радыё і ўзначальваў літаратурнае аб'яднанне пры райгазеце. Тады ён ужо быў вядомы ў літаратурных колах.

Хто ён і адкуль Сцяпан Крываль? Нарадзіўся першага ліпеня 1935 года ў невялікай палескай вёсцы Гутка, што знаходзіцца ў Рэчкаўскім сельсавеце на поўдні Івацэвіцкага раёна.

Бацька Антон Рыгоравіч і маці Кацярына Дзмітрыеўна родам з Гуткі. Тут жылі іх бацькі, дзяды і прадзеды.

У сям'і Крываляў было чацвёра дзяцей. Сцяпан — быў трэцім. Брат Уладзімір, сястра Надзя і іх бацька ў час вайны былі сувязнымі партызанскага атрада імя Баруцкага. Валодзя загінуў у красавіку 1945 года ў Берліне.

Бацьку Сцяпана арыштавалі летам 1945 года толькі за тое, што ў ягоным вялікім доме, у другой яго палавіне, немцы размясцілі паліцэйскі ўчастак. Дазволу на "пасяленне" тады нікто не пытаў. Не дапамаглі ні сведкі, ні дакументы. Забралі энкавэдэшнікі Сцяпанавага бацьку, асудзілі за так званае "пособничество" немцам. І дзесяць гадоў — ад званка да званка — ірваў ён жылы на таёжным лесапавале.

Гадаваць і вучыць трое дзяцей адной маці прыходзілася нялёгка. Сцяпан закончыў Крайскую сямігодку, два гады працаваў у мясцовым калгасе, затым служыў у арміі. Вярнуўшыся дахаты, былы сяржант уладкаваўся ваенруком у Крайскую сярэднюю школу. Працуючы, тут жа вучыўся, і праз тры гады атрымаў атэстат сталасці.

У 1960 годзе Крываль ажаніўся, пераехаў у Маларыту, пачаў працаваць у раённай газеце. У той год стаў студэнтам-завочнікам аддзялення журналістыкі Белдзяржуніверсітэта ў Мінску. Менавіта 1960-я сталі для яго сапраўдным стартам у літаратуру. Вершы, байкі, гумарэскі і апавяданні маладога літаратара друкуюць абласныя і рэспубліканскія выданні. Тут, у Маларыце, Крываль пасябраваў з будучымі вядомымі пісьменнікамі, выхадцамі, як і ён, з Івацэвіцкага райна, Міколам Купрэевым і Яраславам Пархутам, а таксама з Аляксеем Філатавым.

Дарэчы, Аляксей Філатаў, пазней ва ўспамінах пра Сцяпана Крываля, падкрэсліваў надзвычай калючы ягоны нораў, хуткі на трапны жарт, які рэзаў праўду-матку, не зважаючы, хто перад ім.

Адзін са зборнікаў апавяданняў "Аднойчы летам", дасланы ў выдавецтва, даволі хутка, і на здзіўленне самога аўтара, пабачыў свет у ліпені 1990 года. Ва ўсіх творах адчувалася добрае веданне пісьменнікам народнага побыту, яго ўменне расказаць пра пачутае ці ўбачанае проста і займальна. У кніжцы пераважалі творы пра вясковае жыццё, пра каханне, а таксама пра лёс тых, каму давялося прайсці праз судовыя выпрабаванні ваенных гадоў. Хачу падкрэсліць, што, якую б тэму ні браў Крываль, на першым плане ў яго маральна-псіхалагічны стан чалавека, яго ўнутранае жыццё з усімі супярэчнасцямі і падзеямі, падчас жахлівымі і непрадказальнымі.

Невыпадкова апавяданні Крываля неаднаразова гучалі па беларускім радыё, а адно з іх "Медаль за адвагу" інсцэніравалі на тэлебачанні.

У тыя гады са сваімі рэцэнзіямі на першы зборнік апавяданняў Крываля выступілі І. Калянковіч, А. Майсейчык, М. Тычына і іншыя крытыкі і літаратары. А Павел Місько ў выдавецкай рэцэнзіі напісаў пра Крываля так: "Здольны, таленавіты нават па вялікаму рахунку… Аб чым красамоўна сведчыць высокамастацкая, таленавітая кніга прозы".

"Тэматыка маіх твораў, — казаў Сцяпан Крываль, — лёс майго народа на самых суровых скрыжаваннях гісторыі. Адным з іх была Вялікая Айчынная вайна. Я добра памятаю, як мая вёску Гутка палілі нямецкія карнікі, як у гэтую Гутку прыходзілі з вайны бязрукія і бязногія мае вяскоўцы. А многія сем'і так і засталіся чакаць сваіх блізкіх, якія ўжо ніколі не вернуцца. Загінуў на вайне мой брат, два родныя дзядзькі, а трэці дзядзька — поўны кавалер ордэна Славы".

Таму і не дзіўна, што многія творы пісьменніка так ці інакш звязаны з падзеямі Вялікай Айчыннай вайны, з яе былымі салдатамі, з іх лёсам у пасляваенныя гады.

Гэта характэрна і для рукапісаў падрыхтаваных ім у свой час апавяданняў "Чмяліная вясна" і "Пасля буралому", якія вось-вось павінны былі накіраваць у друкарню.

Аднак трэба прызнаць, што не заўсёды проста ішла праца над падрыхтоўкай новых кніжак да друку. Часам гэтая работа прыпынялася, і Крываль, забраўшыся ў аблюбаванае месца на рацэ Рыта, або ў малады сасоннік, дзе лягчэй дыхалася, і цэлыя дні бавіў там. Зразумела, пісаў. Новыя тэмы і вобразы не давалі спакою, нібы самі прасіліся на чысты аркуш паперы.

Сёння ўсе творы Сцяпана Крываля, што рыхтаваліся да друку, і новыя, знаходзяцца ў архіве. Гэты архіў бацькі захоўвае яго дачка Іна Сцяпанаўна, якая жыве ў Маларыце.

Хутчэйшаму з'яўленню новых кніжак Сцяпана Крываля перашкодзіў дрэнны стан здароўя. Але ж насуперак цяжкасцям, працягваў пісаць. У сярэдзіне жніўня 1996 года, знаходзячыся ў аддзяленні кардыялогіі ў Брэсце. Сэрца на гэты раз падвяло…

Святаслаў КАЖАДУБ

Супрацоўнікі рэдакцыйна-выдавецкай установы "Літаратура і Мастацтва" шчыра смуткуюць і выказваюць сардэчныя спачуванні пісьменніцы Галіне Багданавай і паэтэсе Святлане Явар з прычыны смерці іх маці Тамары Андрэеўны, удавы вядомага пісьменніка і грамадскага дзеяча Беларусі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Барыса Сачанкі.

РВУ «Літаратура і Мастацтва" выказвае шчырае спачуванне намесніку начальніка фінансава-эканамічнага ўпраўлення Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь КУЗЬМІЧ Наталлі Рыгораўне з прычыны напаткаўшага яе вялікага гора — смерці БАЦЬКІ.

Леаніду Галубовічу — 60!

12 жніўня вядомаму беларускаму паэту, эсэісту, літаратурнаму крытыку Леаніду Міхайлавічу Галубовічу споўнілася 60 гадоў. Шчырае і важкае ягонае слова заўсёды заўважнае, заўсёды прачытанае і ацэненае сучаснікам. У сваю чаргу, і сам Леанід Міхайлавіч знаходзіцца ў курсе ўсіх падзей літаратурнага жыцця, уважаючы за лепшае заставацца крыху ўбаку — аналізуючы і перакладаючы іх на мову "вялікага часу" для чытачоў тыднёвіка "ЛіМ". З апошнім у юбіляра ўжо некалькі дзесяцігоддзяў плённае супрацоўніцтва, а апошнія гады ён кіраваў аддзелам крытыкі. Усе зацікаўленыя ведаюць: для "ЛіМа" Леанід Галубовіч зрабіў, робіць і, Бог дасць, будзе рабіць вельмі многа. Па сутнасці, з ім звязаны цэлы этап развіцця нашай літаратурнай крытыкі. Суровы і бязлітасны арбітр і, адначасна, уважлівы і добры апякун усяго вартага, ён сам паставіў планку якасці крытычнага артыкула настолькі высока, што ўсе без выключэння аўтары газеты не могуць не арыентавацца на гэты ўзровень.

З юбілеем творцу віншуюць сябры і калегі — І. Шаўлякова, В. Шніп, В. Гапееў, да якіх, вядома ж, далучаюцца і ўсе лімаўцы. Мы зычым Леаніду Міхайлавічу добрага здароўя і, зразумела, творчасці — порах знакаміты ЛеГал трымае сухім і, думаецца, яшчэ не раз мітуслівы чытач спыніцца, як агаломшаны, далучыўшыся да глыбіні жыццёвага досведу Леаніда Міхайлавіча, адкрые нешта новае — для самога сябе. У тым, відаць, найвялікшая ўзнагарода крытыку — не ўрадавая, але народная.

Рэдакцыя штотыднёвіка "Літаратура і мастацтва"

Леанід Галубовіч (крайні справа) сярод маладых творцаў свайго пакалення (1986).

ПАЭТ-КРЫТЫК І АКІЯН

Гаварыць і нават пісаць пра Леаніда Галубовіча ў духу "я Леніна бачыў!" нават з нагоды ягонага 100-годдзя будзе немагчыма. Што ж казаць пра шасцідзесяты дзень народзінаў чалавека, якога нягледзячы на прынцыповую (па маіх адчуваннях) несумяшчальнасць яго жыццятворчага стылю з любымі праявамі пафаснасці зручней за ўсё атэстоўваць гэтак: "чалавек-аркестра".

Хаця апошнім часам Леанід Галубовіч найбольш дзейсна самавыяўляецца ў беларускай літаратурнай прасторы як крытык ды рэдактар (таксама від творчай дзейнасці), насуперак сабе самому ён застаецца паэтам, прычым паэтам актуальным.

Калі браць пад увагу тэндэнцыі развіцця сучаснага эпасу, схільнага да "фрагментарызацыі" рэчаіснасці, вобраз якой аднаўляецца пісьменнікамі найбольш ахвотна ў малых ды мініяцюрных жанравых формах, спадара Галубовіча можна было б смела называць і празаікам. Аднак перасцерагаючыся ўсё таго ж няўтульнага для яго пафасу, пазначу ягоныя стасункі з гэтым сегментам літбыцця сціпла — вядучы "зацемшчык" беларускай літаратуры мяжы стагоддзяў... і тысячагоддзяў.

На фоне зніжэння актыўнасці прафесійнай беларускай крытыкі і адначасовага звужэння кола яе рэальных "адэптаў" (сітуацыя, на вялікі жаль, ускладняецца перыядычнымі некантруктыўнымі звадкамі ўнутры і без таго нешматлюднай крытычнай супольнасці), праца Леаніда Галубовіча бачыцца мне адным са сведчанняў жывучасці нашай крытыкі наогул. Не першы раз з захапленнем (якое, зрэшты, мяжуе з трапяткім неўразуменнем, нават з містычнай вусцішшу) даводзіцца згадваць літаратурна-крытычную актыўнасць спадара Галубовіча: акрамя бягучага анансавання і рэцэнзавання навінак мастацкай літаратуры, ён не стамляецца выштукоўваць аўтарскія праекты (згадаю толькі лімаўскія рубрыкі "Кулуары", "Легалізацыя", "Гусіным пяром" ды інш.); яму ж належыць роля "першаштуршка" і адначасова "каталізатара" шэрага літаратурных дыскусій і абмеркаванняў, з дапамогай якіх лімаўскі аддзел крытыкі намагаецца раскатурхаць самотна-медытатыўнае найноўшае прыгожае пісьменства. Калі б сённяшнія беларускія крытыкі цудам змаглі б, перааадолеўшы спаконвечную стому ды расчараванасць, адважна ахвяраваць прыватнымі амбіцыямі на карысць прафесійнай еднасці ды стварыць, скажам, "Асацыяцыю крытыкаў" (пра што згадвалася яшчэ колькі год таму, здаецца, падчас нашай "трыялетнай" размовы з Ганнай Кісліцынай і Людмілай Рублеўскай), Леанід Галубовіч стаўся б адным з першых яе сяброў — нават прымусова, без "легалізацыі" ў згаданай якасці, паводле простай логікі літаратурнага працэсу. Таму што я не ведаю сёння ніводнага іншага крытыка, які сплачваў бы свой культурны доўг з такой упартасцю, асобаснай зацікаўленасцю (=эмацыйнай ангажаванасці), перааадольваючы часам роспач уласную і раз'ятранасць вонкавую, — і не сарваўся б на енк-праклёны з нагоды сваёй гаротнай долі і няўдзячнасці сучаснікаў.

Леанід Галубовіч насамрэч загадкавым для мяне чынам сумяшчае ў сваёй штодзённай (літаратурнай ды рэдактарскай) рабоце прафесійныя стрыманасць, разважлівасць, цвярозы розум з чалавечымі датклівасцю, палкасцю, чуллівасцю. Галубовіча-рэдактара загартаваў, відаць, шматгадовы вырак літаратурнага і каляліатаратурнага існавання; Галубовіча-чалавека ратуюць, бадай, ягоныя досціп, здольнасць быць іранічным (у тым ліку і ў адносінах да сябе самога) — і няздольнасць самасцвярджацца ў жыцці-прафесіі за кошт іншых.

Вядома, да Галубовіча-рэдактара ўдзячныя, няўдзячныя і залішне ўдзячныя аўтары могуць назбіраць прэтэнзій не на адно дасье, хаця, на мой погляд, ён яшчэ з часоў колішняй "Крыніцы" аддае перавагу і імкнецца рэалізаваць (па меры сціплых магчымасцей) дасканалую стратэгію: крытычныя матэрыялы, якія паступаюць у рэдакцыю, альбо варта друкаваць з мінімальнай стылёва-карэктарскай праўкай, альбо не варта прымаць да друку. Бо крытыка, паводле Леаніда Галубовіча, — чацвёрты літаратурны род; такая мастацкая дзейнасць, істотнае ўмяшанне ў якое ёсць гвалт над творцам (то бок крытыкам).

Натуральна, Галубовіч-чалавек мае (павінен мець!) свае слабасці, а можа, нават (страшна падумаць!) — заганы. Аднак яны аніяк не ўплываюць ні на добразычліва-іранічныя — натуральныя — стасункі ў лімаўскім аддзеле крытыкі, ні на ўвагу і павагу, з якімі гэты пан рэдактар ставіцца да калег-літаратараў, незалежна ад іх узросту, статусу і літаратурнай адоранасці. Зрэшты, пры ўмове, што той ці іншы калега выяўляе хаця б элементарную прыстойнасць у зносінах і можа ўтаймаваць у стасунках з простымі чалавекамі нечалавечую сваю геніяльнасць.

Дзякуй Богу, за ўвесь час, што я ведаю Леаніда Міхайлавіча Галубовіча, у яго ніколі не здаралася рэцыдываў той псеўдагеніяльнасці, якою ў наш час так бліскуча маскіруецца беспардоннасць. Я лічу яго майстрам — як літаратара, як чалавека — у тым далёка не пафасным, але, можна нават сказаць, прагматычным сэнсе, што акрэсліла неяк Ліна Кастэнка: "Дужа дзіўны пейзаж: ходзяць таленты касякамі. // Сваё сёмае неба прыгінае сабе мітусня. // Пры майстрах нейк лягчэй. Як Атланты, над намі // яны неба трымаюць. Таму яна й ёсць, вышыня" (пераклад Ніны Мацяш).

Апошнім часам я ўсё часцей паныла думаю: а што, калі Леанід Міхайлавіч спраўдзіць свае рашучыя намеры — і з'едзе ў сваё Вароніна Клецкага раёна Мінскай вобласці... жыццём нармальным (безлітаратурным) жыць. А мы ж яшчэ архіў з ягоных дасціпна-гарэзлівых запісак-пасланняў, што падколваюцца да аўтарскіх рукапісаў, якія ён перадае нам на рэдагаванне, не сабралі!.. А мы ж яшчэ АК (тут: "Асацыяцыяй крытыкаў") публіку родную так і не... агаломшылі. Ды пасля згадаю, што да творчай пенсіі Леніду Галубовічу яшчэ далёка — прыкладна як ад Вароніна да акіяна, — і крыху супакоюся: пакуль яшчэ той акіян да Вароніна дабярэцца!..

Ірына ШАЎЛЯКОВА

І МЫ БЫЛІ НЯДАЎНА МАЛАДЫМІ...

Снежань 1981 года. Дом творчасці "Каралішчавічы". За вокнамі цёмна, марозна, завейна. У светлай ад паэзіі зале гучыць: "Шукаю чытача, // Хаўрусніка душы, // Які б з майго пляча // Цяжар пералажыў І на сваё плячо... // Лягчэй дайшлі б да мэты. // Так мала чытачоў, // І тыя ўсе — паэты. // І ўсё ж жыве, аднак, // Надзея, і здаецца, На слова хоць адна // Душа ды адзавецца..." — гэта Леанід Галубовіч чытае свае вершы. І яго слухаем мы, маладыя — А. Сыс, А. Мінкін, У. Арлоў, В. Сахарчук, А. Шушко, С. Вераціла, А. Наварыч, У. Мазго, У. Ягоўдзік, Л. Паўлікава, А. Канапелька, А. Жыгуноў, У. Саламаха, М. Мятліцкі, В. Спрынчан... У Лёні ад хвалявання дрыжаць рукі і, здаецца, што ён не трымае аркушы з вершамі, а сам трымаецца за іх.

Перапыніўшыся на нейкую хвілінку і, выцершы даланёй пот з ілба, Леанід Галубовіч чытае далей: "Прычакаўшы глыбокага снегу, // Аб'язджаюць каня мужыкі: Маладому, шалёнаму бегу // Дзве аглоблі сцінаюць бакі. // Ні на міг не правісне ляйчына. // Не папусціць свабоды рука, // І — тады, дзе глыбее лагчына, // Да апошняга правіць рыўка. // Вось ён — потны, загнаны, знямоглы // — Ад тугі і адчаю захроп. // Заўтра стане пакорна ў аглоблі // І без пугі не пойдзе ў галоп".

Дачытаўшы нізку вершаў, Лёня глядзіць на нас, сваіх слухачоў, так, нібыта ён пастаўлены да сценкі і яго зараз мы павінны расстраляць. "Усё? Калі ўсё, то сядай", — кажа кіраўнік семінара паэзіі Рыгор Барадулін. Лёня, уздыхнуўшы з палёгкай, сядае, нібыта пачуў, што загад "расстраляць!" заменены на пажыццёвую высылку ў краіну Паэзія, з якой яшчэ ніхто жывым не вярнуўся дамоў. Праз хвіліну пачынаецца абмеркаванне вершаў. Усе хваляць Галубовіча і ўсім хочацца даведацца адкуль ён такі ўзяўся. І Лёня расказвае, што ён нарадзіўся ў вёсцы Вароніна Клецкага раёна. Пасля заканчэння Грыцэвіцкай сярэдняй школы і Слуцкага ПТВ працаваў электрыкам на прадпрыемствах Жабінкі, Слуцка і Клецка, а цяпер — у родным калгасе. Пісаць пачынаў на рускай мове і свае першыя творы паслаў у "Сельскую газету", з якой атрымаў ліст ад Яўгеніі Янішчыц, якая параіла маладому паэту пісаць на роднай мове. І Лёня пачаў пісаць па-беларуску. Падводзячы вынікі абмеркавання паэзіі Галубовіча, Рыгор Барадулін сказаў, што ён асабіста чакае рукапіс кніжкі паэта, каб яе без чаргі выдаць у "Мастацкай літаратуры" ў калектыўным зборніку ў наступным годзе. Пасля гэтых барадулінскіх слоў усе астатнія дні і ночы семінара маладых літаратараў у Каралішчавічах усе толькі і гаварылі пра вершы Леаніда Галубовіча. Развітваючыся з Каралішчавічамі, мы, семінарысты, абмяняліся адрасамі, каб перапісвацца. Абмяняўся і я з Галубовічам.

Першы ліст ад Лёні прыйшоў 22 снежня 1981 года. Ён пісаў: "Сябра мой, Віцюня — прывітанне! Здаецца яшчэ колькі дзён таму мы маглі пра многае гаварыць, аб многім спрачацца... А сёння ўсё гэта — памяць. Я як нанова нарадзіўся. Такі быў дзіўны, цікавы народ! Не падумай толькі, што пішу табе па неабходнасці ўведаць наконт выдання калектыўнага зборніка, хоць і гэта прычына для нашай размовы немалаважная. У мяне з сённяшняга дня пачаліся вясковыя працоўныя будні. А душа яшчэ там — у Каралішчавічах! Усё ніяк не хапае смеласці схіліцца над белым аркушам паперы. Не магу пісаць нешта горш таго, што адзначана Рыгорам Іванавічам як станоўчае. (...) Як ты там жывеш? Чым? Пішы, я буду шчыра рад тваім лістам. А цяпер пра справы выдавецкія. Ці быў ты ў Рыгора Іванавіча? Аб чым гаварылі і аб чым дамовіліся? Пішы праўду, я не пакрыўдую. Гэта намнога лепш, чым ліць ялей на неразумную галаву. Віншую цябе з Новым Годам! Жыві, працуй, пацей, заставайся чалавекам! Твой сябра Лёня, в. Вароніна".

Потым неўзабаве 26 снежня прыйшоў другі ліст: "Віця, прывітанне! Сягоння атрымаў твой ліст, — дзякуй. Дзякуй за ўсё тое, што ты зрабіў і, магчыма, яшчэ зробіш для мяне. Спадзяюся, што і я не застануся тваім "вечным крэдыторам"; жыццё, дай-то бог, выдасца ў нас доўгім, і мы яшчэ не раз сустрэнемся на гладкіх і коўзкіх сваіх дарогах. Сённяшні мой боль аб сваім рукапісе. Як ты пішаш, крыху адышоўшы ад семінара, прыйшло нейкае паразуменне, вострае адчуванне адказнасці за друкаванае слова. Сёння ж атрымаў чарговы нумар "ЛіМа". Даведаўся, што Рыгор Іванавіч "прападаў" у Літве на вечарах паэзіі з А. Балтакісам. Прыедзе — часу ў абрэз, калі яму будзе разбірацца з маім рукапісам? І ўсё-ткі я яму веру, і дай-то яму бог... Віця, ты з ім лічы што на "ты", дапамажы калі што-небудзь спатрэбіцца пры рабоце над маім рукапісам. Я табе давяраю ва ўсім. Дарэчы, ці чытаў ты лімаўскія згадкі Толі Сідарэвіча пра наш семінар у Каралішчавічах. Нас з табой у першай жа "абойме" амаль разам расстралялі. Аднак жыць пасля гэтага можна. Ці не так? Праўда, мне не спадабалася, што нас за "бездыпломнасць" папракаюць. Дык калі мы ўжо за тымі дыпломамі пойдзем, га? Сёння шчадрэц. Заўтра стары Новы год. У вёсцы, зразумела, — свята. І ўсё ж — сумнавата. Надвор'е, праўда, спрыяльнае стаіць і на душы святлей, чым у дні завірух. Атрымаў лісты ад Алеся Жыгунова і Васі Сахарчука. Цікавыя хлопцы! Праўда, асаблівых навін і яны не пішуць. Усе жаляцца, што не пішацца пакуль яшчэ. Нічога, выбаліць — напішацца; "не трэба гнаць шпарчэй замыленага каня, чым ён бяжыць сам". Вось, здаецца, і ўсё. Пішы над чым працуеш, што новага напісаў? Убачыш Колю Мятліцкага — шчырае яму і яго сямейству прывітанне. Крыху пазней напішу падрабязней. Новых табе надзей і здзяйсненняў. Твой Лёня. P.S. Не верылася мне, што ён усё-ткі адобрыць мой рукапіс. Вялікі дзякуй табе, дружа. Заўтра буду ў горадзе Клецку і пастараюся дазваніцца да Барадуліна. Яшчэ раз дзякую за ліст і за турботы. Пішы. Твой вечны сябра Лёня, в. Вароніна". І такіх жывых і светлых лістоў у мяне ад маладога Леаніда Галубовіча больш за паўсотні. Я іх з любоўю захоўваю і, часам, калі захочацца пабыць у нашай маладосці, перачытваю. І вельмі шкадую, што Лёня даўно не піша вершаў. Хаця кожны з нас сам вырашаў і вырашае: што пісаць ці не пісаць зусім, дзе і што друкаваць ці зусім не друкавацца. Леанід Галубовіч даўно зрабіў свой выбар. І сёння ён паважаны і знаны пісьменнік, слова якога цэніцца і не губляецца на прасторах беларускай літаратуры, дзе ўжо свой рэй вядуць новыя маладыя творцы, якім, віншуючы Леаніда Галубовіча з юбілеем, кажу з намёкам: "І мы былі нядаўна маладымі..."

Леанід Галубовіч атрымлівае дыплом аб заканчэнні Вышэйшых літаратурных курсаў у Маскве (1989).

Віктар ШНІП

ЦЯЖКА ЎЯВІЦЬ СЁННЯШНЮЮ ЛІТАРАТУРНУЮ СІТУАЦЫЮ БЕЗ ЯГО...

На Днях славянскага пісьменства (г. Смаленск) — Леанід Галубовіч бярэ інтэрв'ю ў Валянціна Распуціна (1991).

Я шчэ з тае пары, калі слова "Легалізацыя" ў "ЛіМе" прыцягвала сваёй таямнічасцю нейкага асаблівага дзейства, узбуджала нежартоўнай сур'ёзнасцю новастворанага літаратурнага абраду, Леанід Галубовіч уяўляўся мне вялікім, строгім, бездакорна апранутым, не менш за прафесара ў званні. "Легалізацыю" чакаў, з яе пачынаў чытаць "ЛіМ" — і востра адчуваў, што ў гэтую рубрыку марыць патрапіць ці не кожны паэт і празаік. Бо гэта было як стаўленне таўра "наш", як знак літаратурнай якасці. Так я разумеў тады — і недзе кволеньким чарвячком асцярожна варушылася наіўная мара: "От бы некалі патрапіць..." (Хоць ты вершы пачынай пісаць...)

І куды пазней, калі не стала "Легалізацыі", калі былі проста крытычныя ці агледзіны творчасці нейкай асобы, ці падрабязны разгляд асобнай кнігі — гэтыя артыкулы Галубовіча чыталіся мной з большай цікавасцю, чым усё іншае ў тыднёвіку.

Бо там быў бадай што акадэмічны розум, які спалучаўся з чалавечым тактам і добразычлівасцю мудрага чалавека. Гэтыя артыкулы ў многім былі для мяне лекцыямі па тэорыі літаратуры, дзе для маёй неадукаванай душы знаходзіліся найкаштоўнейшыя нормы, правілы, спосабы, патрабаванні і проста парады...

Такім было маё завочнае знаёмства з Леанідам Галубовічам. А потым мы пазнаёміліся бліжэй...

Рэальна я пабачыў гэтага чалавека у сваіх Івацэвічах. Не скажу, што выгляд яго расчараваў мяне — да гэтага часу я ўжо не чакаў супадзення сваіх прадстаўленняў пра чалавека з рэальнасцю. Тады ў нашай райцэнтраўскай бібліятэцы ладзілася імпрэза ў гонар дня нараджэння Міколы Купрэева. Прыехалі госці са сталіцы, і з імі быў Леанід Галубовіч. Пасля па маім ужо запрашэнні мы наведалі Марачоўшчыну: сядзібу Тадэвуша Касцюшкі, Косаўскі палац...

Узваліўшы на сябе ролю гіда, ні на хвіліну не мог я пачуваць сябе разняволена. Скаваным я не быў, але напружанасць не адпускала. І віной таму ў большасці быў Леанід Галубовіч. Пасля імпрэзы ў бібліятэцы, якую ён вёў, я бачыў перад сабой не проста маўклівага мужчыну. Амаль раўнадушнага. Мне здавалася, што яму нецікава, і што ён толькі і чакае, калі я змоўкну, каб потым сказаць нешта накшталт выкладчыцкага: "Давай залікоўку...Здаў..."

Цяжар адказнасці зваліўся з маіх плячэй толькі тады, калі мы, паабедаўшы ў прахалодным сутарэнні кафэ ў Марачоўшчыне, ішлі да аўтамабіля, і Алесь Наварыч звярнуўся да Галубовіча:

— Ну вось, а ты не хацеў сюды заязджаць.

— Я не хацеў? Гэта ж я з Валерам во колькі цябе ўгаворвалі!

Хоць угаворваў усіх трох я — І Леаніда, і Алеся, і Юрыя Сапажкова.

Там жа, у Марачоўшчыне Леанід Галубовіч папрасіў-параіў:

— Напішы пра Марачоўшчыну... Пра гэта месца трэба пісаць бясконца...

Што я пазней і зрабіў — мае "Лісты з Марачоўшчыны" пабачылі свет у "Маладосці".

Госці паехалі, а я заспяшаўся дадому з падарункам — у маіх руках была падараваная кніга "Зацемкі з левай кішэні".

У першы дзень я чытаў яе не ад пачатку, а ў любым месцы, якое выпадкова адкрываў, па дыяганалі. І перада мной слова за словам, сказ за сказам раскрывалася душа паэта і душа чалавека, тая душа, у якой "няма пустога месца". І стала зразумелым, чаму на людзях і з людзьмі Леанід Галубовіч такі: "Не маю звычкі да маналога, і ў дыялогу я да магчымага лаканічны... Люблю слухаць, а калі сказаць больш дакладна — хачу зразумець".

Леанід Галубовіч і дачка Міколы Купрэева Святлана з кніжкай бацькі, што выйшла ў РВУ "Літаратура і Мастацтва" (2007).

Сказаць, што кніга ўразіла мяне — не сказаць нічога. Гэта было тым адкрыццём, якія здараюцца раз за жыццё. Ніколі раней не сустракаў я такія дзённікавыя запісы, дзе б шчырасць была ці не хірургічная: упоперак і ўздоўж разрэзанае жыццё выкладалася, аналізавалася, і ніводная чорная плямка на пэўнай частцы-падзеі не скрывалася. Наадварот — ёй давалася нейкая ацэнка. Нават простым успамінам пра яе...

Потым ужо я выкажу Леаніду сваю ўзрушанасць такой адкрытасцю, а ён проста адкажа: "А чаго хаваць? Што было, тое было..."

І тут мне адкрыецца тое правіла, той закон, якім кіруецца па жыцці гэты чалавек: няважна тое, ШТО ты быў. Важна тое, ШТО ты ёсць цяпер, важна тое, на што ты здатны зараз...

Ужо нашмат пазней я пазнаёміўся з другім вопытам "хірургічнай адкрытасці" — калі скальпель пісьменніка будзе прэпарыраваць душы і целы другіх людзей, радасна ўскрыкваючы пры кожнай знаходцы якой язвы, смакаваць пухліны ды аблізваць чорныя плямы на здаровым. Мажліва, такое капанне (часцей — у трупах) і патрэбна ў літаратуры (хто скажа, чаго ёй сёння дакладна не трэба?), але ж ванітуе...

Чаму раптам паэт стаў крытыкам? Прамога адказу я не знайшоў у "Зацемках". Але ўскосна ўсё ж можна зрабіць вывад — з-за недзе на ўзроўні падсвядомасці асэнсаванага свайго крыжа — дапамагаць талентам.

Руплівасць Леаніда Галубовіча пра таленавітых людзей надзвычай яскрава праявілася ў апекаванні ім Міколы Купрэева. У "Зацемках" пра гэта вельмі мала. Аднак Леанід прызнаецца там, што цалкам таго самага Купрэева любіць не мог. І значыць, турботы пра такіх таленавітых бадзяг і п'яніц, як Мікола Купрэеў — то шчыры клопат чалавека пра талент у такім бадзяжніку. Менавіта гэты клопат і стаў, на маю думку, кіруючым у жыцці Леаніда Галубовіча. Таму і добразычлівасць у яго артыкулах з самым грунтоўным разглядам — каб не пакрыўдзіць, а натхніць, каб не даць па руках, а падказаць. Таму для кожнага аўтара знойдзецца ў яго нешта вельмі добрае, асаблівае, вызначальнае — піша ён аб прызнаных талентах, ці пра мясцовых, малавядомых аўтараў.

Леанід Галубовіч — не крытык у прамым сэнсе гэтага слова. Ён руплівец. І яго развітанне са сваёй паэтычнай музай мне вельмі нагадвае сёння развітанне са спакойным жыццём якога паспяховага інжынера, які прыхапіўшы бляшанку тушонкі ды бохан хлеба скіраваўся ў гушчар і стаў старацелем. Шчыруе: капае і мые тоны пяску, вышуквае, не дае згубіцца самым драбнюткім кавалачкам сапраўднага золата ў шэрай безгустоўнасці, радуецца, як дзіця і запрашае нас парадавацца адшуканым самародкам...

Мне сёння цяжка ўявіць самога сябе без Леаніда Галубовіча — гэты чалавек аднойчы і мне адчыніў дзверы ў "ЛіМ". Цяжка ўявіць сённяшнюю літаратурную сітуацыю без яго. Безумоўна, згодзен: няма людзей, якіх немагчыма замяніць. Можа, не будзь Галубовіча, быў бы Гарановіч...

Але б тады, упэўнены, многае і многае ў нашай літаратуры было б не так...

Валерый ГАПЕЕЎ

БАЦЬКОЎ РУПЛІВЫХ СЫН

Анатоль Верабей, вядомы наш літаратуразнавец і крытык, нарадзіўся ў жніўную пару, калі на колкім іржышчы сонечным бляскам зіхціць «золата саломы». Сёлетні жнівень для майго сябра і калегі асаблівы — на яго прыпадае юбілей, а таму прыспеў час агледзінаў жыццёвых набыткаў і творчага плёну. Можна сказаць словамі паэта: у яго «жыцці пачаўся жнівень — самая багатая пара». І аглядаць ёсць што, і перад людзьмі не сорамна за пражытае і зробленае, і сонца для яго яшчэ не надта нізка, і хада Анатоля імклівая, упэўненая, але…

Гэтае «але» напярэдадні азмрочыла свята народзінаў: 20 ліпеня не стала мамы… Школьная настаўніца. Роднае слова, сваё крэўнае з'ядналі іх зацікаўленні, думкі, пачуцці, і ўсё гэта самым непасрэдным чынам паглыбіла духоўную роднасць маці і сына.

Мудрыя ўрокі бацькі Леаніда Мікалаевіча сын таксама засвоіў глыбока, трывала і на ўсё жыццё. Бацька быў прыкладам і як настаўнік, тактоўны педагог у школе, і як дбайны працаўнік на сваёй гаспадарцы.

Ад бацькоў Анатолю перадаліся лепшыя чалавечыя якасці і рысы, а сярод іх такія, як добрасумленнасць, працавітасць, прыстойнасць, сціпласць, чуласць, спагадлівасць… Усё гэта ўласціва яму і як сапраўднаму беларускаму інтэлігенту, і як выкладчыку літаратуры, таленавітаму педагогу, які два дзесяцігоддзі працуе са студэнцкай моладдзю на філфаку БДУ.

На філалагічны факультэт А. Верабей прыйшоў працаваць з акадэмічнага Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы. Там ён абараніў кандыдацкую дысертацыю, склаўся як удумлівы, глыбокі даследчык літаратуры, раскрыўся яго творчы патэнцыял як вучонага-філолага, пра што засведчылі манаграфіі «Максім Танк і польская літаратура» (1984), «Жывая повязь часоў: нарыс творчасці Уладзіміра Караткевіча» (1985), «Беларуска-рускі паэтычны ўзаемапераклад 20—30-х гадоў» (1990).

Ужо з назваў кніг бачна, што А. Верабей засяродзіўся на праблемах літаратурных сувязей, мастацкага перакладу, разглядаючы іх як сродак узбагачэння нацыянальнага мастацтва слова і міжкультурнай камунікацыі (дыялога). У час працы ў Акадэміі навук А. Верабей браў удзел у падрыхтоўцы і выданні літаратурнай спадчыны П. Пестрака і У. Караткевіча, стварэнні унікальнага біябібліяграфічнага слоўніка «Беларускія пісьменнікі», склаў і пракаментаваў зборнік паэзіі У. Хадыкі «На ўзвеях дзён». Ён пачаў выступаць на старонках літаратурна-мастацкіх выданняў з рэцэнзіямі.

«Універсітэцкі» перыяд у плане творчасці стаў для літаратуразнаўца плённым, выніковым. Спраўдзіліся пажаданні Караткевіча: ён паспеў шмат зрабіць, працуючы мэтанакіравана, актыўна і надзвычай апантана. Навукова-творчы набытак А. Вераб'я складае звыш дзвюх соцень публікацый, большасць з якіх прысвечана праблеме гістарызму ў беларускай літаратуры. Галоўнай тэмай і крыніцай натхнення для яго зрабілася творчасць Уладзіміра Караткевіча, якую ён даследуе з 1978 года. А. Верабей выдаў кнігі пра пісьменніка «Абуджаная памяць» (1997), «Уладзімір Караткевіч: жыццё і творчасць» (2005). У зборніку «Галасы маіх сяброў» (1993) пад адной вокладкай сабраў Караткевічавы пераклады з розных моў.

Ён падрыхтаваў летапіс жыцця і творчасці Караткевіча, грунтоўна вывучыў яго радавод, адшукаў творы пісьменніка, якія раней не друкаваліся, асобныя з іх увайшлі ў кнігі пісьменніка «Творы» (1996), «Выбраныя творы» (2005), а невядомая аповесць на рускай мове «Предыстория» змешчана сёлета на пачатку года ў часопісе «Нёман» (№ 1—3). А. Верабей з'яўляецца аўтарам сцэнарыя дакументальнага фільма пра У. Караткевіча «Рыцар і слуга Беларусі». А колькі разоў мы чулі яго слова пра свайго любімага пісьменніка па Беларускім радыё!

Рыхтуецца чарговы тэлефільм пра Уладзіміра Сямёнавіча, выстава або вечарына ў музеі, прысвечаная яго памяці, плануецца адкрыццё помніка Караткевічу ў Кіеве — і заўсёды да А. Вераб'я звяртаюцца як да самага аўтарытэтнага і глыбокага знаўцы жыцця і спадчыны нашага славутага пісьменніка. А. Верабей спрычыніўся да выдання кнігі малюнкаў, карыкатур і шаржаў «Свет вачыма Караткевіча» (Орша, 2006), дбае пра тое, каб у Рагачове з'явіўся дом-музей пісьменніка (у хаце дзядзькі Уладзімір, бярэ ўдзел у падрыхтоўцы надзвычай цікавага і разнастайнага матэрыялу для зборніка «Уладзімір Караткевіч: вядомы і невядомы», дзе плануецца змясціць раман-эсэ А. Лойкі пра Караткевіча, ліставанне пісьменніка з Нінай Молевай, творы, прысвечаныя ёй, аўтапераклады на рускую мову, паэтычныя прысвячэнні Караткевічу.

Самы галоўны клопат яго — выданне творчай спадчыны У. Караткевіча ў 25 тамах, і ля рэалізацыі гэтага грандыёзнага нацыянальна-культурніцкага праекта ён прыкладае вялікія намаганні, не шкадуючы ні часу, ні высілкаў. За даследаванне творчасці Караткевіча ён адзначаны ў 1998 годзе Літаратурнай прэміяй імя У. Калесніка.

Цяпер ён збірае матэрыялы для кнігі пра нашага настаўніка і вядомага паэта Алега Лойку. Студэнты паважаюць і цэняць Анатоля Леанідавіча як прафесіянала, па-сапраўднаму апантанага літаратурай, прыгажосцю і Беларуссю, яны любяць свайго выкладчыка і педагога за шчырую адданасць сваёй справе, дэмакратызм, чуласць, тактоўнасць.

Анатоль Верабей — натура паэтычная, летуценная, рамантычная. Ён можа развеяць многія міфы пра нас, беларусаў. І не толькі з дапамогай гістарычных фактаў і прыкладаў з мастацкай літаратуры. Уласным прыкладам таксама. Ведаю і не сумняваюся: Анатоль заўсёды, калі трэба, не падвядзе, падтрымае, прыйдзе на дапамогу. Як мой старэйшы калега і сябар ён абавязковы, надзейны, слова сваё на вецер не кідае. Гэта руплівы працаўнік і цудоўны чалавек з нашай беларускай супольнасці.

Алесь БЕЛЬСКІ

Па старых звычаях на новы лад

Браслаўскі музей традыцыйнай культуры — гэта аднаўлены і адрэстаўраваны будынак млына, які з'яўляецца помнікам архітэктуры XX стагоддзя. У 1990-м да яго быў прыбудаваны экспазіцыйна-гасцінічны комплекс "Заезджы двор". Музей займае тры паверхі. На першым ладзяцца выставы з музейных фондаў. Найбольш вядомыя — "Повязь часоў", "Музычныя інструменты", "Браслаўскі ручнік", "Магічнае кола", "Жывая археалогія". Другі і трэці паверхі адведзены пад пастаянную экспазіцыю, прысвечаную гісторыі традыцыйных рамёстваў Браслаўшчыны.

Музей прадстаўляе…

Тэматычная структура экспазіцыі складаецца з такіх раздзелаў як пляценне, разьбярства, ткацтва, рукадзелле, ганчарства. Гісторыя рамяства разглядаецца ад часоў ранняга сярэднявечча да сучаснасці. Побач з экспазіцыямі па гісторыі традыцыйных рамёстваў знаходзяцца класы-майстэрні, якія прадстаўляюць вырабы сучасных майстроў і іх вучняў. Залы, прысвечаныя гісторыі пляцення і разьбярству знаёмяць наведвальнікаў з прыладамі працы, этнаграфічнымі вырабамі, фотаздымкамі майстроў.

У ткацкай майстэрні можна пабачыць рэканструкцыі строяў XI—XII стагоддзяў і ўзоры традыцыйнага ткацтва. Дырэктар музея Элеанора Зінкевіч — вопытная майстрыха, якая працуе ў некалькіх тэхніках — прадэманстравала тэхналогію ткацтва за кроснамі, паказала, як з дапамогай этнаграфічных прылад атрымаць валакно, а пасля на верацяне зрабіць нітку. Па жаданні наведвальнікаў можна паспрабаваць зрабіць тое самае ўласнымі рукамі.

Ганчарная майстэрня музея прадстаўляе экспазіцыю археалагічных экспанатаў з гліны з часоў жалезнага веку і да XVII стагоддзя, этнаграфічны ганчарны посуд, а таксама матэрыялы па творчасці майстра-ганчара Ніны Кузьміновай.

Цікавасць да рамёстваў

Людзі актыўна цікавяцца традыцыйнымі рамёствамі. Пры музеі працуе пяць класаў-майстэрань, дзе навучаюць тэхніцы салома- і лозапляцення, рукадзеллю, ткацтву і ганчарству. Працуе клуб народных майстроў і самадзейных мастакоў "Ля возера", які аб'ядноўвае пяцьдзесят умельцаў. У музеі праходзяць клубныя пасяджэнні, сустрэчы з адметнымі майстрамі, персанальныя выставы мастакоў клуба. Штогод тут ладзіцца восем выстаў, "Свята рамёстваў", а таксама конкурсы па рамёствах.

Сёлета ў ліпені ўпраўленне культуры Віцебскага аблвыканкама і Віцебскі абласны метадычны цэнтр народнай творчасці праводзілі III абласное свята-конкурс саломапляцення "Папараць-кветка", які прысвячаўся 65-годдзю Вялікай Перамогі. У конкурсе ўдзельнічалі і браслаўскія майстры. Першае месца ў намінацыі "Традыцыйны утылітарна-дэкаратыўны выраб" атрымала Элеанора Зінкевіч, другое месца ў намінацыі "Калекцыя хатніх твораў" журы аддало Міхаілу Чэркасу.

Сучаснае вяселле па старых звычаях

Адметнасцю музея з'яўляецца правядзенне абрадавых святаў. Даволі часта тут праходзяць вяселлі. Раней іх ладзілі ў карчме ці заезджым двары, што зазвычай будаваліся пры млынах, таму і сёння моладзь з ахвотаю робіць экскурс у мінуўшчыну. Сцэнарый, распрацаваны супрацоўнікамі музея, аднаўляе старажытныя звычаі браслаўскага вяселля. І сапраўды, сама атмасфера старажытнай карчмы, гаспадары ў нацыянальных строях, традыцыйная беларуская музыка, рэчы і прылады мінулых стагоддзяў ствараюць асаблівы настрой. Сустракаюць маладых хлебам і мёдам. Па звычаі яны частуюць адно аднаго кавалачкам хлеба, а гаспадыня дае ім па лыжачцы мёду і расказвае пра тое, што першы месяц сумеснага жыцця таму і называецца "мядовым", што маладых кожны дзень частавалі гэтым ласункам.

Назва "вяселле" паходзіць ад слова "весела", таму далей гаспадары забаўляюць маладых жартаўлівымі віншаваннямі кшталту: "Дарым жаніху пшонку, каб любіў толькі жонку!", "Дарым нявесце буракоў, каб не глядзела на чужых мужыкоў!", "Дарым вам капусту, каб ў доме не было пуста!"

Гаспадыня нагадвае маладым, што каханне — гэта не толькі мілаванне, але і наладжванне сумеснага побыту. Далей іх чакаюць заданні-выпрабаванні. Так, жаніха вучаць правільна вязаць венік. Пакуль ён спрабуе яго зрабіць, супрацоўніцы музея расказваюць аб тым, што сімвалізуе венік. Раней лічылася, што венік — гэта прытулак дамавіка, таму пры пераездзе ў новы дом стары венік абавязкова забіралі з сабой. Існавала таксама шмат народных прыкмет, звязаных з гэтым прадметам. Нявесце прапаноўваецца паспрабаваць прасці на калаўроце ці верацяне.

Гаспадыня запрашае зазірнуць у куфар з пасагам маладой. Там знаходзяцца даматканыя скруткі, пасцельная бялізна, вопратка, паясы, вышываныя наміткі, ручнікі, кашулі, якія дзяўчына рыхтавала не толькі для сябе, але і для будучага мужа. З гісторыі вядома, што прасці, ткаць і вышываць абавязкова ўмелі і княжацкія дочкі.

Больш падрабязна гаспадыня расказвае пра этапы вясельных традыцый. Распачынаецца вясельная частка Зборнай суботай. Гэта перадвясельны вечар, у час якога маладыя паасобку рыхтуюцца да свята. У маладой збіраліся дзяўчаты, спявалі сумныя песні, шылі вэлюм альбо рабілі вянок. Сёння ў музеі нявеста мае магчымасць прымераць вэлюм, які надзявалі ў трыццатыя гады мінулага стагоддзя.

Увогуле, кожная дзяўчына загадзя рыхтавала свой пасаг і захоўвала яго ў куфры. Дзяўчаты сядалі за кросны з чатырнаццацігадовага ўзросту, як толькі ногі пачыналі даставаць да панажэй. А да гэтага вучыліся прасці на верацяне ці калаўроце, дапамагалі накручваць ніткі на цэўкі. Цэўка — прылада, на якую накручваюць ніткі, а потым устаўляюць яе ў чаўнок.

Асобная частка вясельнага сцэнарыя прысвячаецца размовам пра каштоўнасці кахання, вернасці і павагі. Гаспадыня прапаноўвае жаніху адзін замок і некалькі ключоў, з якіх ён павінен падабраць адпаведны. Потым маладыя разам замыкаюць гэты замок Вернасці на ключ і перадаюць каму-небудзь са старэйшых на захаванне. Лічыцца, што гэты замок ніколі нельга адмыкаюць. Яшчэ адзін сімвал кахання і моцнай сям'і — лялькі-неразлучнікі. Сакрэт вырабу такой лялькі захаваўся з даўніх часоў. Яны не сшываюцца іголкамі, а скручваюцца з кавалкаў тканіны і звязваюцца льнянымі ніткамі. Гэта абярэг маладой сям'і, яго захоўваюць усё жыццё.

Каб павесяліць гасцей, гаспадыня загадвае жартаўлівыя загадкі. Заканчваецца вяселле ў карчме беларускай полькай. Застаецца дадаць, што звычаі ладзіць вяселлі па старажытных традыцыях сярод браслаўскай моладзі — запатрабаваныя. А гэта сведчыць аб тым, што нацыянальныя традыцыі, звычаі і абрады захоўваюцца і перадаюцца з пакалення ў пакаленне.

Кацярына ХАДАСЕВІЧ-ЛІСАВАЯ

На здымках: дырэктар музея Элеанора Зінкевіч прадстаўляе свае вырабы з саломкі; адзін з экспанатаў; фрагмент вяселля.

Фота аўтара

У наступным нумары

"…Колькі слоў адносна напісання прозвішча. У дакументах яно значыцца ў мяне "Каленковіч" (пашпарт). У літаратурных дакументах — Калінковіч. Спрабаваў разабрацца ў Мінскім дзяржаўным гістарычным архіве. Падняў кнігі Кажан-Гарадоцкай царквы XIX ст. Устанавіў, што прозвішча маіх продкаў пісалася "Калиникович"... Ішоў час, змяняліся пісарчукі, пісалі па-рознаму. Хіба зараз установіш — як правільна. Мне падабаецца — Калінковіч, вось так і пішу. Хай будзе — "калісьці на Ніколу".

Так піша ў сваёй аўтабіяграфіі, надрукаванай у кнізе "З розных сцяжын", пісьменнік Мікола Калінковіч. Сёлета яму споўнілася б 60 год. Значная частка жыцця яго прайшла ў Туркменістане. Але, здаецца, ні на хвіліну ён не забываўся пра родную Беларусь.

Нататкі пра Ашхабадскі перыяд жыцця Міколы Калінковіча прапануе пісьменнік Васіль Ткачоў.

З глыбінкі

Карабельмары

У Салігорскім краязнаўчым музеі праходзіць першая персанальная выстава юнай мастачкі Кацярыны Міхайлавай.

Дзяўчынка малявала з ранняга дзяцінства. Спачатку бацькі лічылі яе захапленне забавай. Але аднойчы Каця намалявала караблік. Ён плыў па хвалях насустрач марам... Хвалі мора выглядалі так натуральна, а сам караблік заварожваў, ён быццам запрашаў у нязведаныя далі....

Убачыўшы работу дачкі, яе мама, Таццяна Георгіеўна, вырашыла, што дзяўчынка павінна паступіць у Салігорскую дзіцячую мастацкую школу. З першых дзён навучання яна праявіла сябе як вельмі працаздольная і прылежная вучаніца.

— Каця заўсёды шмат працавала, — расказвае выкладчык гэтай установы Алена Бандарчык. Адна за другой у яе з'яўляліся работы, якія нават здзіўлялі педагогаў школы. Юная мастачка прымала актыўны ўдзел у розных выставах, пленэрах. Два гады запар яна займала першае месца ў рэгіянальных пленэрах, а таксама выйшла пераможцай абласнога тура рэспубліканскага конкурсу "Зорка ўзышла над Беларуссю".

На працягу апошняга навучальнага года Кацярына не толькі паспяхова займалася у абедзвюх школах — мастацкай і агульнаадукацыйнай, але натхнёна працавала і над дыпломнымі работамі, сярод якіх асабліва выдзялялася "Месяцовая саната". Работа незвычайная, як па тэхніцы выканання, так і па сюжэце. У ёй, як у люстэрку, адбіліся мары і фантазіі юнай мастачкі, вялікае жаданне служыць высокім ідэалам.

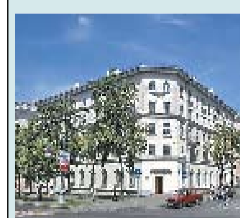
Нядаўна Кацярына паспяхова здала ўступныя экзамены ў Беларускай акадэміі мастацтваў і стала студэнткай графічнага факультэта. Вучыцца будзе на дзённым аддзяленні на бюджэтнай аснове.

Таццяна ГАЎРУСЁВА

Выходзіць з 1932 года
У 1982 годзе газета ўзнагароджана ордэнам Дружбы народаў

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь
ГА "Саюз пісьменнікаў Беларусі"
РВУ "Літаратура і Мастацтва"

ГАЛОЎНЫ РЭДАКТАР
Алесь КАРЛЮКЕВІЧ

Адрас рэдакцыі:
220034, Мінск,
вул. Захарава, 19
Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 284-84-61
намеснік галоўнага рэдактара — 284-66-73
Аддзелы:
публіцыстыкі — 284-66-71
крытыкі і бібліяграфіі — 284-44-04
прозы і паэзіі — 284-44-04
мастацтва — 284-82-04
навін — 284-82-04, 284-66-71
бухгалтэрыя — 284-66-72
Тэл./факс — 284-66-73
E-mail: lim_new@mail.ru
Адрас у Інтэрнеце: www.lim.by

Набор і вёрстка камп'ютэрнага цэнтра РВУ "Літаратура і Мастацтва".
Выходзіць раз на тыдзень па пятніцах.
Выдавец: Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Літаратура і Мастацтва".
Друкарня Рэспубліканскага унітарнага прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку" ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009.
г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79.
Індэкс 63856
Наклад 2900
Умоўна друк. арк. 3,72
Нумар падпісаны ў друк 12.08.2010 у 11.00
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 7
Заказ — 3844
Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
ISSN 0024-4686